

پرین پریان لوہ جو

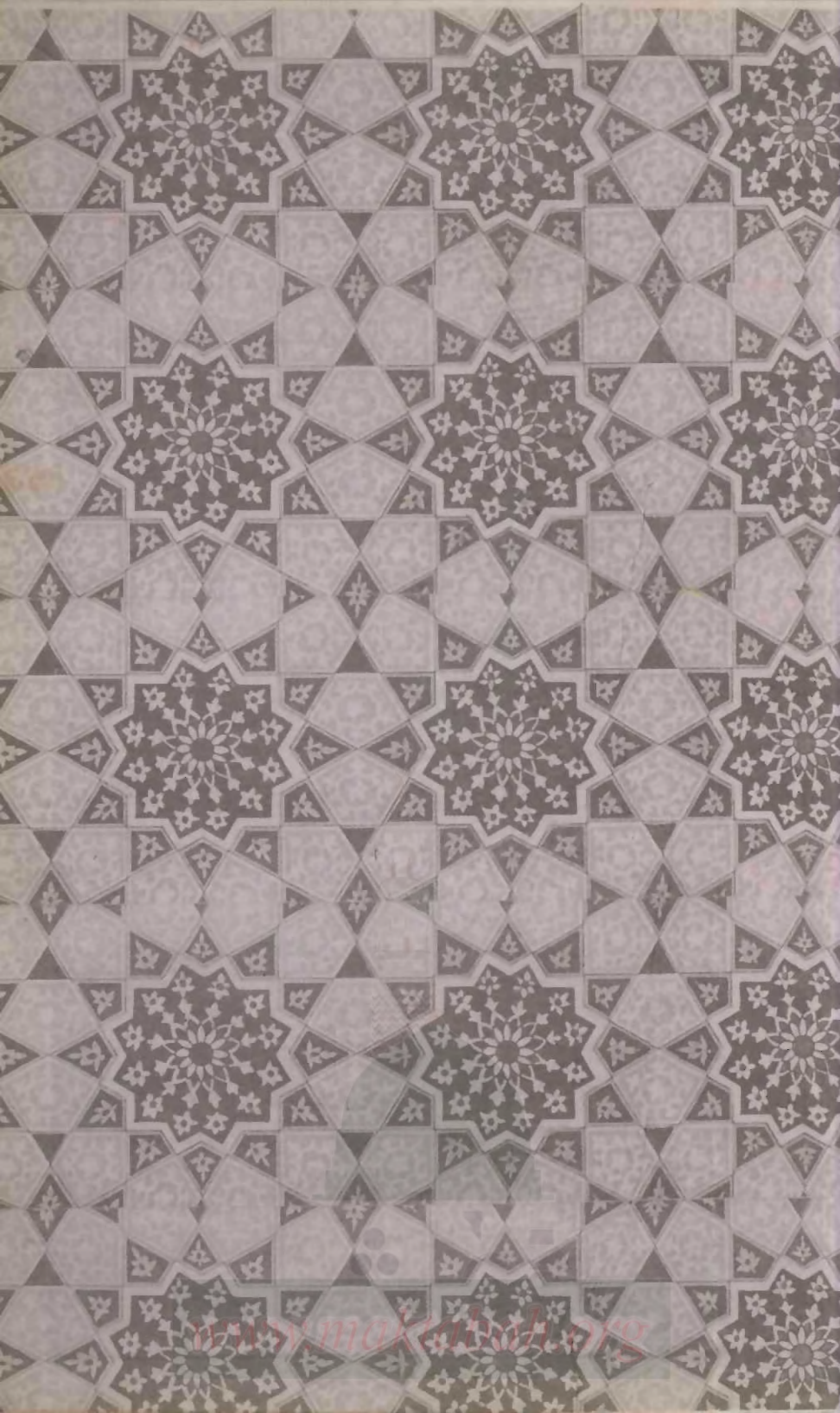
مخدوم العارفین امام السالکین، سلطان الاولیاء سیدنا

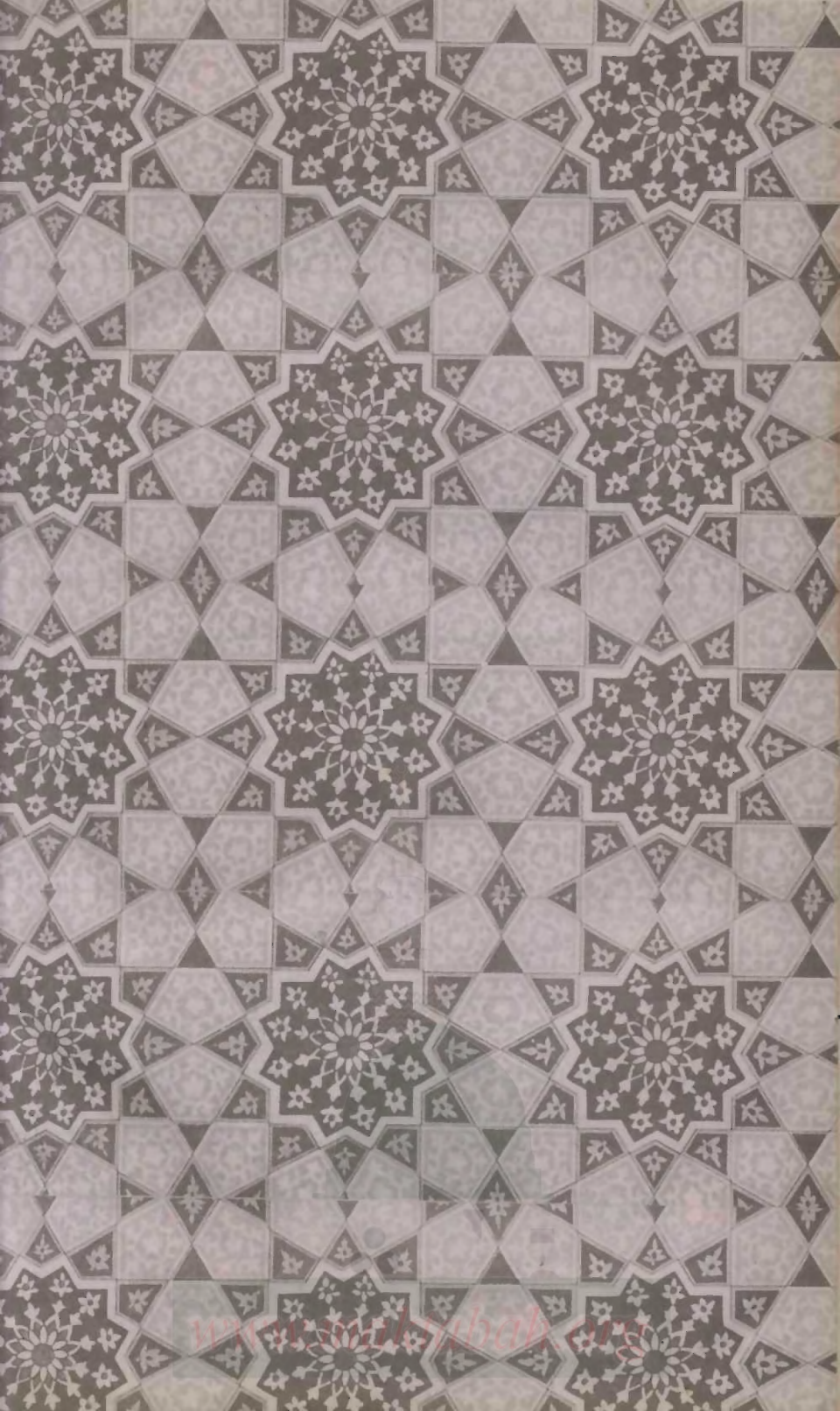
مخدوم محمد اسماعیل پریان لوہی رحمہ

مؤلف

الحاج مخدوم عبد الخالق ہاشمی

عرف مخدوم شفیع محمد ہاشمی رحمہ

فقير احمد خان نظاماڻي طاهري
ٿنڊو قمبر، حيدرآباد

پرين پريان لوءِ جو

يعني مختصر تذڪره مخدوم العارفين،
سلطان العلماء اڪمل الكاملين اعليٰ حضرت
مخدوم محمد اسماعيل پريالوئي رضه

مؤلف

مخدوم عبدالخالق
عرف شفيع محمد الهاشمي کهڙائي رضه

طاهري روحاني لائبريري
ٿنڊو قمبر، حيدرآباد

چپائيندڙ

مخدوم عبدالرحمن شهيد اڪيد هي
درگاه المخاديم، کهڙا شريف ضلع خيرپور

www.maktabah.org

مخدوم عبدالرحمن، شهيد اڪيڊمي، ڪهڙا جو ڪتاب نمبر ۲

پهريون ڇاپو: ۲۰۰۰ع

نالو ڪتاب جو: پرين پريان لوءِ جو

مؤلف: مخدوم عبدالخالق عرف شفيق محمد الهاشمي

مرتب: مخدوم نديم احمد الهاشمي

ناشر: مخدوم نديم احمد الهاشمي

ڇپائيندڙ: مخدوم عبدالرحمن شهيد اڪيڊمي،

درگاه المخاديم، ڪهڙا ضلع خيرپور.

ڪمپوزنگ: آزاد ڪميونيڪيشنز ڪراچي. فون: ۷۷۳۷۲۹۰

ڇپيندڙ: آزاد ڪميونيڪيشنز ڪراچي. فون: ۷۷۳۷۲۹۰

هٽيو: 20۰۰

ملڻ جا هنڌ

مڪتبہ عزيزيہ، مارڪيٽ ڪهڙا، پوسٽ آفيس ڪهڙا ضلع خيرپور.

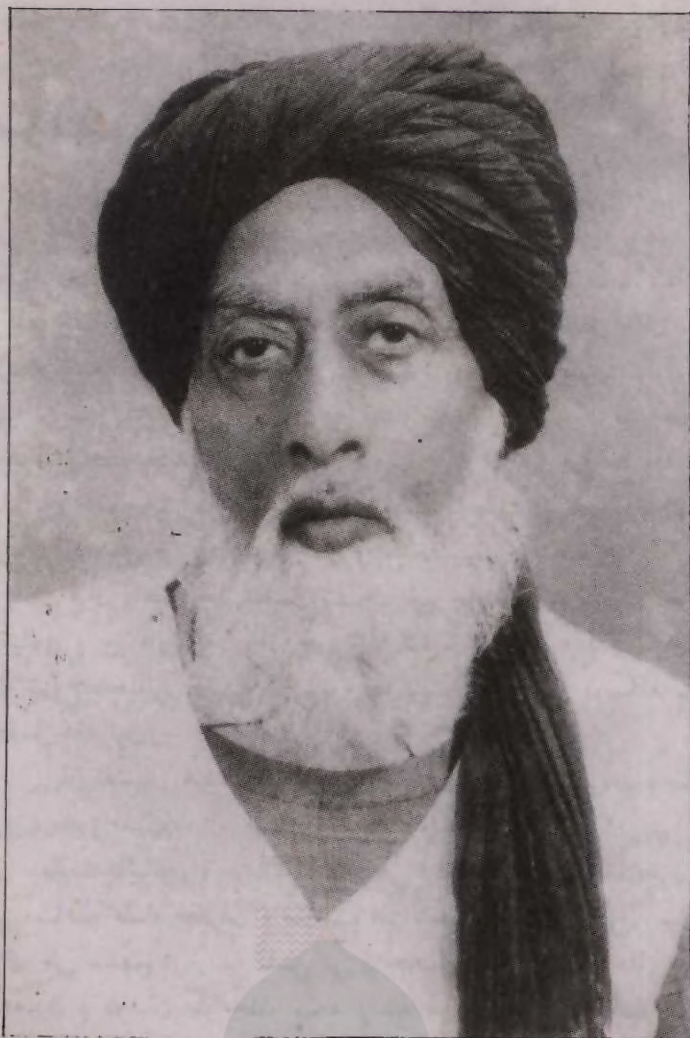
عزيز ڪتاب گهر، بيراج روڊ سکر.

رابيل ڪتاب گهر، اسٽيشن روڊ لاڙڪاڻو.

شاه لطيف ڪتاب گهر، گاڏي کاتو حيدرآباد.

ڪاٺياواڙ بوڪ اسٽور، اردو بازار ڪراچي.

فقير احمد خان نظاماڏي ٻاهري
لنڊو قيصرو حيدرآباد

الحاج مخدوم شفيع محمد هاشمي
عرف مخدوم عبدالخالق (چهارم)

مؤلف بابت

الحاج مخدوم عبدالحق چهارم عرف مخدوم شفيع محمد رح برصغير جي مشهور معروف علمي ۽ روحاني مركزيت وارو منصب ماڻيندڙ درگاه المخاديم کهڙا شريف جا ٽيهون نمبر سجاده نشين هئا. سندن ولادت باسعادت سنڌ جي تاريخي، علمي ۽ روحاني مركزيت واري شهر کهڙا ۾ سنه ۱۸۹۲ع ۾ ٿي، پاڻ هن ممتاز خاندان جي بزرگ قبله حضرت مخدوم نيڪ محمد عرف مخدوم محمد عاقل سائين جن جا وڏا فرزند هئا. پاڻ معنوي ۽ صوري حسن جي جيئري جاڳندي تصوير ۽ پنهنجي بزرگانِ محترم جي ياد ڏياريندڙ دل آويز شخصيت جا مالڪ هئا.

قرآن پاڪ جي تعليم پنهنجي ئي خانداني مدرسي ۾ حاصل ڪيائون ۽ پوءِ فارسي ۽ عربي جي اعليٰ تعليم پنهنجي والد بزرگوار جن وٽ شروع ڪيائون جنهن کان پوءِ اها پنهنجي خانداني درسگاه ۾ ئي مڪمل ڪيائون.

پاڻ تقسيم هند کان اڳ ۽ پڻ پوءِ دهلي، اجمير شريف ۽ سرهند شريف ڏانهن سالها سال حاضري ڏيڻ لاءِ ويندا رهندا هئا. ۱۳ پيرا حج جي سعادت ماڻيائون ۽ حرمين شريفين جي قيام دوران سندن ملاقاتون اتان جي مشاهير علماءِ ڪرام ۽ صاحب اثر شخصيتن سان رهيون. شام ۽ عراق جي مشهور زيارت گاهن تي به حاضري ڏيندا رهندا هئا. سندن همعصرن ۽ دوستن جو حلقو بيحد وسيع هو جنهن ۾ صاحبِ اقتدار، گاديءَ ڏئي، فقراءِ علماءِ، سياستدان، نواب ۽ زميندار مطلب تهر هر طبقه جون شخصيتون شامل هيون. برصغير جي آزادي ۽ قيام پاڪستان لاءِ تحريڪ ۾ به سندن جذبه ۽ ولولو قابلِ قدر رهيو. حر تحريڪ جي جڳ

فقير احمد خان نظاماڻي طاهري

ٽنڊو قيصرو، حيدرآباد

مشهور باني ۽ روح روان حضرت پير صيغت الله شاھ راشدي سورھي بادشاھ جن سان بہ سندن گھرا مراسم هئا. درگاھ مخدوم نوح سرور رح درگاھ غوثيہ راڻيپور، درگاھ جيلانيہ گمبٽ، سچل سائين درازائي جن جي درگاھ، درگاھ حضرت شاھ عبداللطيف ڀٽائي رح، درگاھ حضرت لعل شهباز قلندر، درگاھ پرچوندي شريف توڙي ٻين اڪثر روحاني مرڪزيت وارين درگاھن سان سندن مستقل تعلقات ۽ نٻاھ رهيو. معروف درگاھ ٽنڊو سائينداد، گھوٽڪي درگاھ، چشم شريف، درگاھ همايون شريف، درگاھ حضرت فقيرالله شاھ علوي رح شڪارپور، درگاھ ڪوٽڙي ڪبير، بزرگ عبدالحامد بدايوني، مولانا محمد قاسم مشوري، مولانا مخدوم امير احمد ۽ عبدالغفور مدني وغيره جن سان بہ سندن دلي ۽ مستقل لاڳاپو هو. شمس العلماء ڊاڪٽر دائود پوٽو، پير حسام الدين شاھ راشدي، پير علي محمد شاھ راشدي، وزيراعظم لياقت علي خان، خانبھادر محمد ايوب ڪھڙو، خانصاحب غلام رسول خان جتوئي، خانبھادر گل محمد خان ڪيڙو، سردار پير بخش خان ڀٽو، مير جعفر خان جمالي، پير الاهي بخش، سر غلام حسين هدايت الله فقير ميان اله رکيو صاحب، سيد صوفن شاھ لڪياري ۽ حاجي پير بخش شيخ وغيرهم بہ سندن خاص دوستن ۾ شامل هئا. ۽ هن درگاھ تي بہ انهن صاحبن جي آمد ٿيندي رهندي هئي. پير سائين پاڳاري جن جو خاندان بہ حضرت پير سائين روضي ڌڻي جن کان وٺي هن درگاھ ۽ سجاده نشين جو خاص خيال رکندا آهن.

پاڻ سنڌي ۽ فارسي زبان جا شاعر هئا سندن مولودن جو مجموعہ بہ موجود آهي جيڪو انشاء الله ڇپرائبو. پاڻ ۴ ربيع الاول ۱۳۹۳ھ بمطابق ۱۸ اپريل ۱۹۷۳ع ۾ اسان سڀني کي وڇوڙي جو ڏھاڳ ڏيئي وڃي خالق حقيقيءَ سان مليا.

مخدوم نديم احمد هاشمي عفي عنه

خادم درگاھ المخاديم ڪھڙا شريف

(ضلع خيرپور) سنڌ

انتساب

بنامِ نامي، اسمِ گرامي
بر صغير جي ممتاز روحاني و علمي تربيت گاه
ولاثاني درگاه المخاديم كهڙا شريف ضلعو خيرپور
جي درخشندہ ستاره غوثِ زمان، سراج العارفين، رئيس العلماء
قدوة الاولياء
مخدوم محمد عاقل (سوم) الهاشمي نورالله مرقده،
قدس سره العزيز

جن کي مخدوم العارفين اعليٰ حضرت مخدوم محمد اسماعيل
پريالوئي رح سائين جي محبوب و منفرد دختر نيڪ اختر ولي كامله،
عالمه، فاضله، ڪروڙ پيرا درود پڙهڻ واري جي زوجگي و رفيق-
حيات هئڻ جو شرف حاصل ٿيو.
(سائڻ جي مزار پُر انوار درگاه شريف ۾ ڪپڙن جي چانو ۾ مستور
آهي).

ساري رات سبحان، جاڳي جن ياد ڪيو،
ان جي عبداللطيف چئي، مٽيءَ لڌو مان،
ڪوڙين ڪن سلام، اڳھ اچيو ان جي.

سٽاءُ

- ۹ ناشر طرفان بہ اکر مخدوم نديم احمد الهاشمي کهڙائي
- ۱۳ کجھ اکر عاصي کهڙائي سومرو
- حقیت حال مخدوم شفيع محمد عرف عبد الخالق
- ۱۵ هاشمي کهڙائي رح
- ۱۷ ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ پيش لفظ
- متن ڪتاب
- ۱۹ اجمالي تعارف ۽ حالات
- ڪرامتون
- * حضرت مخدوم محمد اسماعيل رح جي وساطت سان پير محمد بقا شاھ رح کي فيض ملڻ
- ۲۲ * حضرت پير محمد راشد روضي ڌڻي رح جو حضرت مخدوم احمدي خدائي رح ۽ حضرت مخدوم محمد اسماعيل پريان لوڻي رح جن کان مستفيض ٿيڻ
- ۲۴ * حضرت مخدوم محمد اسماعيل پريان لوڻي رح جن جي پاڪ نياڻيءَ سان مخدوم محمد عاقل کهڙائي رح جن جو نڪاح ٿيڻ
- ۲۸ * حضرت مخدوم صاحب جن جي دعا سان پريالوءَ ۾ گولھيندڙ کي مدينه منوره جو مشاهدو
- ۳۰ * فيض واري لوڻي رنگي ڏيڻ
- ۳۱ * پراڻي خلعت گار کي 'مديني گهوٽ' جي زيارت ڪرائڻ
- ۳۳ * بي شمار پارس نيسر ۾
- ۳۴

- * نادر شاهي سپاهين جو گاه جي بند واري ڪرامت
 ۳۵ ڏسي مطيع ٿيڻ
- * نادر شاهي حملي ۾ اغوا ٿيل ناريءَ کي واپس موٽائڻ
 ۳۸ وارو عجيب واقعو
- * ٻانڀڻ جو سندن نظر ڪيميا اثر سان عالم، حافظ
 ۳۹ بڻجي پيش اماميءَ جو اعزاز ماڻڻ
- * نماز جي وقت حضرت مخدوم صاحب لاءِ بيت الله
 ۴۴ شريف آڻي بيهارڻ
- * شهنشاه ڪونين جي بارگاه مان مولانا قاضي
 ۴۵ عبدالمطلب کي شفق متعلق حقيقت معلوم ڪرائڻ
- * روهڙيءَ جي بتخاني کي ڪرامت سان پاش پاش ڪرڻ
 ۴۹ سندن توجه ۽ دعا سان مخدوم الله بخش ڪهڙائي رح
- * جي دائمي فارغ البالي ۽ آسوده حالي
 ۵۱
- * ڪجهه مزيد ڪرامتون
 ۵۷

سندن باري ۾ ممتاز اهل قلم جا مضمون

- * مخدوم محمد اسماعيل پريان لوڻي - دين محمد وفائي
 ۷۱
- * مخدوم محمد اسماعيل پريان لوڻي - ڊاڪٽر نواز علي شوق
 ۷۸
- * مخدوم محمد اسماعيل جي حضور ۾ - عبدالرحيم عبد منگريو
 ۹۲
- * مخدوم محمد اسماعيل پريان لوڻي - ڊاڪٽر يار محمد قاضي
 ۹۳
- * نذرانہ عقيدت
 ۱۰۱
- * سندن ڪلام جو نمونو
 ۱۰۳
- * بي مثال نمونہ جامعيت خطبہ جمع (فارسي)
 ۱۰۶

ضميما

- * رسالہ عقيقه جو عڪس
 ۱۲۳
- * تنبيه الغافلين جو عڪس
 ۱۲۷

ناشر طرفان به اکر

احقر رب ذوالجلال جي بارگاهِ صمديت ۾ شڪر ۽
سپاس گذاريءَ سان سجدہ ريز آهي، جنهن حسبِ پروگرام
اڪيڊميءَ طرفان ڏاڏي سائين جن جي ٻي تاليف کي زيور
اشاعت سان آراسته و پيراسته ڪري منظر- عام تي آڻڻ جي
توفيق و سعادت سان نوازيو.

قبلہ گاهم ڏاڏا سائين جن چڻ ته اعليٰ حضرت
مخدوم پريالوئي جن جي ذات- گرامي ۾ فنا ٿيل هئا ۽
اڪثر و بيشتر سندن دربارِ عاليه ۾ حاضري ڏيندا رهندا هئا
۽ اڪثر طور هر ڪنهن کي مشڪل ڪشائي و استمداد لاءِ
اوڏانهن موڪليندا رهندا هئا.

حضرتِ مخدوم سائين جي ذات- گرامي علم و عرفان
جو آفتاب عالم تاب هئي. پاڻ روحاني خواه دنياوي سخا جو
بي مثال بحر- بيڪران هيا ۽ آهن. وقت جي بادشاهن کان
وٺي هر طبقه سان واسطو رکندڙ ماڻهو سندن دربار ۾
حاضري ڏيندا رهيا آهن ۽ رهن ٿا. حضرت روضه ڌڻي رح ۽
سندن والد بزرگوار حضرت پٽ ڌڻي بادشاه جهڙيون عظيم

روحاني شخصيتون سندن معتقد ارادتمند ۽ هيون. سندن
گرامتون اڄ به جاري و ساري آهن. جيڪڏهن اهي
مشاهدات ۽ واقعات گڏ ڪري لکجن ته هوند ڪيئي دفتر
پرڃي وڃن.

الحمد لله، سندن ذات گرامي جا اسان جي بزرگان-
محترم و معظم جن سان گهرا تعلقات هيا ۽ سندن درگاه
شريف سان هن درگاه جو اڄ تائين ساڳيو ئي رشتو ۽ تعلق
آهي ۽ هن درگاه جو سجاده نشين مخدوم المعظم پريالوئي
جن جي درگاه عاليه جي سجاده نشيني جون خدمتون به
سرانجام ڏيندو آهي.

ڏاڏا سائين جي مختصر ڪتابچي جو ماخذ به اسان جي
خاندان جي مشهور قلمي مسوده ”آئينه جهان نما“ ۽ ”تذڪره
مخادير کهڙا“ آهن.

بدقسمتي سان حضرت مخدوم پريالوئي رح جن جي
مفصل تذڪره يا مواد مفصل طور حاصل ڪرڻ جي
ڪوشش ۾ ناڪامي حاصل ٿي. حتيٰ ڪه سندن ولادت
جي تاريخ توڙي سندن ننڍپڻ خواه تحصيل علم و فيض جي
سلسلہ ۾ به گهربل تفصيل نه ملي سگهيا، تاهم مايوسيءَ
بدراڻ اها ڪوشش جاري رهندي ته جيئن هن ڪتاب جو
ٻيو ڇاپو وڌيڪ مفصل هجي.

درحقيقت ڪتاب جي اصل مسوده جا پنا مختلف
جڳهن تان بي رحم اڏوهيءَ ختم ڪري ڇڏيا آهن، ان
ڪري اهي مڪمل ڪرڻ لاءِ وري به اصل ماخذات جو
سهارو وٺڻو پيو. مشهور اديب مرحوم دين محمد وفائي

پنهنجي مشهور تاليف 'تذڪره مشاهير سنڌ' جي ٽنهي جلدن جي مواد جي سلسلہ ۾ ڏاڏي سائين مرحوم جن وٽ ايندا رهيا ۽ درگاه جي قلمي مسوده 'آئينءِ جهان نما' جو حوالو به ڏنو اٿن.

سنڌ ۾ مشهور مؤرخ ۽ تذڪره نويس چار ٿي گذريا آهن، مخدوم محمد عاقل چهارم عرف مخدوم پير محمد هاشمي رح (سندن مشهور تصنيف "تاريخ آئينءِ جهان نما" اڻ ڇپيل قلمي مسودي جي صورت ۾ درگاه المخاديم ڪهڙا شريف جي قديم ڪتب خانہ ۾ موجود آهي) مير علي شير قانع نٿوي رح، مولانا دين محمد وفائي رح ۽ سيد حسام الدين راشدي.

انهن هن فن ۾ پاڻ ملهايو، پر ڪانئن پوءِ ائين لڳي ٿو ته ڄڻ اهو سلسلو بند ٿي ويو آهي. اسان جي اڪيڊمي وس آهر اها ڪوشش ڪري رهي آهي ته جيئن ان قسم جا ڪتاب ڇپرائي پڌرا ڪيا وڃن. هن کان اڳ اسان حضرت مخدوم شفيع محمد هاشمي رح عرف الحاج مخدوم عبدالحق (چهارم) جو لکيل ڪتاب "تاريخ و تذڪره بزرگان سنڌ" ڇپرائي پڌرو ڪيو آهي. جنهن کي عالمن اديبن تمام گهڻو پسند ڪيو آهي. هينئر اسان سنڌ جي هڪ وڏي عالم و عارف ۽ غوث زمان حضرت مخدوم محمد اسماعيل پريان لوي رح جن تي ساڳئي مصنف الحاج مخدوم شفيع محمد عرف مخدوم عبدالحق هاشمي رح جو لکيل ڪتاب ڇپرائي رهيا آهيون. هن ڪتاب ۾ اسان مخدوم صاحب رح جي ميٽريل مواد کان علاوه مولانا دين محمد وفائي رح،

ڊاڪٽر نواز علي شوق ۽ قاضي يار محمد رح جا مضمون پڻ شامل ڪيا آهن، ان کان علاوه قبله مخدوم صاحب رح جن جا ٻه آڳاٽا ڇپيل رسالا ”رساله عقيقه“ ۽ ”تنبيه الغافلين“ ضميمي طور ڏئي رهيا آهيون، جيڪي اسان کي پياري دوست بشير احمد هيسباڻيءَ قرب ڪري موڪلي ڏنا، قاضي يار محمد وارو مضمون پڻ مهرباني ڪري موڪلي ڏنائون. جنهن لاءِ مان سندن تمام گهڻو ٿورائتو آهيون. ان کان علاوه ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ صاحب ۽ ڊاڪٽر نواز علي شوق صاحب جي رهنمايان، مشورن ۽ هميشه وانگر هن علمي ادبي ڪمن ۾ اسان سان تمام گهڻو سهڪار ڪيو آهي. جنهن لاءِ مان سندن ٿورائتو آهيان.

ازهمه دوستان طلب دعا دارم،

زآنکه من بندهء گنه گارم۔

خادم الفقراء و الصلحاء

مخدوم نديم احمد الهاشمي کهڙائي

ڪجهه اکر (احوال- واقعي)

اولياءِ راهست قدرت ازاله

تير جفته باز گردانند ز راه-

الحمد لله، ”مخدوم عبدالرحمان شهيد اڪيڊمي ڪهڙا“
جي اشاعتي پروگرام جي ٻي ڪڙي طور ”تاريخ و تذڪره
بزرگان- سند“ جي فاضل مؤلف الحاج مخدوم عبدالخالق
عرف شفيع محمد هاشمي رحم (سجاده نشين ۳۰، درگاه
المخاديم ڪهڙا شريف) جي ٻي تاليف، جيڪا سيد العارفين
اعليٰ حضرت مخدوم محمد اسماعيل پريالوئي رحم جن جي
مختصر تعارف تي مشتمل آهي، زيور- اشاعت سان آراسته ٿي
قارئین- ڪرام جي هٿن ۾ پهچي رهي آهي. ان لاءِ اسين
سڀني بارگاه ايزدي ۾ مشڪوري جي جذبات سان سر
بسجود آهيون. ان جي توفيق و عنايت ۾ پروگرام جي ٻين
ڪڙين جي اشاعت جي توفيق و سعادت لاءِ به اميدون ۽
التجاؤن آهن.

حضرت پٽ ڌڻي بادشاه رحم جن جهڙي مثالي عظيم
علمي و روحاني شخصيت جي ارادت و صحبت واري
مرڪوز هستي يعني مخدوم سائين پريالويءَ رحم جن جهڙي
جامع الصفات عظيم روحاني و علمي شخصيت جي سوانح
مبارڪ جا ڪيئي پهلو تشنءِ تحقيق آهن ۽ معلوم نه ٿي

سگھيا آهن. مثلاً سندن ولادت جي تاريخ، شجره خاندان، ننڍپڻ جا حالات، تعليم، سندن استادن جا نالا، پاڻ ڪٿي ڪٿي سڪونت اختيار ڪيائون. (پريالوئ ڪان اڳ ۾). سندن قريبي دوستن ۽ احباب جي مفصل لسٽ. ان سلسلہ ۾ احقر ته پنهنجي وس آهر ويجهڙائيءَ جي علائقن ۾ وڃي يا بالواسطہ ڪوششون ڪيون، پر ضرورت آهي هر طرف ۽ ان ٿڪ ڪوشش جي. جنهن لاءِ گهڻو وقت گهرجي. خدا ڪري ته هن ڪتاب جي پئي چاپي تائين سڄڻن ۽ سڄاڻن همدردن توڙي مخدوم سائين جي عقيدت مند جي تعاون ۽ تندهي سان سموري يا گهڻي قدر گهريل معلومات حاصل ٿي وڃي ۽ اهڙي طرح هيءُ ڪتابچو ان سلسلہ جي معلومات جو مجموعو ثابت ٿي سگهي. واللہ الموفق.

ڪتابچو جي متن جي ٻولي ۽ انداز. بيان وغيره کي اصل صورت ۾ رهائڻ جو مقصد به ان جي اثرائتي ۽ فطري (اگرچہ قديم) خوبين سان پڙهندڙن کي مستفيد و مستفيد بنائڻ آهي. بهرحال، قارئین کي هن ڪتاب جي سلسلہ ۾ ان جي تڪميل. معلومات جي سلسلہ ۾ تعاون لاءِ گذارش ڪرڻ ضروري ٿا سمجهون.

اصل ڪتابچو جي آخر ۾ ضميمہ طور حضرت مخدوم المخادير مخدوم العالم سائين جن جو مشهور خطبہ جمعہ مداح تيه اڪري درشان سيدنا غوث الاعظم بغدادی رحمہ سندن مولود ۽ چند ٻين ڪرامتن جو ذڪر آندو ويو آهي. اللہ پاڪ پنهنجي هن فياض محبوب ٻانهي جي تصدق هن عاجز کي به پنهنجي خصوصي نظر عنايت سان نوازڻ فرمائي.

سگ استانه سرڪار پريالوئي.

فقير عاصي کهڙائي سومرو

۲۔ آڪٽوبر ۱۹۹۸ع

حقيقت حال

الحمد لله كفي والصلوة والسلام علي سيد المرسلين و علي
عباده الذين اصطفى

اما بعد۔ احقر مؤلف ذاتي طور به آفتاب آسمانِ رشد و
هدايت و طريقت امام العارفين سراج السالڪين حضرت
مخدوم محمد اسماعيل رح پريالوء وارن جو ارتمند رهيو
آهي. سندن ديني خدمات ۽ روحاني تصرفات توڙي ڪرامات
جو ڪاڻو ئي ڪينهي. اڄ تائين سائل سندن مزار پُرانوار تي
استمدادِ روحاني لاءِ حاضر ٿيندا رهن ٿا ۽ مسرتون شادمانا
ماڻي واپس ورندا رهن ٿا.

حضرت مخدوم صاحب جن جي رشتيداري جو شرف
اسان جي نامور اجداد مان حضرت مخدوم محمد عاقل رح
سائين جن کي حاصل ٿيو ۽ اڄ تائين بيٺي درگاهون جن ته
هڪ ئي آهن. اسان جي درگاه جو سجاده نشين قبله مخدوم
پريالوئي رح جن جي درگاه عاليه جو به جانشين ليکيو ويندو
آهي. اسان جي خاندان سان سندن دلي محبت ۽ شفقت جو
لڳاءُ تاريخ جو هڪ روشن باب رهيو آهي ۽ اسان کي اهڙي
عظيم روحاني و علمي هستيءَ جي خصوصي عنايت ۽

شفقتن تي ناز آهي ۽ رهندو.

هتي اڪثر مجلسن ۾ حضرت مخدوم پريالو واري جي ڪرامات ۽ تصرفات جو تذڪرو ٿيندو رهندو آهي. چنانچہ ڪن مخلص احباب جي طرفان مشورو مليو ته حضرت سائين جن جي حالات ۽ ڪرامات جو مجموعو تاليف ڪجي. وڏي ڪوشش ڪئي ويئي، پر سندن سوانح مبارڪ جا مڪمل ڪوائف ڪونه ملي سگهيا. وري به خوش قسمتي سان اسان جي جد- امجد حضرت مخدوم محمد عاقل سائين جي مبسوط و مفصل تاريخ 'آئينءِ جهان نما' ۽ ان تان اخذ ڪيل اسان جي نامور عالم جناب مخدوم الله بخش عاصي جي لکيل قابل- قدر 'تذڪرو مخاديم ڪهڙا' ۾ مخدوم- معظم پريالوئي رحم جن جا ڪجهه حالات ۽ ڪرامات ملي ويا، جيڪي اخذ ڪري ڪجهه ٻين هٿن کان گڏ ڪيل روايتن سميت هن مجموعي ۾ شامل ڪرڻ جي سعادت حاصل ڪجي ٿي.

ڪاش! سندن مڪمل احوال دستياب ٿئي ته اهو به هن مجموعي ۾ شامل ڪري ان کي مڪمل حوالو وارو بڻائي سگهجي.

الله جل شانہ جي در سداين دعا آهي ته پنهنجي هن پياري ۽ مقبول ٻانهي جي صدقي- هن احقر کي دارين جي سعادت ۽ خاتمه بالخير سان نوازي.

العبد الضعيف

مخدوم شفيق محمد هاشمي ڪهڙوي

۱۵- شعبان ۱۳۶۷ھ

پيش لفظ

سند جي صوفين عارفين ۽ سند ۾ تصوف جي طريقن بابت چڱو خاصو مواد موجود آهي، پر هن موضوع تي جيترو ڪم ٿيڻ گهرجي اوترو اڃان نه ٿيو آهي. ڪتاب ”پرين پريان لوءِ“ جي اشاعت، سند ۾ تصوف جي موضوع تي هڪ پيش بها اضافو آهي.

۱۲ صدي هجري ۾، شهر ٺٽي جي نقشبندي عارفين جي برڪت سان لاڙ ۾ نقشبندي طريقي جو ذڪر فڪر گهڻو وڌيو. اتر سند ۾ مخدوم محمد اسماعيل رح ٺٽي ان وقت نقشبندي طريقي جو يگانو عارف هو. مخدوم صاحب جي سوانح ۽ ذڪر فڪر بابت معاصرانه ماخذ باقي نه بچيا آهن، جيتوڻيڪ روايتن مان معلوم ٿئي ٿو ته ڪنهن وقت ڪي اهڙا ڪتابڙا موجود هئا. موجوده ذخيرن مان مخدوم الله بخش کهڙوي جو ڪتاب ”مخادير کهڙا“ هڪ اهم ماخذ آهي، جنهن ۾ مخدوم محمد اسماعيل جي سوانح تي روشني وڌل آهي. هن ڪتاب ”پرين پريان لوءِ“ ۾ ان مائه ناز هستيءَ متعلق معلوماتي مواد شامل آهي.

سلوڪ ۽ طريقت، فيض ۽ فضيلت ۾ مخدوم محمد اسماعيل رح جي اعليٰ مقام جو اندازو ان مان ٿي سگهي ٿو

جو علم ۽ عرفان جا ٻه وڏا سلسلا سائن رشتيداريءَ محبت ۽ عقيدت ۾ وابسته يعني شهر ڪهڙا جي اعليٰ علمي درسگاهن جا استاد شريعت جا روشن ستارا شهر ڪهڙا جا هاشمي مخدوم صاحبان ۽ قادري طريقه ۾ علم و عرفان واري اهم درگاه پاڳارا پير صاحبان.

هن ڪتاب ۾ انهن ٻنهي سلسلن تي روشني وڌي وئي آهي. جناب پاڳارن صاحبن جو مخدوم صاحب جن سان روحاني تعلق جو سلسلو دائمي قائم آهي. وڏي پير صاحب پاڳاري شمس العلماء شاه مردان شاه صاحب جن مخدوم صاحب جن جي مزار ۽ مسجد شريف جي عمارت اڏائي ۽ پڻ مخدوم صاحب سان روحاني محبت جو اظهار ڪندي فرمايائون ته، ”اڳ هي شهر هو ”پريالوءَ“ (’پريا‘ قبيلي جو شهر) هاڻي ان کي ”پريان لوءَ“ (پياري پرين جو شهر) جو نالو ٿا ڏيون“. پوءِ شهر تي اهوئي نالو پئجي ويو. هن وقت موجوده پير پاڳاره شاه مردان شاه ثاني مخدوم صاحب جي مزار واري عمارت جي نئين سر تعمير ڪرائي رهيا آهن، ساڳئي وقت ڪهڙن جي مخدومن صاحبن طرفان ڪتاب ”پرين پريان لوءَ“ جي اشاعت مخدوم محمد اسماعيل يلاري جي روحاني فيض جي جاري ساري هجڻ تي شاهد آهي.

ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ

سند يونيورسٽي

حيدرآباد سندھ

۲۵- شعبان ۱۴۱۹ھ

۱۲- ڊسمبر ۱۹۹۸ع

سلطان العارفين امام الاولياء سراج العلماء

حضرت مخدوم محمد اسماعيل پريان لوئي^۱

(سن- ولادت نامعلوم (سن وصال ۱۱۷۴ھ بمطابق ۱۷۶۰ع)

اجمالي تعارف ۽ حالات

سندن نامِ نامي اسم گرامي ته محمد اسماعيل هو، پر لقب مقدس ”عبدالرسول“ هو. هي سڳورو سائين ذات جو جوڻيجو چيو وڃي ٿو ۽ اصل لاڙڪاڻي جي بهراڙيءَ جي ڳوٺ ٽڳڙ تعلقه لبدريا جو ويٺل هو. اتان نقل مڪاني ڪري اچي مرشد سڳوري قبل حضرت ”سيد حاجي جمال الله شاه“ ساڪن ”پرالو“ (عرف پريان لوئي) جي وسنديءَ ۾ رهيو.

۱- مخدوم محمد اسماعيل پريان لوئي رحمته الله عليه، مخدوم محمدي ۽ احمدي، فرزندانِ ارجمندان مخدوم عبدالرحمان شهيد في سبيل الله رحمهما الله تعاليٰ اجمعين جن جو همعصر دوست ۽ مائٽ هو. سندس نياڻي پاڪ- بيبي معصوم مخدوم احمدي کهڙائيءَ جي وليعهد فرزند ارجمند حضرت محمد عاقل رحمته الله عليه جي عقد ۾ ڏنل هئي. سنڌ جي تاريخ ۾ هڪ ٻي شخصيت انهيءَ ساڳئي نالي سان مشهور آهي. اها اهي مخدوم اسماعيل سومري اگهر ڪوٽيءَ جي ذات گرامي جيڪو سڳورو بزرگ حضرت مخدوم محمد اسماعيل پريان لوئي کان تقريباً هڪ صدي کن اڳ ۾ ٿي گذريو آهي. مخدوم اسماعيل سومري اگهر ڪوٽي، حضرت احمد ڪتابيءَ جو استاد هو. احمد ڪتابي بزرگ عالم، (حاشيو جاري)

”پرالو“ کي بدلائي بعد ۾ حضرت مخدوم محمد اسماعيل رحمت الله عليه جي مريدن ۽ معتقدن ”پريان لوءِ“ يعني (پرينءَ جي رهڻ جي جاءِ) رکي ڇڏيو ۽ ان نالي سان اڄ سوڌو مشهور آهي. کين ڪوبه پٽاڻو اولاد ڪونه هو. صرف هڪ نياڻي هئي. جنهن جو نڪاح پنهنجي عزيز دوست ۽ ساٿي حضرت مخدوم احمد علي خدائي هاشمي کهڙائيءَ جن جي فرزند ارجمند (وليعهد) حضرت مخدوم محمد عاقل (ثالث) رحمهما الله تعاليٰ! سان ڪرايو هئائون. جنهن بيبي سڳوريءَ جي بطن اطهر منجهان حضرت مخدوم ضياءُ الدين محمد ولد حضرت مخدوم محمد عاقل ثالث رحمهما الله تعاليٰ عليه- تولد ٿيو. ۽ اهو سڳورو سائين (يعني حضرت مخدوم ضياءُ الدين محمد) پنهنجي والد بزرگوار حضرت مخدوم محمد عاقل ثالث رحمة الله عليه جن جي وفات بعد (کهڙن ۾) پنهنجي وڏن بزرگن جي سجاده شريعت تي ويٺو ۽ تقريباً ڇهه اٺ مهينا نهايت تزڪ و احتشام- عز و احترام ۽ پوري وقار سان مسند نشيني جا فرائض سرانجام ڏئي، ساڳئي ئي سال انتقال فرمائي ويو ۽ کائن بعد سندن برادر عزيز حضرت مخدوم عبدالحق (دوم) ولد حضرت مخدوم محمد عاقل ثالث مسند شريعت تي جلوه فرما ٿيو.

حضرت مخدوم محمد اسماعيل معظم رحمة الله عليه

فاضل شخصيت ٿي گذريو آهي. جنهن کان ٺٽي جي عظيم استاد ۽ بزرگ حضرت مخدوم عنايت الله علم حاصل ڪيو. مخدوم عنايت الله مخدوم محمد هاشم (ٺٽوي) جهڙي برگزيده عالم فاضل جو به استاد محترم هو.

جن صوري توڙي معنوي كمالات جا صاحب هئا. علم ۽ فضل جي اعتبار کان هڪ عظيم الشان بحريڪران ۽ عالي مقام شخصيت جا مالڪ هئا. معقولات توڙي منقولات جا مڙئي ڪتاب. تحصيل علم خاطر پنهنجي هٿ سان لکي راس ڪري پاڻ وٽ رکي ڇڏيا هئائون. تحرير جو ڪين ايڏو ته زبردست ملڪو ۽ ايڏو ته ڪمال ميسر هو جو هر روز عصر نماز تائين هڪ مڪمل ”جزء“ لکي وٺندا هئا. ڪڏهن ڪڏهن ته ائين پڻ ٿيندو هو، جو پاڻ ٽاڪ منجهند جو ”ڦيلو“ ڪندي محو خواب هوندا هئا. هوڏانهن سندن قلم مبارڪ خودبخود لکيت جاري رکندو هو. اها سندن ڪرامت عام طور تي ڏنل ۽ ٻڌل هئي. سندن لکيل قرآن مجيد. مصحف حميد جا ڪيئي نسخا موجود هئا ۽ علحيدہ علحيدہ سپارا پڻ لکي صندوقون ڀري ڇڏيندا هئا. يا وري عوام الناس ۾ ورهائي ڇڏيندا هئا. سندن تحريري ڪم بهرحال مدام جاري رهندو هو. جڏهن به نئين سر ڪلام الله جي تحرير شروع ڪندا هئا. ته اڳ ۾ تمام ”اسماءُ الله الحسني“ سنگرف سان سنه سنهڙا حاشيه بڻائي لکندا هئا. ٻيا به جيڪي شرعي يا درسي ڪتاب لکندا هئا ته اهي سڀ پڻ محشي هوندا هئا. سندن ڪيئي پنهنجا جوڙيل ”جمع جا خطبا“ آهن. جيڪي خود پاڻ پنهنجي مسجد سڳوريءَ ۾ پڙهيائون. ۽ اڄ سوڌو جمعي جي خطبن ۾ عام جام پڙهبا رهن ٿا. پاڻ سائين فارسي توڙي سنڌي زبان ۾ حمديہ ۽ نعتيہ شعرو شاعري ڪندا هئا. سندن ڇپيل ڪيئي نعتون (مولود) زبان زد خواص و عام آهن.

سندن ڪرامتون

سندن ڪرامتون بي حد و بي حساب آهن. جن مان ڪن
ٿورين جو ذڪر هت ڪريون ٿا:

حضرت مخدوم محمد اسماعيل رح جن جي وساطت سان پير
محمد بقا شاھ رح کي فيض ملڻ

پير محمد بقا اصل ويٺل سائدي تعلقه گمبٽ جو هو.
گهڻي مدت کان پوءِ مٿن ماڻن جي بي صلحي جي ڪري
ڳوٺ ڪنگري تعلقه روهڙي ۾ وڃي رهيو. سندس مرادمندي
انوقت جي بزرگ ڪامل مخدوم محمد اسماعيل پريالوي
سان گهڻي هوندي هئي. ۽ منجهس پورو پورو اعتماد ڄماڻي
کيس دست بيعت ٿيڻ لاءِ عرض ڪيائين. جنهن کيس هي
جواب ڏنو ته، ”جلد هڪ بزرگ ڪامل توهان کي دست
بيعت ڪندو ۽ کائس ٿي توهان کي فيض ڪامل حاصل
ٿيندو.“ تنهن تي پير محمد بقا چيو ته، ”مون کي ان بزرگ
جي ڪئن شناس ٿي سگهندي؟“ مخدوم صاحب فرمايو ته،
”اهو شخص جلد توهان وٽ اچي مهمان ٿيڻو آهي ۽ توهان
مهمان نواز طور هن کي ماحضر ماني مڃي پيش ڪندؤ. هو
پنهنجي ڪرامت سان ان پڪل مڃي کي جاري ڇڏيندو.“

آخر ڪجهه وقت گذرڻ کان پوءِ هڪ سيد بزرگ درگاه
چناه وارن مان جنهن کي جيلاني صاحب ڪري سڏيندا هئا،
پير محمد بقا وٽ اچي مهمان ٿيو ۽ پير صاحب سندن کائڻ
لاءِ ماني مڃي تيار ڪري پيش ڪئي ته جيلاني صاحب بنا
دير چوڻ لڳو ته، ”هي مڃي ته جيئري آهي، جنهن کي پير
صاحب غور سان ڏٺو ته برابر مڃي جيئري هئي. پير صاحب

ڪي مخدوم صاحب وارو فرمودو ياد اچي ويو ۽ جيلاني صاحب کي عرض ڪري چيائين ته، ”مون کي مريد ڪريو.“ هن چيس ته، ”جنهن توهان کي منهنجو ڏس ڏنو آهي، اول ان سان ملاقات ڪرايو، تنهن کان پوءِ توهان کي مريد ڪندس.“ پير صاحب چا ڪيو جو هڪڙي چڱي دعوت جو انتظام ڪري مخدوم صاحب کي دعوت ڏئي پاڻ وٽ آندائين. اتي ٻنهي بزرگن جي پاڻ ۾ ملاقات ٿي. ان بعد جيلاني صاحب پير صاحب کي دست بيعت ڪيو ۽ چيائين ته، ”توهان کي ڪنهن به وقت مشڪل پيش اچي ته بنا دير مخدوم صاحب پريالوي جي خدمت ۾ حاضر ٿي کانئس مشڪل حل ڪرايو.“ ائين چئي جيلاني صاحب موڪلائي هليو ويو. ان کان پوءِ پير محمد بقا سال ۾ هڪ دفعو سندن خدمت ۾ حاضر ٿيندو هو ۽ مخدوم صاحب پريالوي جي خدمت ۾ به ايندو ويندو هئو. سندس اچڻ وقت مخدوم صاحب استقبالي اٿڻ کان سواءِ سندس گهڻي تعظيم تڪريم ڪندو هو.

سندس ٻن پٽن سيد عبدالرسول شاه ۽ سيد عبدالسليم شاه جي ولادت با سعادت کان پوءِ مخدوم صاحب استقبالي اٿڻ کان سواءِ به سندن تعظيم تڪريم ڪندو هو. جيئن ته ٻه ٽي دفعا سندس اچڻ وقت مخدوم صاحب سندن استقبال لاءِ اٿيا هئا. ان کان پوءِ وري استقبالي اٿڻ بند رکي سندس باقي تعظيم تڪريم تي اڪتفا ڪيائون. پير صاحب کين هڪ دفعي اشارتاً عرض ڪيو ته، ”اي حضرتا! اوهان فقير کي وڏين مهربانين جو مستحق ڪري وري عدم مهرباني ڇو ٿا ڪيو؟“ جواب ۾ چيائون ته، ”جنهن چيز جي

ڪري توهان جي استقبال لاءِ اٿيس ٿي اها چيز هن وقت پاڪن جي رحم ۾ جائگير ٿي آهي. (يعني اسباب ولادت پير سيد محمد راشد جو.) ان جواب ٻڌڻ ڪري پير صاحب خاموش رهيو. پير صاحب کي جملہ چار فرزند تولد ٿيا. ۱- سيد عبدالرسول شاھ، ۲- سيد عبدالسليم شاھ، ۳- سيد پير محمد راشد شاھ، ۴- سيد علي مرتضيٰ شاھ. پير صاحب محمد بقا هزارن جي تعداد ۾ مريدن کي ظاهري باطني فيض کان فيضياب ڪري سنہ ۱۱۷۰ھ ۾ وفات فرمائي. سندس مزار شريف گورستان شيخ طيب عليه الرحمہ جي ۾ زيارتگاه آهي.

حضرت پير صاحب محمد راشد جو حضرت مخدوم احمدِي خدائي ۽ حضرت مخدوم صاحب پريالوئي کان مستفيض ٿيڻ

پير صاحب محمد راشد وڏو فاضل اجل بزرگ اڪمل صاحب ڪرامات جو ٿي گذريو آهي. هزارن ماڻهن کي پنهنجي فيض ارشاد سان رهنمائي ڪري صاحب ڪماليٽ جو بنائين. سندس شجره شريف هيٺين ريت آهي: پير مخدوم راشد بن سيد محمد بقا سائدي وارو (جنهن جو ذڪر هن رسالي جي پهرئين حصي ۾ ٿي چڪو آهي) بن سيد محمد امام، بن سيد فتح محمد بن سيد شڪرالله بن سيد عثمان بن سيد ڪتن شاھ بن سيد سڪره شاھ، بن سيد لولن شاھ، بن سيد حسين شاھ، بن سيد مير علي، بن سيد ناصر الدين، بن سيد عباس، بن سيد بهاؤالدين، بن سيد محمود، بن سيد حسين، بن سيد جهنگ شاھ، بن سيد علي لڪلوي وهوالذي

جاء من العرب في السند، بن سيد عباس بن سيد حسين، بن سيد راشد، بن سيد زيد، بن سيد جعفر، (ثاني) بن سيد حمزه، بن سيد عمران، بن سيد هارون، بن سيد عبدالله، بن سيد عبيدالله، بن حضرت سيد امام موسيٰ كاظم رضه بن سيد حضرت امام جعفر رضي الله عنه.

پير محمد راشد ۱۴-۱۵ سالن جي ڄمار ۾ حضرت مخدوم محمدي صاحب ڪهڙائي وٽ ديني تعليم حاصل ڪندو هو ۽ سمورو ڪاروبار ننگر جو سندس هٿ هيٺ رهندو هو. ان وقت مخدوم صاحب جون مينهون پير عيسيٰ جي ڳوٺ وٽ رهنديون هيون. (اهو ڳوٺ ڪهڙن کان ٻه ميل کن پري آهي) سندس خدمتگار شام جو روازنو ننگر فقراء لاءِ کير پهچائي ويندا هئا.

مگر هڪ دفعي ڪانئن کير پهچائڻ ۾ غفلت ڪري سستي ٿي هئي، جنهن ڪري پير صاحب موصوف ٽڪڙو ٽڪڙو اتي پهچي کير جو دلو پرائي مٽي تي کڻي سڌو حويلي جي دروازي وٽ اچي پهتو. در جي ويجهو عصمت و عفت پناه حضرت بي بي صاحبه والده ماجده مخدوم ميان احمدي صاحب جي بيٺل هئي. اها بي بي صاحبه عارفه ڪامله صاحبه فيض جي هئي ۽ هڪ ڪپڙي ۾ احرام ٻڌي گهڻي عجز نياز سان بيٺي پيرين هڪ ڪروڙ صلوٰه قدسي جو پڙهيو هئائين. ۽ پير صاحب کي پنهنجي شفقت ڪري پٽ سڏيو هئائين. پير صاحب جو آواز ٻڌي ڪري چيائين ته: ”اي پٽ! تون وڏي تڪليف ورتي آهي. شال خدا تعاليٰ توکي ڪماليت وارو فرمائي.“ ان کان پوءِ سندس مٿي تي هٿ گهمائي چيائين ته: ”تنهنجي مٿي جي وارن جيترا ماڻهو

تنهنجي فيض مان فيضياب ٿيندا. ” تنهن بعد پير صاحب جي دهن شريف ۾ لعاب دهن وجهي فرمائين ته: ”جنهن به فرد انسان کي پنهنجي زبان سان ڪلمه توحيد جو ارشاد ڪندين ته تير بهدف اثراتو ٿيندو.“

ان کان پوءِ پير صاحب ننگر جي ڪاروبار ۽ مهمان نوازي ۾ وڃي مشغول ٿيو. صبح جو وقت حضرت مخدوم احمدي صاحب پير صاحب کي تلقين ۽ ارشاد ڪري کيس اجازت ڏئي چيائين ته: ”اگر زياده ڪمالت جو طلبگار آهين، ته باقي تنهنجي امانت حضرت مخدوم محمد اسماعيل پريالوئ جي سپرد ٿيل آهي. ان وٽان وڃي حاصل ڪريو.“

ان کانپوءِ پير صاحب روضي ڌڻي رح حضرت مخدوم صاحب کهڙائي کان موڪلائي مخدوم صاحب پريالوئ جي خدمت گرامي ۾ حاضر ٿي درگاه عاليه جي خدمتگداري ۽ مسجد شريف جو مرامتي ڪم مٿي ڀرڻ وغيره ۾ وڃي مصروف ٿيو. پير صاحب هڪ دفعي تفاري پريل مخدوم صاحب پريالوئي جي سامهون مٿي تي کنيون ٿي آيو. پاڻي جون ريڳاڙيون سندن منهن تي ٿي وهيون. مخدوم صاحب کيس اهڙي حالت ۾ ڏسي چيو ته، ”اي محمد راشد! هيڏانهن آءُ ۽ منهنجي خلوت خاني جي دري ۾ جو ڪجهه پيل ڏسين سو کڻي آءُ!“ پير صاحب جان وڃي ڏسي ته دري ۾ ست ڪارا مرچ پيل آهن. اهي کڻي آيو.

مخدوم صاحب کيس چيو ته، ”اهي ڪائي ڇڏ؟“ خدا جي فضل سان ستن پيڙهين تائين روز بروز ترقي ۾ هوندو.

جيڪڏهن ذڪر فڪر سان محبت رکندؤ ۽ سخاوت وغيره ديني امورن ۾ مائل هوندؤ ته اوهان جي خاندان کي ڪنهن به قسم جو نقص نه پهچندو. ان کانپوءِ پير صاحب زهد رياضت ۾ سرگرم ٿي فيض رساني ۽ خلق خدا جي رهبري ۾ مشغول رهيو. سندس فيض جي شهرت چئني طرفين عالم اشڪار ٿي وئي. هندستان، افغانستان، ڪوهستان ۽ بلوچستان وغيره ملڪن جا هزارين ماڻهو سندن خدمت گرامي ۾ اچي حاضر ٿي سندن فيض کان بهره ور ٿي ويندا هئا.

سند ملڪ ۾ سندن وڏا خليفه به هئا: ۱- بزرگ صاحب سوئي شريف وارو ۽ ۲- حافظ صاحب پرچوندي شريف وارو. حافظ صاحب جا پڻ ڪيترائي خليفه صاحب فيض برڪت جا ٿي گذريا آهن. جهڙوڪ دين پور متصل خانپور، چانڊ، امروٽ ۽ خانڳڙهه وغيره. سوئي شريف جا خليفه پڻ اهڙي ڪماليٽ جا صاحب ٿي گذريا آهن. پير محمد راشد کي چوڏهن فرزند تولد ٿيا هئا. ۱- سيد پير صبغت الله شاه سجاده نشين، ۲- سيد حسن شاه، ۳- سيد هدايت شاه، ۴- سيد ميان محمد ڪريم شاه، ۵- سيد ميان حامد شاه، ۶- سيد ميان محمد بقا شاه، (ان کي وڏل شاه به سڏيندا هئا)، ۷- سيد ميان اسماعيل شاه، ۸- سيد ميان شاه نواز شاه، ۹- سيد ميان مهدي شاه، ۱۰- سيد ميان احسن شاه، ۱۱- سيد ميان غلام محي الدين شاه، ۱۲- سيد ميان محمد صادق شاه، ۱۳- سيد ميان مبارڪ شاه ۽ ۱۴- سيد ميان ياسين شاه.

حضرت پير روضي ڌڻي، ۲۹ رجب جمع ڏينهن سنه ۱۲۳۳ھ ۾ وفات فرمائي. ان کان پوءِ سندس فرزند پير سيد صبغت الله شاه صاحب (جنهن کي تجر ڌڻي ڪري سڏيندا هئا) مسند نشين ٿيو. پنهنجي فيض ۽ رشد سان رهبري ڪيائين، کيس جملہ ست فرزند تولد ٿيا هئا: ۱- پير سيد علي گوهر شاه سجاده نشين، ۲- پير غلام مصطفيٰ شاه، ۳- پير سيد عبدالقادر شاه، ۴- پير سيد علي محمد شاه، ۵- پير سيد علي حيدر شاه، ۶- پير سيد شاهمردان شاه، ۷- پير سيد علي ذولفقار شاه.

حضرت مخدوم محمد اسماعيل رح جن جي پاڪ نياڻي سان مخدوم محمد عاقل کهڙائي رح جن جو نڪاح ٿيڻ پير سائين تجر ڌڻي اڻوڻجاه ورهين جي ڄمار ۾ سنه ۱۲۴۶ھ ۾ رحلت ڪئي.

مخدوم محمد عاقل صاحب کهڙائي مخدوم محمد اسماعيل پريالوءِ واري جي معصوم سان شادي ڪئي هئي. سندن قصو هن ريت آهي ته، مخدوم صاحب جي وفات کان پوءِ سندن معصوم عالم فاضلہ ڪاملہ موجود رهي. جنهن جي عقد نڪاح لاءِ مخدوم محمد عاقل صاحب ۽ ڌاريجا زميندار پريالوءِ وارا ۽ ڪي سادات صاحب اتان جا خواهش مند هيا. جنهن ڪري سندن درميان گهڻو تڪرار هلي رهيو هو، آخر مخدوم صاحب جي مزار شريف تي استخاره ڪرڻ کان بعد ڪيفيت هن ريت معلوم ٿي ته، اوله طرف کان هڪ مجذوبہ عورت (مستاني) ننگي ويٺل

آهي، گلن سان پيريل ٿاھي کيس ھٿ ۾ ڏيو، جنھن جي دستار تي وڃي رکي تہ اھا بازو معصوم جي سندن حوالي آھي.

آخر ڪار سڀني با اتفاق ٿي کيس گلن جي ٿاڻي هٿ ۾ ڏني. جيئن ته مخدوم صاحب لڳو لڳ ٻه ڏينهن مجلس ۾ موجود ڪونه هو، تنهن ڪري اها مستاني ٻه ڏينهن متواتر ٿاڻي گهمائي واپس هلي وئي. ٽئين ڏينهن ٿاڻي گهمائيندي حضرت مخدوم صاحب محمد عاقل وٽ اچي سندن دستار مبارڪ تي رکيائين. مخدوم صاحب پنهنجي دلي ڪاميابي حاصل ٿيڻ ڪري گهڻي خوشنودي ڏيکاري هئي، جنهن کان پوءِ ستت ساڻس شادي ڪري عقد نڪاح ڪيو هئائين. اها بي بي صاحبه تمام باڪمال خدا رسیده ۽ عارفه ڪامله هئي. سندس ڪرامتون تمام گهڻيون آهن، جي هن مختصر رسالي ۾ درج نه ٿيون ڪيون وڃن. سندن تربت عام ماڻهن جي حاجت روائي لاءِ ڪهڙن ۾ قبه شريف جي ڏکڻ طرف کان عام مشهور آهي.

بيبي صاحبه رح جي نسبت جي ڪري حضرت شهنشاهه
مخدوم محمد اسماعيل رح جن جي درگاهه ۽ ڪهڙن جي
مخدوم صاحبن جي درگاهه پاڻ ۾ ضم ٿي ويون. ۽ اهو ئي
سبب آهي جو درگاهه عاليه ڪهڙا شريف جو سجاده نشين
ساڳئي طرح حضرت قبله مخدوم محمد اسماعيل رح جن
جي درگاهه شريف جو سجاده نشين پڻ هوندو آهي ۽ اهو
سلسلو اڄ ڏينهن تائين (۱۴۱۹ھ) قائم آهي.

حضرت مخدوم صاحب جن جي دعا سان پريالوءَ ڳولھيندڙ
کي مدينه منوره جو مشاهدو

روايت آهي ته هڪ عورت ڌوڌياڻي (ڌڌ وڪڻڻ واري)
بھراڙيءَ کان پريان لوءِ شهر ڏي ڌڌ وڪڻڻ لاءِ وئي ٿي ته
درميان ۾ رستو گم ڪري، بيھي رھي، اوچتو انھيءَ واھ کان
حضرت مخدوم صاحب بہ آيو ٿي، ان عورت کائونس پڇيو
تہ، ”اي شخص پريان لوءِ جو شهر ڪٿي آهي؟“ مخدوم
صاحب خيال ورتو تہ پريان بمعني دوست ۽ لوءِ بمعني شهر
يعني دوست جو شهر چو تہ ان عورت کي دوست جو شهر
ڏيکارجي، اھو خيال وٺي کيس چيائين تہ اڪيون بند ڪري.
جان کڻي اڪيون کولي تہ جھان ئي اور نظر آيو.

رڳو ھئا عبا ۽ قبا۔ ڊگھا جبا ۽ عقال و رومال۔ ھي تہ
ماڻھو جي لاءِ بلڪل اڻ ڏنل ڏيھ ھو۔ نہ ٻولي سمجھي نہ
ڳالھائي۔ واٽري ٿي ھيڏي ھوڏي ڏسڻ ۽ ٺھارڻ لڳي تہ نہ
مخدوم محمد اسماعيل نہ سندس ڏس پتو۔ اچي ماڻھو ڦاٽي
سو لڪُ لنگھ جھلي ويٺي روئڻ۔ ڏانھون ڪوڪون ڪرڻ ۽
روح راڙو مچائڻ۔ ھوڏانھن اوڀرا ماڻھو سندس ماجرا پڇڻ کان
عاري، ڪنھن کي ڀلا ڪھڙي خبر تہ ماڻھو سان ڪھڙي
ويڌن آھي۔ ڇا وڃايو اٿس جو ويٺي ٿي روئي۔ راھ ويندڙ
کيس ڏسي ھليا وڃن۔ تان تہ ڪنھن ساعت حضرت
مخدوم محمد اسماعيل جن اچي ماڻھو وٺ پھتا، ڇا ڏسڻ تہ
بجاءِ خوش ھجڻ جي روئي اڪيون کڻي سڄايون اٿس۔ چي
ماڻھو! ڪمبخت! چو ٿي روئين؟ پرينءَ جي ڏيھ پھچڻ
پڄاڻان بہ ڪو روئيندو آھي؟ اڙي چري ھي تہ خوشيءَ جو

موقعو آهي، تون ئي ته چيو هو ته پريان لوء پڄاء. حقيقي
 پريالوء ته هي آهي. جتي توکي رسايو اٿم. آخر ٻيو ڇا
 ڪئي؟ تنهن تي مائي ورائيو ته مون کي سنڌ (خيرپور) وارو
 پريان لوء ڪي. جنهن کي هي ڳوٺاڻا پيالو به چوندا آهن.
 تنهن تي حضرت مخدوم صاحب مڪرم جن کيس چيو
 ته، اوء بي نصيب! چڱو هڪ دفعو ٻيهر اڪيون ٻوٽ! سو
 اڪيون ٻوٽي جان ڪٿي پتي ته پاڻ کي خيرپور سنڌ واري پريالوء
 جي بازار ۾ بيٺل ڏٺائين ته ايڏو قرب ۽ حضوري بحضور سيد
 دو عالم حبيب ڪبريا سرور ڪائنات عليه افضل الصلوات
 واکمل التحيات جن جي ذات اطهر سان کين حاصل هئا.

فيض واري لوئي رنگي ڏيڻ

ناري تعلقي جو هڪ شخص پريالوء جي هڪ ڪٿي
 (رنگريز) نالي حضرت مخدوم اسماعيل رحمہ الله عليه کان
 هڪ ڪٿي (لوئي) رڱائڻ (رنگرائڻ) لاءِ آيو. پر ڏوٻي
 اسماعيل جو نه ته دڪان ۽ نه ئي گهر وغيره. سندس ڏنل هو.
 ۽ نه ئي وري ان کي سڃاڻيندو هو. صرف پڇا ڪندو اچي
 پريان لوء پهتو هو.

سندس ڀاڳ پلا جو ڪٿي اسماعيل جو ڏس پيڇڻ
 خاطر. پهرين گهٽيءَ ۾ واقع مخدوم محمد اسماعيل
 سڳوري جن واري مسجد شريف وٽ پهچي، منجهس ويٺل
 خود حضرت مخدوم مڪرم کان ئي اچي اسماعيل نالي
 ڏوٻي (رنگريز) جو ڏس پتو پڇيائين. تنهن تي حضرت
 مخدوم محمد اسماعيل رحمته الله عليه جن ورائيو ته، ”بابا!
 هڪ اسماعيل مان آهيان. جي چوڻ ته تنهنجي لوئي به ڪٿي

رنگيان. ان سمجهيو ته جنهن اسماعيل جي ڳولها اٿم، شايد اهو اهو ئي آهي. سو جواب ڏنائين ته، ”ادا لوئي رڱائڻ لاءِ پنڌ ڪري اچي تو وٽ پهتو آهيان. سو وارو ڪر- رنگي ڏي.“

اٺين چٽي مسجد ۾ داخل ٿي اچي مخدوم صاحب معظم جن جي آڏو ويٺو. حضرت مخدوم صاحب جن جي مٿس ايڏي ته توجه واري نظر ڪيميا اثر وڌي جو ان شخص جا سڀ لطيفا بند ٿيل بفضل الاهي جاري ٿي ويا ۽ سندس دل و جان، گناه و عصيان جي ڪٽ کان بالڪل صيقل ٿي صاف شفاف ٿي ويا. ۽ اهڙي طرح سندس جسم و جان جي لوئي حقيقي طور تي ڌوپي صاف ٿي ۽ الاهي رنگ ۾ رنگجي وئي. سندس چوڏنهن ئي طبق روشن ٿي ويا ۽ صدق دل سان حضرت مخدوم محمد اسماعيل رحمته الله عليه سڳوري جن جو طالب ۽ مريد ٿي ويو ۽ خبر پئجي ويس ته قسمت جي پاوريءَ سان حقيقي رنگريز وٽ پهچي چڪو آهيان. جو کيس ڪشفِ قلوب و قبور حاصل ٿي چڪو هو.

حضرت مخدوم صاحب معظم جي توجه خاص جي اثر کان ڪو وقت ته بي خبر، بي هوش پيو رهيو، وري جڏهن ڪجهه سامت ۾ آيو ته حضرت مخدوم محمد اسماعيل رحمته الله عليه جن جي پيرن تي ڪري پيو. ڇي قبله عالمقام! مون مسڪين جي مٿان ايڏو عظيم احسان جو منهنجي جسم جو وار- وار گناهَن جي چڪڻ ۾ چڪيل ۽ عصيان جي ڏهڻ ۾ ڳٽل هو. جو هزار ورهين جي

زُهد و عبادت سان به ڌوڀجي نه سگهي ها، اوهان ان کي هڪ لهي اندر مڪمل طور تي ڌوئي پاڪ ڪري ڇڏيو!! اهڙي رنگريزي پيو ڪير ڪري سگهندو.

کيس جواب ڏنائون ته، ابا! ”اوهان اسان کي لوئي رنگي ڏيڻ لاءِ چيو، سو اسان اوهان کي لوئي رنگي ڏني. اسان ته اجهو ان طرح لوئي رنگيندا آهيون.“ تهان پوءِ وري ڌوڀي اسماعيل کان سندس لوئي (ڪٽي) به کيس رنگرائي ڏنائوس. ۽ کيس واپس پنهنجي ڳوٺ وڃڻ جي رخصت عطا فرمايائون.

پراڻي خدمت گار کي مُدني گهوٽ‘ جي زيارت ڪرائڻ
حضرت مخدوم مڪرم جن جي حواليءَ تي هڪ
ننڍي نينگري گهر جو ڪم ڪار ڪندي هئي. جڏهن اها
نياڻي اٿارڻ جي لائق ٿي ته سندس مائٽن ان جي شادي
ڪري ڇڏي. حضرت مخدوم معظم جن هڪ ڏينهن ان
نياڻيءَ کي ڏسڻ ۽ کيس مبارڪ ۽ دعا ڏيڻ ڪرڻ خاطر
سندس گهر (ساهرين) لنگهي ويا. ان نينگريءَ پنهنجي مڙس
سميت اچي حضرت مخدوم اسماعيل رحمته الله عليه جن
جي زيارت ۽ دست بوسي ڪئي ۽ کين چوڻ لڳي ته قبله! هي
منهنجو مڙس ته اجهو مون سان ساڻ آهي. اوهان جو مڙس
ڪٿي آهي؟ اهو گفتو ٻڌي حضرت مخدوم محمد اسماعيل
رحمته الله عليه جن کي حال اچي ويو ۽ انهن پنهنجي تي بروقت
ئي اهڙي ته توجه واري نظر وڌائون جو اهي ٻئي رڳجي ريتا
ٿي ويا. الله وارا ٿي ويا ۽ کين حضور اڪرم هاديء اعظم
نور مجسم ﷺ جن جو هر دم حضور حاصل ٿي ويو. پوءِ

ان نياڻيءَ کي فرمايائون ته امان! منهنجو مڙس به ڀلي ڏسي
ڇڏ- اجهو هي آهي. (شهناشاه ڪونين جن)

بيشمار پارس نيسر ۾

سندن مشهور ڪرامتن منجهان هڪ هيءَ به آهي ته،
وٽن مريد ٿيڻ لاءِ ٻي ولايت جو هڪ اجنبي شخص آيو، ان
وٽ پارس پٿر هو. (جنهن سان لوهه کي سڃي سون بڻائبو
آهي) ان شخص اهو پارس پٿر حضرت مخدوم مڪرم جن
جي خدمت ۾ پيش ڪندي عرض ڪيو ته، ”قبله عالي! هي
پارس پٿر مان اوهان جي خدمت ۾ پيش ڪريان ٿو. نوازش
فرمائي قبول ڪريو.“

حضرت مخدوم جن اهو پٿر ان اجنبي شخص کان
وٺي پنهنجي هڪ خادم کي ڏيندي فرمايو ته، ”اي ابا! هي
اسان واري مسجد جي ڪوهه ۾ اڇلائي اچ. (اهو ڪوهه اڄ
سوڌو مسجد سڳوري جي احاطي ۾ موجود آهي. البته ڍڪيل
آهي. کليل نه آهي.) سو اهو پٿر ان مريد سڳوري حڪم
موجب وڃي مسجد سڳوري واري ڪوهه ۾ ڦٽو ڪيو. اهو
لقاء جو ان ولايتي اجنبي شخص ڏٺو سو بالڪل مايوس ۽
حيران پريشان ٿي دل ۾ چوڻ لڳو ته، ڪيڏي نه عظيم
ڪيميائي دولت جي ناقدري ڪئي وئي. مون ناحق اها هت
اچي بي فائدي وڃائي. جو اها نه ئي اسان جي ڪم آئي نه
ڪنهن ٻئي قدردان جو نصيب ٿي. بس فضول ضايع ٿي
وئي.“

هوڏانهن حضرت مخدوم صاحب جن سندس دل جي
ڪيفيت- مڪاشفه ذريعي معلوم ڪري ورتي. ڪجهه وقت

بعد ان ولايتي اجنبي کي سڏي چيائون ته، اي ميان! کوه وٽ اچ. اسان گيڙو ٿا ڏيون. تون نيسر جي منهن وٽ ڪنگرُ جهل ته ڀرجي. اهڙي طرح جيئن ئي کوه کي گيڙو ڏنائون ته هر لوتي پاڻيءَ سان گڏ پارس پٿرن سان ڀرجي ٿي نيسر ۾ پئي. ۽ اهي سڀ وهي اچي ان همراھ جي جھليل ڪنگر ۾ پيا. جيڪي حضرت مخدوم جن جي هدايت موجب ان شخص وڃي مسجد سبگوريءَ جي ٽنريءَ تي دڳ ڪيا. پوءِ کيس فرمايائون ته، اي ميان! هي سڀئي پارس پٿر آهن. هاڻي هيئن ڪر ته انهن مان تون خود پاڻ وارو پٿر ڳولھ ته باقي پٿر وري کوه ۾ اڇلائي وجهجن. ڇو ته اسان کي انهن جي ڪابه ضرورت ڪانهي. تنهن تي اهو شخص ڏاڍو ڦڪو ٿيو ۽ حضرت مخدوم جن جي پيرن تي ڦهڪو ڪري ڪري پيو ۽ چوڻ لڳو ته، قلبه! شرمسار آهيان، معافي جو طلبگار آهيان، عنايت ۽ نوازش وارو پارس پٿر ڪييم. ٻئي ڪنهن پارس پٿر کي ڇا ڪندس؟ مون کي پنهنجي مقدس قدمن ۾ جاءِ ڏيو. اهو ئي منهنجو عرض آهي.

نادر شاهي سپاهين جو گاهه جي بند واري ڪرامت ڏسي مطيع ٿيڻ

هڪ ٻيو واقعو سندن ڪرامت جو مشهور آهي ته، جن ڏينهن ۾ شهنشاهه افغانستان و ايران و ترڪستان نادرشاهه بادشاهه افغانستان منجهان سنڌ تي ۱۱۴۸ھ ۾ ڪاهي آيو هو ۽ ميان نور محمد ڪلهوڙو ڀڄي وڃي عمر ڪوٽ لڪو هو. پر تڏهن به نادرشاهه کيس اتي به وڃي جھليو ۽ کانئس هنن لفظن ۾ ڀڄي وڃڻ جو سبب پڇيو ته، ”سگ ابلق! ڪرا

گريخت!!؟ (بهڙو ڪٿو چو پڳو)

{ياد رهي ته نور محمد ڪلهوڙي کي حضرت مخدوم
الغادير مخدوم عبدالرحمان شهيد في سبيل الله جي عظيم
شهادت کان پوءِ سنڌ جي اهل الله بزرگ حضرت مخدوم
غلام محمد بگائي رحمته الله عليه (مورائي سنڌي) جيڪو
عاشق و مداح رسول اڪرم معظم و محتشم ﷺ هو. تنهن
جي پٽ (بددعا) سان ڪوڙهه (برص) نڪتو هو ۽ چٽيءَ جي
مرض ۾ بلڪل وڪوڙجي ويو هو ۽ افغانستان مان اهي
گهوڙا به سندس مٿان ان بزرگ ۽ برگزيده شخصيت جي بددعا
جي نتيجي ۾ ئي چڙهيا هئا. (جو بزرگ جي واتان هي الفاظ
نڪتا هئا ته، ايران ۽ افغانستان مان گهوڙا گهرايندڙ نورو!
ناوجها! ڪوڙهيا کيس ڪيا!) سو نورو ڪلهوڙو برابر
ڪوڙهه وچان سمورو چٽڪرو ٿي چڪو هو. ان ڪري ئي
نادرشاهه بادشاهه کيس چٽڪري (بهڙي) ڪٽي سان پيٽ
ڏيندي، کائڻس اهو ذلت آميز سوال پڇيو هو ته، اي بهڙا ڪٿا
پڳين چو؟ ڇا اهو سمجهيو هيئي ته تون اسان کان لکي
سگهندين؟ تنهن تي نورو ڪلهوڙي نادر شاهه بادشاهه کي
جواب طور ورائيو هو ته، ”جئندا قبلًا! اوهان جي مهمانوازيءَ
جي مون کي سگهه ڪانه هئي. (طاقت مهمانداري نه داشت)
ته اهو آهي اولياءِ الله سان دشمني رکڻ جو نتيجو. انهن
تاريخي حقائقن منجهان وڏا سبق ملن ٿا جن کي هيٺئين
سان هنڊائڻ بيحد ضروري آهي}

سو انهن ڏينهن ۾ شاهي لشڪر سنڌ ۾ مختلف جاين
تي ننڍيون وڏيون چاوڻيون قائم ڪيون هيون. جن منجهان

هڪ اڌ خود پريان لوءُ شريف جي آسپاس پڻ هئي. انهن چانوئين ۾ رهندڙ سپاهي پرياسي وارن ڳوٺن منجهان ڦرل پڻ ڪندا هئا ۽ ويچارا سنڌي سباجهڙا. ويڳاڻا سندن پاڇوڪڙ ۽ ڪانڙ حاڪم سببان پيا لٽ مار جو شڪار ٿيندا هئا. مفتوح علائقي ۾ تاخت ۽ تاراج جو ته قديم زماني کان دستور هلندو آيو آهي.

بهرحال هڪ دفعي جو واقعو آهي ته جناب حضرت مخدوم صاحب مڪرم جن شهر پريان لوءُ جي بهراڙي مان اچي رهيا هئا ته واٽ تي کين ڪي افغان گهوڙي سوار (شاهي لشڪر جا سپاهي) مليا. جن گهوڙن جي چاري لاءِ ڪٿان ڪي گاه (ڪڙپ) جا بند ڦرمار ڪري هٿ ڪيا هئا. تن مان هڪڙي هڪل ڪري مخدوم صاحب جن کي چيو ته:

”اڙي او فقير! هي گاه جا ٻه ٽي بند ڪٿي اسان جي گهوڙن جي اڳيان اڳيان چانوئيءَ تائين هل. انهن سپاهين حضرت مخدوم صاحب جن کي سنڌي ڳوٺاڻو سمجهي کائڻس اها خدمت وٺڻ چاهي. ائين چئي انهن مان هڪ اها گاه جي پري ڪٿي حضرت مخدوم معظم جن جي مٿي تي رکي ۽ هلڻ لڳا ته خدا جي قدرت ۽ حضرت مخدوم المڪرم جن جي ڪرامت سان ٿيو ائين جو اهو گاه جو ٻڌل بند (پري) حضرت مخدوم صاحب جن جي مٿي جي مٿان بلڪل هوا ۾ اڏامندو ٿي هليو. ۽ حضرت مخدوم مڪرم جن ان جي هيٺان هيٺان بالڪل آرام ۽ اطمينان سان هلندا ٿي هليا. گهوڙي سوار سپاهي اهو ڪرامتي

ڪرشمو ڏسي دنگ ٿي رهجي ويا ۽ گهوڙن تان ٽپ ڏئي لهي
اچي حضرت مخدوم صاحب جن جي قدمن تي ڪريا ۽
بيحد لڄاڻت ۽ الحاح واريءَ سان ڪيل زيادتي جي معافي
گهريائون ۽ حضرت جن جا سڄيءَ دل سان مطيع ۽ مريد
ٿيا.

نادر شاهي حملي ۾ اغوا ٿيل ناريءَ کي واپس موٽائڻ
وارو عجيب واقعو

انهيءَ ساڳئي نادر شاهي حملي جي هنگامي وارن ڏينهن
جو واقعو آهي ته لشڪر جي افغانستان واپس موٽ ڪاٺڻ
وقت هڪ ڳوٺاڻي سهڻي چوڪري ڪنهن افغان سپاهيءَ
کي هٿ لڳي وئي. سو ان نياڻي نمائڻءَ کي وٺي وڃي
افغانستان کان نڪتو. ان نياڻيءَ جو ڏئي روئيندو رڙندو،
پٽيندو. سڀني ڪٽيندو حضرت مخدوم مڪرم جن وٽ
فريادي ٿي آيو ته واٽ الله جي ڪا منهنجي واهر ڪريو. تنهن
مسڪين غريب جو دکڏاڪ حال ڏسي حضرت مخدوم
المعظم جن کي مٿس ڏاڍي ڪهل آئي. سو ڪا مهل نه
گذري ته پاڻ سڳورن کڻي پنهنجي ٻانهن مٿي هوا ۾
ڊگهيري. وري جو کڻي ٻانهن هيٺ ڪيائون ته سندن
ڪچهريءَ ۾ ويٺل ماڻهو ڇا ٿا ڏسن ته سندن هٿ هڪ
جوان خوبصورت چوڪريءَ جي ٻانهن ۾ آهي ۽ اها
چوڪري هڪ گاهه جي مٿ ۾ پنهنجي هٿ ۾ جهليون سندن
سامهون بيٺي آهي ته ويٺل منجهان اهو ئي فريادي شخص
”امر... امر، ڌيءُ، ڌيءُ“ ڪندو وڃي چوڪري کي چئبو.
۽ وري چوڪري به پنهنجي پيءُ کي سڃاڻي ”ابو... ابو“

ڪندي وڃي کيس چئڻي. ٻئي هڪٻئي کي ڏسي خوشيءَ جا ڳوڙها ڳاڙڻ لڳا.

چوڪريءَ پڇا ٿي ويٺلن کي ٻڌايو ته، مون کي افغان ڪابل ڏانهن کڻي ويا هئا. ۽ اتي مان هڪ گهر ۾ گوليو (ٻانهپ) ڪري رهي هئس. اڄ به شهر کان ٻاهر هڪ ٻنيءَ ۾ ٻين عورتن سان گڏ گاه لٿي رهي هيس ته اوچتو پنهنجي ٻانهن ۾ ڪنهن جو هٿ پيل محسوس ڪيم، جيتوڻيڪ مون کي ڪوبه ماڻهو ڏسڻ ۾ ڪين آيو. بس هڪ جهڻڪو ڪاڌم ۽ ان گاه ٻوڙي سميت اجهو اوهان جي سامهون موجود آهيان.

حضرت مخدوم صاحب محترم ان نياڻيءَ جي پيءُ کي فرمايو ته، ”ابا وٽ پنهنجي امانت ۽ وڃي پنهنجي گهر سڪيا ٿيو.“ ان طرح اهو شخص رب تعاليٰ جي رحمت ۽ حضرت مخدوم معظم جي ڪرامت سان من جي مراد ماڻي خوش و خرم پنهنجي ڳوٺ راهي ٿيو.

ٻانڀڻ جو سندن نظر ڪيميا اثر سان عالم، حافظ بڻجي پيش اماميءَ جو اعزاز ماڻڻ

(هن خاندان جي مشهور شخصيت حضرت مولانا مخدوم امير احمد صاحب سابق پرنسپال سنڌ اورينٽل ڊگري ڪاليج هيرآباد (حيدرآباد) جو پنهنجي دؤر جي جيد علماء فضلاء ۾ شمار ڪيو ويندو آهي). سندن هزارين شاگرد اڄ به سندس علمي ڪمال جي ساک ڀرڻ لاءِ سنڌ جي ڪنڊ ڪڙڇ ۾ موجود آهن. ساڳئي طرح ڪيئي برک عالم فاضل جن جون ساڻس محفلون رهيون، سي پڻ سندن تبهر

علميءَ جا ڦاٿل ۽ معترف رهيا. انهن منجهان ڪيئي اڄ به موجود آهن.

هڪ ڏينهن جو ذڪر آهي ته خيرپور ضلعي جي فيض گنج تعلقي جو مشهور معروف زميندار، رئيس الاهي بخش خان ٻاڻيڻ، ساڻن ملاقات خاطر سندن آفيس ۾ ڪهي آيو. هي واقعو ۱۹۶۴ع جو آهي، ان وقت سندن وڏو نينگر مخدوم غلام محمد پڻ پنهنجي والد صاحب جن وٽ ڪنهن آفيس جي ضروري ڪم سرانجام ڏيڻ لاءِ موجود هو. ٻاڻيڻ صاحب مرحوم ڳالهين ڪندي ڪانئن پنهنجي ذات ”ٻاڻيڻ“ جي حقيقت متعلق ڪلندي ڪلندي سوال ڪيو ته، ”قبله! ان جي حقيقت ڇا آهي، جو اسان جا وڏا پڪا مسلمان هوندي به ٻاڻيڻ سڏائيندا ويا ۽ اڄ سوڌو اسان ان نالي سان پيا سڃاڻيون. تنهن تي مخدوم صاحب امير احمد جن کيس وراڻي ڏني ته، رئيس!! اها ته هڪ تاريخي حقيقت آهي. ٻڌايانءِ ته سهي پر جي مڃين! رئيس الاهي بخش چوڻ لڳو ته، ٻئي ڪنهن کان ٻڌي نه به ڪٿي مڃجي، پر ڪنهن کي مجال آهي جو اوهان جي ڳالهه کي رد ڪري سگهي. ضرور ٻڌايو. ته منهنجي به دل جي چوٽرا ڪوٺرا لهي، سو کيس مخدوم صاحب جن ٻڌايو ته:

اوهان جو والد صاحب- رئيس جلال خان ٻاڻيڻ ٽيون يا چوٿون جلال آهي. سڀ کان پهريائين جلال ٻاڻيڻ (اوهان جي وڏي ڏاڏي) جي اوهان کي وصيت ڪيل آهي ته، ”ٻاڻيڻ“ ذات نه مٽائجو ته جيئن اهو عظيم الشان واقعو تاريخ ۾ يادگار رهي ته اسان ڪهڙي عظيم شخصيت جا

رَتل آهيون تہ جيئن ان گھراڻي جا احسانمند ٿي رهون. (اهو واقعو (اڪين ڏٺو) دراصل حضرت پير ميان محمد راشد لڪهڙي المعروف بہ ”روضي ڌڻي رحمۃ“^۱ جن جو سندن ملفوظات ۾ بيان ڪيل (درج ٿيل) آهي. اصل واقعو اجهو هن طرح آهي:

هڪ دفعي حضرت مخدوم صاحب جن حضرت مخدوم احمدِي خدائي رحمۃ اللہ عليہ جن وٽ ڪهڙن جي ڳوٺ ۾ آيل هئا. حضرت مخدوم احمدِي جن رات جو ڪافي دير تائين ڪچهري بعد حضرت مخدوم محمد اسماعيل جن جي خدمت ۾ ٻنهي صاحبزادن هر هڪ مخدوم زاده جناب محمد عاقل ۽ صاحبزادو حضرت پير ميان محمد راشد لڪياري جن (جيڪي اڃا طالب علمي واري دؤر منجهان گذري رهيا هئا ۽ حضرت مخدوم احمدِيءَ جي مدرسي ۾ طلب علم ۾ مصروف هئا) کي سمهاري پاڻ حويليءَ اندر وڃي آرامي ٿيا. معلوم هئڻ گهرجي تہ حضرت مخدوم محمد عاقل (ٽالٽ) ولد مخدوم ميان احمدِي اڳتي هلي حضرت مخدوم محمد اسماعيل رحمہ اللہ عليہ جو نياڻو ٿيو ۽ صاحبزادي پير محمد راشد لڪياري جي بہ حضرت مخدوم محمد اسماعيل رحمہ اللہ عليہ جي ننڍڙپ کان ئي سندن والد ماجد سيد محمد بقا رحمہ اللہ عليہ جي وساطت سان بيعت ۽ روحاني وابستگي هئي. انهيءَ تعلق خاطر سبب

۱- ملفوظات سڳوريءَ ۾ ڪهڙي جلد ۾ آهي. سا صراحت ڪيل ڪانہ آهي. ملفوظات جا ڄاڻو ئي ان واقعي جي تصديق ڪري سگهن ٿا.

ٻنهي صاحبزادن کي مهمان محترم مڪرم جي خدمت
ڪندي روحاني خوشي ٿي محسوس ڪئي. اها سندن اعليٰ
درجي جي تربيت جي تقاضا پڻ هئي.

هوڏانهن حضرت مخدوم محمد اسماعيل رحمہ اللہ
عليہ جن بعد فراغت نماز تهجد وغيرہ۔ رفع حاجت خاطر۔
جهنگ ڏانهن روانا ٿيا، ٻئي صاحبزادا سڳورا پڻ ساڻن گڏ
هئا. واٽ تي هڪ جاءِ تي هڪ مثل ڪٽو (ڍونڍ) پيل هو.
جنهن کي ٺوڪر جو اشارو ڪندي۔ صاحبزادي مخدوم
محمد عاقل^۱ (جيڪو سلوڪ جون ٽڪريون منزلون طئي
ڪري رهيو هو، پر اڃا زير تربيت هو ۽ اڃا کيس ڪمال
حاصل ڪين هو) مثل ڪٽي کي خطاب ڪندي حڪم
ڪيو: ”قم باذن الله“ (اٿ ڙي ڪٿا!) اتي وري ڪٿي سٽو
آهين، وڃي ڪا ٻي ڪنڊ وساءِ، ته اهو مثل ڪٽو الله پاڪ
جي حڪم سان ۽ ميان مخدوم محمد عاقل جي ڪرامت
سان جيئرو ٿي پڇ لٽڪائيندو هليو ويو. اها ڳالهه حضرت
مخدوم معظم جن پڻ اکين ڏٺي مگر ڪنهن خاص

۱۔ هن واقعي جي رونما ٿيڻ وقت عين ممڪن آهي، حضرت مخدوم
محمد عاقل ثالث جي عمر عزيز اڃا ۱۲-۱۳ سال هجي. ۽ حضرت پير
صاحب جن اڃا دسالگيءَ يعني ڇهن ستن سالن جا هجن جو اهو
واقعو صرف اڪٿين ڏسي ملفوظات ۾ درج ڪرايو اٿن. (يا سندن والد
صاحب سڳوري جن سان ڪهڙن ۾ ان رات موجود هجن) ممڪن
آهي ته حضرت مخدوم محمد اسماعيل جن جي اها ڪرامت سنه
۱۱۷۴ھ ۾ ظاهر ٿي هجي ۽ انهيءَ ئي سال وصال ڪيو هجي،
والله اعلم.

ردعمل جو اظهار ڪين ڪيائون. ۽ وقتي طور تي ڳاله آئي
وئي ٿي وئي.

بهرحال ٽئي سڳورا ساڻي رفع حاجت بعد اچي واه
(جيڪو اڄ تائين جاري آهي) جي ڪنڌيءَ تي صبح جي
نماز لاءِ وضو ڪرڻ ويٺا ته ايتري ۾ ڪهڙن جي ٽڪائي جو
ٻائو (ٻانڀڻ) به صبح جو سنان ڪرڻ لاءِ (واه جي) لهواري
پاسي کان- واه ۾ لٿو. جيئن ئي اهو ٻانڀڻ سنان ڪري،
پاڪ صاف ٿي ٻاهر نڪتو ۽ ڪپڙا (واٽڪا- ڌوتي- جيٽو
وغيره) پاتائين تيئن ئي حضرت مخدوم محمد اسماعيل
رحمة الله عليه جن کيس پاڻ وٽ سڏي ان ڏانهن اهڙي ته
توجہ سان نظر ڪئي جو سندس ڪايا ئي پلٽجي وئي ۽ کيس
پيار ۽ پاپوه سان فرمايائون ته: ”اچو ميان حافظ جلال الدين
سڳورا! صبح جي نماز جو وقت ٿي چڪو آهي، هلو ته هلي
نماز ادا ڪريون.“ اهڙي طرح سندن ڪرامت سان ان
ٽڪائي جي ٻانڀڻ جا نصيب ڪلي ويا. جو هڪ ئي نظر
ڪيميا اثر سببان نه صرف دين اسلام ۾ داخل ٿي ويو پر
مولوي سڳورو ۽ حافظ قرآن پڻ ٿي ويو. ان طرح حضرت
مخدوم محمد اسماعيل رحمة الله عليه ان ڌوتي پوش ٻانڀڻ
کي وڃي مسجد سڳوريءَ جي پيش امام واري مصلي تي
کانئس صبح جو فرض نماز جي پيش امامي ڪرائي.^۱ ان کان
ٿورو اڳ حضرت مخدوم ميان احمدي جن پڻ مسجد

۱- عين ممڪن آهي ته کيس پيش اماميءَ کان اڳ ڌوتيءَ جي بجاءِ
ڪا گوڏ وغيره ۽ ڪو اهڙو ٻيو لباس مسجد ۾ پهرايو ويو هجي،
جيڪو شريعت مطابق هجي.

سڳوريءَ ۾ پهچي چڪا هئا. سي به مام پروڙي خوشيءَ سان خاموش رهيا. آخر ۾ حضرت مخدوم معظم مخدوم محمد اسماعيل رحمہ اللہ عليه جن ان ٻانڀڻ جي حق ۾ - حق سبحانه و تعاليٰ کان دعا گهري ته ”اي مولا ڪريم!! هن تنهنجي پتڪيل ٻانهي کي تنهنجي ئي بخشيل قوت سان تنهنجي درٻار ۾ آندو اٿم - اي رب! رحيم ڪريم سندس رزق ڪشادو فرمائ. جيئن هميشه تنهنجو شاڪر (شڪرگذار) ٻانهو ٿي رهي.“

ان سڀ کان پهريائين ”جلال ٻانڀڻ“ پنهنجي پوئٽرن کي وصيت ڪئي ته، خبردار! ڪا ٻي ذات سواءِ ”ٻانڀڻ“ جي نه سڏائجو ته جيئن يادگار رهي ته اسا حضرت مخدوم محمد اسماعيل پريالوءِ واري جي دعا جا رتل آهيون ۽ صاحبزادي محمد عاقل ثالث کي حضرت مخدوم محمد اسماعيل رحمته اللہ عليه جن فرمايو ته، ”ابا! مثل جسم جيارڻ ڪا وڏي ڳالهه ڪانه آهي. پٽ!! مثل دل جيار ته ميجانءَ“ تنهن تي صاحبزادي مخدوم محمد عاقل جواب ڏنو ته، ”چاچا سائين! اها ڪماليٽ اوهان کي حاصل آهي، اوهان جي مهر نوازش اسان تي به ٿي ته پري نه آهي ته ائين به ڪڏهن ڪري سگهون ۽ مولا ڪريم جا شڪرانا بجا آڻيندا رهون. (هيءَ روايت مخدوم غلام احمد صاحب ”تذڪره مخادير کهڙا“ جي سنڌي ترجمي ۾ آندي آهي)

نماز جي وقت حضرت مخدوم صاحب لاءِ بيت الله شريف آڻي بيهارڻ

حضرت مخدوم محمد اسماعيل معظم جن جڏهن به

پيش امامي فرمائيندي باجماعت نماز ادا ڪندا هئا ته نماز ۾
 تمام گهڻي تڪرر فرمائيندا هئا. اهو حال ڏسي هڪ دفعي
 ڪڇي (بلوچستان) جي هڪ عالم سڳوري سندن آڏو-
 مؤذبانہ اعتراض ڪيو ته، ”قبلہ! نماز باجماعت جي ادائگيءَ ۾
 ايتري تڪرر ڪرڻ جو ڇا سبب آهي؟“ تنهن تي حضرت
 جن ورائيو ته، ”اصل سبب اهو آهي ته، حق سبحانه و تعاليٰ
 عز و جل جي ڪرم نوازيءَ سان ملائڪ ڪعبه منوره کي
 کڻي اچي اسان جي اڳيان بيهاريندا آهن. (جڏهن اسان نماز
 باجماعت ۾ مشغول هوندا آهيون) سو- سوچيندا آهيون ته
 تمام دنيا جا باقيمانده مومن مسلمان ته جهت ڪعبه طرف
 رخ ڪري نماز ادا ڪندا هوندا، نه ڪه حقيقي طرف ڪعبه
 الله طرف ڇو، جو اهو ته صرف اسان جي ئي اڳيان موجود
 هوندو آهي. ان ڪري نماز جي ادائگيءَ ۾ تڪرر ڪندا
 آهيون ته، جيئن ملائڪ مقربين ڪعبه الله کي واپس کڻي
 وڃي پنهنجي اصل مقام تي نصب ڪن ته جيئن باقي
 مسلمانن جي نماز ۾ ذري مآثر به مزيد رخنو نه پوي.“

شهانشاه ڪونين جي بارگاه مان مولانا قاضي عبدال مطلب
 کي شفق متعلق حقيقت معلوم ڪرائڻ

سندن عظيم ڪرامتن منجهان هڪ اها به آهي ته
 ڪُنْهَنگَ (تعلقي ميهڙ، ضلعو دادو) وارا قاضي صاحب ميان
 عبدال مطلب رحمته الله عليه جن هڪ دفعي حضرت مخدوم
 محمد اسماعيل رحمته الله عليه جن جي زيارت لاءِ آيل هئا.
 سو ڳالهه بولھ ڪندي حضرت مخدوم مڪرم جن کان
 سوال ڪري وينا ته، ”قبلہ! شفق ڳاڙهو يا سفيد؟“ (ڇو جو

اهو مسئلو اڃا تحقيق طلب هلندو ٿي آيو) مخدوم صاحب مڪرم رحمۃ الله عليه جن محترم قاضي صاحب کي فرمايو ته، ”اهو مسئلو نه چيڙيو. بلڪ رات جو اوهان کي ٻڌائينداسون.“

جڏهن رات جو هو مؤ ٿري ته قاضي صاحب جن حضرت مخدوم معظم جن کان مسئلي جي تحقيق متعلق وري سوال ڪيو ته، سوال ڪرڻ سان ئي حضرت مخدوم محمد اسماعيل رحمۃ الله عليه جن قاضي صاحب سڳوري جن کي وٺي وڃي حضور پرنور رسول اڪرم هادي اعظم ﷺ جن جي ڪچهريءَ ۾۔ بالمشافه حاضر خدمت ڪيو. پوءِ کيس فرمايائون ته، ميان قاضي صاحب! هاڻي اصل ڌڙ ڌڻي کان جو ڪجهه پڇڻو هجيو، سو ويهي پڇيو. تنهن تي حضور اڪرم هادي اعظم نور مجسم ﷺ جن قاضي صاحب کي خود پنهنجي مبارڪ زبان گوهر افشان سان ان مسئلي جو جواب ڏيندي فرمايو ته، ”الشفق هي الحمة“ (شفق ته ڳاڙهي ئي آهي).

دهليءَ جي هڪ شخص جو اچي حضرت مخدوم سائين کان مستفيض ٿيڻ

هڪ دفعي جي ڳالهه آهي ته، هڪ شخص دهليءَ کان ٿي هليو هو. ته ڪٿي ڪو اهڙو بافيض مرشد ملي جنهن جي فيض سان قلبي ڪٽ ڌوپجي وڃي. اهو خيال دل ۾ رکي ڪشالا ڪڍي اچي گهوٽڪيءَ واري پير حضرت موسيٰ شاه بادشاهه جيلاني رحمۃ الله عليه جي خانقاه تي پهتو ته جيئن اتان ظاهري توڙي باطني فيض ملي. سندس حالت

اها هئي جو وٽس ظاهري افلاس ۽ مسڪيني به چوٽ تي هئي
 ته قلب جي ڪارڻ ۾ به اصل ڪارو ٿي پيو هو. تنهن تي
 حضرت قبله پير موسيٰ شاه جيلاني رحمته الله عليه جن کيس
 فرمايو ته، ”بابا! اڃا توکي استعدادِ طبع ڪانه آهي، جو فيض
 الاهي برداشت ڪري سگهين. ڪوشش ڪر پاڻ ۾ ظرف
 پيدا ڪر، جيڪو رياضت سان حاصل ٿيندو. جڏهن
 محنت، عبادت ۽ رياضت سان پاڻ ۾ ظرف پيدا ڪرڻ ۾
 ڪامياب ٿي وئين ته پوءِ فيض به حاصل ٿي ويندو.
 جيستائين ٿانءُ نه هوندو، تيستائين حاصلات ڪيئن ٿيندي.
 اڳ ۾ ٿانءُ آڻ ته پوءِ ان ۾ فيض ڀريون. ڏٺو ڪين اٿئي ته
 هاري ڪيئن نه سڀ کان اڳ زمين کيڙي ٺاهي، سٺين سڌي
 هڪ ڪري ڪندو آهي. پوءِ ان ۾ بچ پوکيندو آهي ۽ وري
 پوءِ ان جي پوري پوري حفاظت ۾ رکوالي پڻ ڪندو آهي.
 تڏهن وڃي ان مان لاپ لهندو آهي ۽ نفع ملندو اٿس. ته
 بلڪل اهڙي طرح هڪ سالڪ کي به قلب ۽ دل جي صحن
 کي فاسد خيالن جي خس و خاشاڪ ۽ آلودگيءَ کان اول
 اول پاڪ صاف ڪرڻو آهي. تڏهن وڃي اها دل مرشد جي
 طرفان فيض الاهي جي تخم ريزي لاءِ لائق ٿيندي. باقي نه ته
 مرشد جي فيض رسانيءَ جو مٿس ڪوبه اثر ڪين ٿيندو.

اها ڳالهه ٻڌي، اهو همراھ مايوسيءَ جو شڪار ٿي،
 اتان هلي اچي اعليٰ حضرت مخدوم محمد اسماعيل مڪرم
 و معظم رحمته الله عليه جي نگرِيءَ پريان لوءِ شريف ۾ وارد
 ٿيو ۽ اچي حضرت مخدوم سڳوري سان عاجزيءَ ۽ اه زاريءَ
 سان، پنهنجو ڊکڙو اوريائين ۽ سمورو احوال بالتفصيل

ٻڌايائين. حضرت مخدوم صاحب قبله محترم مڪرم ڪي
 مٿانئس ڏاڍو رحم آيو ۽ مٿس جيئن ئي توجه وجهي وڌائون ته
 سندس نظر ڪيميا اثر جي نتيجي طور سندس قلب تان
 سمورو ڪٽ صيقل ٿي، ڌوڃي ويو ۽ سندس قلبي ڪاراڻ
 ذڪر الاهي جلاليءَ جي صيقل سان هڪ لحظه اندر ختم
 ٿي وئي ۽ سندس قلبي مظروف فيض الاهي جي پالوٽ سان
 ايتري قدر ته پُر ٿي ويو جو انهيءَ ساڳئي شخص جيڪو خود
 پاڻ ڪڏهن محتاج هو، تنهن هزارين گهرجائو انسانن کي
 فيض الاهيءَ جي پلٽ پلٽان سان سيراب (پُر) ڪرڻ شروع
 ڪري ڏنو. تان ته اهو بذات خود هڪ وڏي پايه جو ۽ هڪ
 وڏي جماعت جو مرشد بڻجي ويو. ان طرح مٿس فتوحات
 ظاهريءَ جا دروازا کلي ويا ۽ قبيلن جا قبيلو سندس مريد ٿيڻ
 لڳا ۽ سوين هزارين هندو به سندس معتقد ۽ مسلمان ٿي وڏي
 منزل تي وڃي رسيا.

اهڙي طرح اهو غريب الوطن شخص فيض ظاهري توڙي
 باطنيءَ سان مالا مال ٿي هڪ وڏي جماعت ساڻ ڪري
 حضرت مخدوم الزمان محترم مڪرم جن وٽان رخصتياب
 ٿي (موڪلائي) پنهنجي وطن واپس وريو. حضرت مخدوم
 محمد اسماعيل رحمته الله عليه جن کيس رخصت ڏيندي
 فرمايو ته، واٽ تي گهوٽڪيءَ (صاحبن جي لوءِ) وٽان گذر
 ٿيندو، حضرت قبله پير موسيٰ شاه صاحب جيلاني سڳوري
 جي ضرور زيارت ڪجانءِ. ۽ کيس منهنجا سلام عرض
 رکي منهنجو پيغام ڏجانءِ، ته قبله! ڪڏهن ڪنهن ڪريم
 اڪرم ٻاجهاري شخص وٽ ڪو واتهڙو مهمان ايندو آهي ۽

اچي کائنس طعام طلبيندو آهي ته، اهو ڪريم النفس ميزبان ان مهمان مسافر جي ضرور مهماني جهليندو آهي ۽ طعام ڪارائو وقت تائو ٿيا به پنهنجا ئي استعمال ڪندو آهي، نه ڪم مهمان کي چونڊو آهي ته، وڃ وڃي تائو ٿيا ڪٿي اچ ته، طعام پري ڪارايانءِ. بلڪ اهو ڪريم النفس ميزبان جڏهن ڏسندو آهي ته، سندس مهمان بکي هجڻ سان گڏ پئسي ڏوڪڙ جو گهرجائو پڻ آهي ته، سندس خدمت ۾ امداد يا انعام طور- زادراه يا پيو خرچ ڪاٻار پڻ رکندو آهي.

اهڙي طرح اهو شخص وڏي طمطراق سان سوين گهوڙن بهيڙن سان، پنهنجي مريدن خادمن جي هڪ وڏي جماعت ساڻ ڪري وڃي صاحبن جي لوءِ (گهوٽڪي) ۾ حضرت پير موسيٰ شاه گيلاني رحمته الله عليه جن جي خدمت اقدس ۾ پهتو. ۽ حضرت مخدوم محمد اسماعيل رحمته الله عليه جا سلام عرض رکي سندس خصوصي پيغام پڻ- پير صاحب جن جي خدمت اقدس ۾ پيش ڪيائين. تنهن تي حضرت پير موسيٰ شاه جن فرمايو ته، هائو!! اهو ڪارنامو اسان جي ان پيءُ جو آهي ۽ کيس ئي سونهين ٿو جو انهيءَ يار کي ايتري سگهه ۽ اختيار رب پاڪ وٽان مليل آهي. ته پاڻ خزانءِ غيبيءَ جا دروازا جڏهن به ۽ جنهن لاءِ به کولڻ گهري ته کولي سگهي ٿو.

روھڙيءَ جي بتخاني کي ڪرامت سان پاش پاش ڪرڻ سندن مزيد مشهور ڪرامتن منجهان هڪ هيءَ به آهي ته پاڻ سڳورا هڪ دفعي حضور ﷺ جن جي وار مبارڪ جي زيارت خاطر روھڙيءَ شريف ڏانھن روانا ٿيا. اتي (روھڙيءَ

۾) ڪافرن منڪرن جي هڪ بتخاني تي وڃي کين
 امر بالمعروف ۽ نهی عن المنکر مطابق روڪ ٽوڪ ڪيائون،
 جنهن تي اتي چڱو خاصو تڪرار ۽ ملاٺو مڇي ويو. پاڻ
 سڳورن اڪيلي سر ان بتخاني کي پنهنجي ڪرامتي قوت
 سان پاش پاش ڪري ڇڏيو. اهو وقت تڪ منجهند جو هو.
 ته اوچتو ئي اوچتو پاڻ سڳورن روهرڙيءَ ۾ ويٺي ويٺي وٺي
 سڌ ڪرڻ شروع ڪري ڏنائون: ”او ميان احمدي، يا مخدوم
 احمدي! حضرت ميان احمدي کهڙائي (جنهن کي سڌي
 رهيا هئا) ته اتان سو ميل پري شهر کهڙن ۾ نند ۾ ستل هئا.
 (وقت ئي ننڍا ڪٿو هو) پر ڪجهه وقت بعد حضرت مخدوم
 احمدي خدائي جن پڻ جاءِ واردات تي پهچي ويا ۽ اچي
 سندن اڳيان حاضر ٿيا. کانئن پڇيائون: ”ته ڪٿي هئو.
 (ايترو وقت) جو مونکي ايترا سڌ واکا ڪرايا اٿو ۽ انتظار
 ڪرايو اٿو؟“ تنهن تي حضرت ميان مخدوم احمدي جن
 ورائيو ته مان قيلولتي (منجهند واري نند) ۾ ستل هوس.
 پهريون سڌ ٻڌي سجاڳ ٿي، وري ٻئي سڌ سان گهوڙي تي
 سوار ٿيس ۽ ٽئين سڌ تي اجهو اوهان آڏو حاضر آهيان.“
 کين فرمايائون ته اسان جي هٿان جيڪو ڪم
 سرانجام ٿيڻو هو سو اسان ڪيو. هي بتخانو ڊائوسون، باقي
 اتي مسجد سڳوريءَ جي بناءِ ڪرڻ اوهان کي سونپيل آهي.
 سو صرف اوهان کي ئي بجا آڻڻو آهي. (مسجد جي تعمير
 جو ڪم اوهان جي ذمي آهي) حضور پاڪ صاحب لولاڪ
 عليه افضل الصلوات و اڪمل التسليمات جن جو حڪم
 مبارڪ ڪجهه ان طرح آهي، سو چون ٿا ته، بنهي سڳورن

جي موجودگيءَ ۾ ڏينهنڪ جو ڏينهنڪ اتي ان جاءِ تي مسجد سڳوري ٺهي راس ٿي. پر اڄ سوڌو قائم دائر آهي ۽ زيارت گاه عام و خاص آهي. الغرض ته سندن ڪرامتن جو ڪاٿو ئي ڪونهي. ڳاڻاٿي کان ٻاهر آهن. نه صرف سندن جيئري مگر خود سندن هن دنيا منجهان برقعو مٽائڻ بعد پڻ سندن فيض جو درياءُ ائين ئي جاري آهي، جيئن سندن جيئري هو.

اڄ به هر طرح جي ضرورتمندن جي حاجت روائي سندن مقبره مظهر وٽان ٿيندي رهي ٿي. ۽ ڪيئي جسماني توڙي روحاني مريض سندن ازلي ابدي شفاخاني منجهان شفاياب ٿيندا رهن ٿا. اڄ به سندن ڪو سوالي استانهِ عاليءَ وٽان خالي نه ٿو وڃي. حتيٰ ڪ ايترو به عام طور تي مشهور آهي ته سندن استانهِ عاليءَ تي مهمان ٿي ايندڙ هر شخص کي سندس پسندیده ۽ مطلوب طعام سان پڻ نوازيو ويندو آهي. ۽ طعام کائي رڃ ڪندو آهي. جيڪو پڻ ڄڻ ته خوانچيءَ آسماني طور سندس لاءِ غيب مان خصوصي طرح اچي حاضر ٿيندو آهي. بظاهر ان جي حاصلات جا پلي ڪي به آثار موجود نه هجن.

سندن توجه ۽ دعا سان مخدوم الله بخش عاصي ڪهڙائي رح جي دائمي فارغ البال ۽ آسوده حالي

تذڪره مخادير ڪهڙا جي مصنف جناب مخدوم اله بخش عاصي پنهنجي هن جدا مجد (ناني سائين) جي درگاه فلڪ اشتباه تان ذاتي طور تي نوازيل، خود پاڻ پنهنجي ذات سان وابسته واقعو هن طرح بيان ڪري ٿو:

هيءُ فقير پُر تقصير پنهنجي قبلهءِ ڪعبه ولي نعمي وفات
 ۱۳۹۳ھ (يعني مرحوم مغفور حضرت والد الماجد بزرگ
 محترم مڪرم جناب قبله مخدوم محمد عاقل رابع عرف
 مخدوم ميان پير محمد رحمته الله عليه) جن جي لاڏاڻي بعد
 گهڻي قدر مقروض ٿي ويو ۽ عيالداريءَ سان گڏوگڏ تعزيت ۽
 عزر خواهيءَ لاءِ ايندڙ تمام وڏي جماعت جي مهمانداري ۽
 خدمت گذاري وغيره سبب جو ڪجهه ڪيسي ۾ موجود هو
 سو خرچ اخراجات جي ڏهين پتيءَ جيترو به ڪونه هو. وري
 زمانو ڪاسد دؤر غربت دين- عالمن فاضلن فقيرن لاءِ عوام
 الناس جون دليون ارادتمندي ۽ اخلاص کان بلڪل خالي ۽
 عاري- غرض ته افلاس ۽ مسڪيني سببان ڪمر ٽٽل-
 روزگار ناميسر- هجور غم و اندوه دل تي چاڻيل- نيٺ
 حالات کان تنگ ٿي- آباؤ و اجداد جي ڇڏيل خزانءِ ڪتب
 جا ويهي ورق ورايم ته من به ڪٿان ڪو رزق جي
 ڪشادگيءَ لاءِ مجرب وظيفه ۽ ٻيو نسخو هٿ لڳيم.

آخر گهڻي ڳولها بعد حضور ڏاڏي سائين جن جو ڏسيل
 آزمايل هڪ وظيفه رزق جي ڪشادگيءَ لاءِ هٿ چڙهيم.
 سو اهو هٿ ڪري هڪ وقت مقرر ڪري، وڃي مزار پُر انور
 حضور بابا سائين (حضرت مخدوم محمد عاقل (چوٿون)
 عرف پير محمد رحمته الله عليه جن جي قبر اطهر سامهون
 (شهيدن سڳورن بادشاهن جي مقبري اندر) انهيءَ خاص
 مقصد ۽ غرض سان وظيفو ڪيڏن شروع ڪيم، پر اتفاق
 اهڙو ٿيو جو ٿوري ئي عرصه اندر- اچي ننڊ نهوڙيو ۽ دل و دماغ
 تي اهڙو ته قبضو ڪيائين جو تسبيح هٿن مان ڇڏائي وڃي

پٽ تي پيئي- وري ان گھيرت بعد- جئن جاڳ ٿي، ته
 پنهنجي حالت تي افسوس کائي، لاهول پڙهندي وظيفو پوريءَ
 تياريءَ سان مُستعدي سان ٻيهر شروع ڪيم ته وري به اڃا اڌ
 کن تسبيح مس پچائي هيم ته نند جو اڳي کان به وڌيڪ
 غلبو دل و دماغ تي چانئجي ويو. جنهن جي نتيجي طور
 زبان، سلسلئ ڪلام جاري رکڻ کان قاصر ٿي وئي. اڪيون
 خودبخود ٻوڙجي ويون ۽ اتي ئي فرش تي ڊگهو ٿي پاسي ڀر
 لٽي پيس، وري ڪجهه وقت کان پوءِ سجاڳ ٿي، پنهنجي
 حال تي رحم کاڌم- ۽ غصو پڻ آيم، پر آخر ڇا ٿي ڪري
 سگهيس.

”قهر درويش- برجان درويش“ وري ٽيهر ڪوشش
 ڪيم ته ڪنهن نه ڪنهن طرح وظيفه ڪي صبح جي نماز
 تائين پورو ڪرڻ ۾ ڪاميابي حاصل ٿيم. پر سعي
 لاهاصل. دلي مراد آخر تائين پوري ڪونه ٿي سگهي، نيٺ
 ان عمل تان ئي هٿ ڪڍڻو پيو ۽ سمجهيم ته اهو اسان جي
 قسمت ۾ شايد نه آهي، ته ان طرح دلي مراد حاصل ٿئي.
 هونئن به جيئن ته تعزيت ۽ عزر خواهيءَ جا ڏهاڙا هئا. (والد
 الماجد مڪرم جن جي تازي وصال سببان) سو ڏينهن ته
 سڄو ماڻهن سان منهن ڏيندي گذرندو هو ۽ رات جو به
 اوجاڳي جي تڪليف سا ته اسان جي سهڻ کان ئي ٻاهر
 هئي. خود رب پاڪ جو فرمودو آهي ته جعلنا الليل لباسا و
 جعلنا النوم نعاسا“ ۽ جيئن ته خلق الانسان ضعيفا (ويچارو
 انسان ته ڪمزور خلقي ٿي آهي).

سو به خفا کائس هڪ ئي وقت پڄن. اها ڳالهه سندن

لاءِ محال آهي، آخرڪار جيئن ئي ماڻهن جي اچ وڃ (آمد) ڪي قدر ڊري ٿي ته حوائج ضروريءَ جي حاصلات لاءِ هٿ پير هٽڻ خاطر۔ لب درياءُ واقع پنهنجي اباڻي جاگير جي زمينن جي چڪاس لاءِ گهران تيار ٿي سفر لاءِ تيار ٿيم۔ دلي ارادو اهو به هو ته واٽ تي حضور ناني سائين (حضرت مخدوم الزمان مخدوم محمد اسماعيل رحمته الله عليه) جن جي مزار مبارڪ جي زيارت کان به مشرف ۽ مستفيض ٿيندس ۽ اتي ان درگاه تي سوال ورجائيندس ته ڪا مشڪل ڪشائي ٿي۔ آخر مشڪل ۾ ابا ڏاڏا نه امداد ڪندا ته ٻيو پلا ڪير ڪندو!! سوچيم ته ڏاڏا جن ته ڏاه ڪانه ڏني هاڻي ڏسون ته نانا سائين جن هٿ هٿ ۾ ڏين ٿا۔ يا نه؟! سو مزار پُرانور تي دعا جا هٿ دراز ڪرڻ خاطر وڃي ناني سائين جي چائنٺ چميم ۽ سندن در جهلیم۔ ڪيئي مسئلا درپيش هئا۔ سفر باظفر ۽ بجميعت خاطر لاءِ به امداد درڪار هئي۔ آخر عشاءِ نماز کان پوءِ ابتدائي رات جو ڳچ حصو سمهي ڪيم نند۔ ته متان شهيدن بزرگن جي مقبره وارو حال ڪٿي هت به نه ٿيم۔ بهرحال رات جو پوئين پهر جاڳڻ بعد پاڻ کي گهڻي قدر چاق و چوبند ڄاتم۔ ان وقت خلق مخلوق جي هومو به گهڻي ڀاڱي گهڻيل هئي۔ سو وضو ڪري وڃي مزار اطهر جي ٻاهران نفلن ۾ مشغول ٿيس۔ فارغ ٿيڻ بعد۔ مقبري اندر داخل ٿيڻ بعد جئن ئي ورد وظيفو شروع ڪيم تيئن ئي رب پاڪ جي رحمت ۽ مرشد ڪريم حضرت ناني سائين جن جي عنايت سان بلڪل سجاڳيءَ واري حالت ۾ سندن بالمشافه زيارت نصيب ٿي۔ (مڪاشف واري ڪيفيت

اندر) سندن صورت مبارڪ اڃا تائين دل تي نقش ٿيل اٿم. استمداد و دعا کانئن طلب ڪيم. پاڻ سڳورن فهمائيش ڪندي ڪجهه حڪايتاً ڪجهه شڪايتاً فرمايو ته، ”بابا!! پٽ!! مون کان ڇا ٿو گهرين؟ الله تبارڪ و تعاليٰ کان گهر جيڪي ڪي گهرڻو اٿئي.“

مطلب اهو ته دنيا جي طلب صحيح نه آهي. اها ته بلڪل بي بقا چيز آهي. اها تون ڪهڙي گهر ڪئي آيو آهين؟ حق سبحانه و تعاليٰ کان رؤيت ۽ رضامندهءِ الاهي طلب ڪر، اها ئي هڪ حقيقي طلب آهي. باقي دنيا ته اچڻي وڃڻي شيءِ آهي. سواءِ رضامندي الاهي جي ٻيو ڪجهه به طلب نه ڪر. اسان ان وچ ۾ سندن منهن مبارڪ چهره اقدس ۾ اکيون کپايون ويٺا هياسون. ۽ سندن جلوو مقدس و منوره سان پي اکين کي ٺاريوسون. ائين ڪندي ته سندن صورت مبارڪ في الحال ته يڪبارگي غائب ٿي ويئي. سندن الفاظ بهرحال ڪن ۾ واڄت ڪري رهيا هئا. سمجهي ورتوسون ته حضرت قبله گاهم دنيا طلبيءَ کان صريح منع فرمائي ڇڏي. اوچتو دل ۾ خيال آيو ته آخر هي خرچ اخراجات ڇا ڪهڙي ليکي پورا ٿيندا. آخر مٿي ڪائي ته ڪونه جيئبو. هي جو قرض جا انبار مٿان چڙهي ويا آهن، سي ڪيئن لهندا؟!! اهو خيال دل ۾ اچڻ شرط هڪ دفعو ٻيهر ناني سائين جن نمودار ٿيا. ڇا ٿا ڏسون ته مرڪي رهيا آهن ۽ پيار ۽ پاڻو سان فرمائي رهيا آهن ته، ”بابا!! پٽ!! دل ڇو لوڙهي اٿئي؟! ائين ڪندي جيب ۾ هٿ وجهي پيرل مٿ اشرفين جي ڪڍي منهنجي حوالي ڪندي فرمايائون ته هان- وٺ، تنهنجي

درگاه عالیہ حضرت مخدوم محمد اسماعیل رحہ پریان لوہ شریف.

www.maktabah.org

درگاه حضرت مخدوم محمد اسماعيل جي روضہ مبارک جو دروازو

مرقد مبارک - درگاہ حضرت مخدوم محمد اسماعیل پریالوئی.

www.makhtabah.org

حضرت مخدوم محمد اسماعيل رحه پريالوئي جيه هٽن مبارڪن سان لکيل
قرآن مجيد جيڪو پريالوءَ جي سيدن وٽ محفوظ آهي.

درگاه عاليه حضرت مخدوم محمد اسماعيل رحه جي روضي مبارڪه جي دروازي
تي لڳل فارسي ڪتبو.

وقتي ضرورت خرچ خروج لاءِ في الحال هي گنيون موجود آهن. جيئن جيئن تنهنجي ضرورت وڌندي ويندي، بيون تو لاءِ موجود بيون ڪيون.

اهي سندن ڪرامتون اسان- پنهنجي اکين ڏٺيون. ان طرح اسان جي افلاس ۽ تنگدستيءَ جو هميشه لاءِ تدارڪ ڪري ڇڏيائون.

الحمد لله علي ذالك

قسم خدا پاڪ جو ته ان گهڙيءَ کان پوءِ وري ڪڏهن به ڪنهن دنيوي مشڪلات منهنجي آڏو سر نه ڪيون. هر طرح جي حاجت روائي از غيب خودبخود ٿيندي رهي، نه دنيا اسان وٽ ڪڏهن ايتري جمع ٿي جو اسان جي لاءِ عبادت خداونديءَ ۾ سستيءَ ۽ ڪاهليءَ جو سبب بڻجي سگهي. يا اجايو تعيش ۽ عيش حاصل ٿئي. ۽ نه ڪڏهن اهڙي شديد افلاس منهن ڪڍيو جو طبيعت ڪبيده ٿئي ۽ جميعت خاطر ته و بالا ٿي وڃي. الله تبارڪ و تعاليٰ جو هر حال ۾ ڪرم شامل رهيو. ۽ رزق ۾ فراخي عطا ٿيندي رهي ته اهو سڀ ناني سائين بزرگوار رحمة الله عليه جي دعا ۽ امداد جي اثر جو نتيجو هو. اها سندن سخا ڪا صرف اسان (يعني سندن پنهنجي اولاد) سان ئي نه هئي، پر سندن اها سخا بلڪل عام رهندي اچي. سندن دروازي تان سوالي ڪڏهن به خالي ڪين موٽندو. خود سندن زندگيءَ ۾ به سندن اهو طريقو هوندو هو. ته پنهنجي مريد جي سڀ کان اڳ دنيوي حاجت روائي فرمائيندا هئا.

ڪجهه مزید ڪرامتون

(۱)

حضرت پير پٽ ڌڻي بادشاهه رح جن اعليٰ حضرت مخدوم محمد اسماعيل پريالوئي جن جي ارادتمندي ۽ حصول فيض جي خيال کان وٽن اچي مسجد شريف جي مٿي ڀرڻ شروع ڪئي ۽ ڪجهه وقت اتي رهيا. هڪ ڏينهن پير صاحب جن آيا بي ته مخدوم صاحب جن سندن اڳيان اٿي مرحبا ڪئي، ائين ٿي پيرا ڪيائون. بعد ۾ هڪ دفعه مخدوم صاحب پير صاحب جن لاءِ ائين اٿي مرحبا نه ڪئي ته پير صاحب جن ان سلسلہ ۾ پڇيو. پاڻ فرمايائون ته، اها تعظيم توهان وٽ امانت لاءِ هئي. (حضرت روضه ڌڻي بادشاهه جن ڏانهن اشارو) جيڪا (هيئر حرم پاڪن ڏانهن منتقل ٿي ويئي) اوهان وٽ نه رهي آهي.

(۲)

مشهور ۽ متواتر روايت آهي ته هڪ دفعي حجم سندن سنوارت ڪري رهيو هو ته ايتري ۾ سندس ڪن تي ڪنهن شادمانِي ڏهل وغيره يا سَهرن جي آواز جو پڙلاءُ پيو. همراه کان ٿڌو ساه نڪري ويو ۽ سندس اکين مان ڳوڙها ڳڙي مخدوم صاحب جن جي مٿي مبارڪ تي پيا. پاڻ کانئس روئڻ جو سبب پڇيائون. ان تي ان حجم عرض ڪيو، ”قبلا! اها ڇچ منهنجي ٿيندڙ نهنن جي آهي، جيڪا منهنجي گم ٿيل پٽ جي نالي ٿيل هئي، پر ان جي اڄ تائين واپس نه ٿيڻ جي ڪري سندس وهانءُ ٻئي سان ٿي رهيو آهي.“

مخدوم صاحب جن اڌ ڪوڙيل مٿي سان، ڪونٽرو

ڪٿي ٻاهر هليا ويا ۽ وري موٽي آيا. حجم گهر پهچڻ شرط خوشيءَ خوشيءَ جو ماحول ڏسي معلوم ڪيو ته سندس پٽ واپس اچي ويو. پڇڻ تي کيس پٽ ٻڌايو ته، ”دهليءَ جي شهر ۾ هوس، ڪنهن ڪم سانگي آيس ته اڌ ڪوڙيل مٽي واري هڪ فقير مون کي اچي ٻانهن کان ورتو ۽ هينئر هتي پنهنجي اباڻي گهر ۾ پاڻ کي ڏسي رهيو آهيان.“ حجم پٽ کي مخدوم صاحب جن جي خدمت ۾ وٺي آيو. پري کان ئي ڏسندي ئي پُٽس رڙ ڪري چيو ته، ”بابا! اهو فقير هيو، جنهن مون کي ٻانهن کان وٺي هتي پهچايو آهي.“ اهڙي طرح حجم جي گهر ۾ ويڃايل خوشيون ۽ مُڪون موٽي آيون ۽ شادمانا ٿي ويا.

(۳)

استاد احمد الدين خواجه کهڙائي مرحوم جن هڪ دفعي ٻڌايو ته، مخدوم محمد اسماعيل پريالوءِ واري جي درگاه تي هڪ حافظ ڪنهن حاجت مشڪلات جي سلسلہ ۾ قرآن پاڪ پي پڙهيو پر ڪافي عرصي تائين کيس ڪوئي نياءُ نه مليو ته هن حجت ڪري مخدوم صاحب جي پيرانديءَ کان ويهي قرآن پاڪ پڙهڻ شروع ڪيو. کيس هڪلون ٿيون ۽ آواز آيو ته، ”تون اسان جي پيرن کان توو قرآن پاڪ پڙهين. اسان پير ڪيڏانهن ڪريون.“ هن عرض ڪيو ته، ”عرصي کان وٺي نياءُ جي اوسيئڙي ۾ آهيان، انڪري حجت ڪئي اٿم.“ سائين جن فرمايو ته، ”اسان کي تنهنجي تلاوت پسند آهي، ان ڪري توکي اشارو نياءُ نه ٿا ڏيون. تنهنجو ڪم ته ٿي چڪو آهي.“ اهو حافظ ڳوٺ پهتو ۽ اتي

کيس مخدوم صاحب جن جي قول جي تصديق ملي ته واقعي سندس روانگيءَ کان ستت ئي پوءِ سندس مشڪل حل ٿي چڪي هئي.

(۴)

مٿي ذڪر ڪيل حجم جي پُٺ جي واقعي وانگر هڪ بادشاهه جنهن ڪنهن سائل جي زال کي زوريءَ پاڻ وٽ ويهاري ڇڏيو هو، ڪٿ ۽ ان عورت سميت پنهنجي ڪمري ۾ حاضر ڪرڻ ۽ ان سائل کي سندس عورت واپس ڏيارڻ واري مخدوم صاحب جن جي ڪرامت به مشهور آهي.

(۵)

سندس اها ڪرامت به مشهور آهي ته، ڪئين قرآن پاڪ ياد نه ٿيڻ ۽ نه پڙهي سگهڻ وارن باڏائيندڙ سائلن جي مشڪل حل ٿي ۽ کين قرآن پاڪ پڙهڻ نصيب ٿيو. (ذهن کلي ويو) ۽ ڪيئن کين قرآن پاڪ ياد ٿي ويو. (حافظو ايترو تيز ٿي ويو)

(۶)

برادر مر الطاف حسين آءِ ايڙو ڪهڙائي (سوهو قناصرا ضلع خيرپور) کي سندس عزيز انور لوهر (ويشل ڳوٺ سوهو قناصرا) ٻڌايو ته، ”آئون ٽپ دق جي علاج خاطر ڊاڪٽرن وٽ ويس، پر ڪنهن جي به علاج مان فائدو نه پي پيو. نيٺ مخدوم محمد اسماعيل سائين جي درگاه تي پريالوئ ۾ وڃي رهيس ته من الله جي پياري جي برڪت ۽ دعا سان ٻين وانگر مون کي به شفا نصيب ٿي. هڪ رات ڏنم ته نوراني چهري وارا شخص اتي رهيل سائلن کي ڏسڻ ۾ مشغول ٿي

ويا. انهن مان هڪ ٻئي بزرگ کي مون ڏانهن اشارو ڪندي چيو ته، هي به شفا لاءِ آيل آهي. ان کي به ڏسو. ٻئي بزرگ ٿورو اڳتي وڌندي چيو ته، هيءُ ته جاڳي ٿو پيو. ائين اهي بزرگ گم به ٿي ويا. الحمد للہ، مون کي مخدوم صاحب جن جي برڪت سان شفا ٿي ويئي ۽ وري ان سلسلي ۾ ڪنهن ڊاڪٽر وٽ نه ويو آهيان.

(۷)

حضرت مخدوم صاحب پريالوي رح جن جڏهن به حضرت مخدوم محمدي رح جي زيارت لاءِ (ملاقات) ايندا هئا ته سندن پٺيان هلندا هئا، مخدوم صاحب جن کين اڳيان هلڻ لاءِ چوندا هئا، جنهن تي جواب ڏيندا هئا ته، ”محبوب سائين! اوهان جي پيشانيءَ مبارڪ ۾ اسم اعظم ذاتي مبارڪ چمڪندڙ آهي. جنهن ڪري اوهان کي پٺي ڏيڻ جي اسان کي طاقت ڪينهي.“

(۸)

مقامي معمر خليفه آخوند محمد عثمان رٿر ٻڌايو ته، ”حضرت مخدوم پريالوئي رح جن جي وفات بعد سندن لاش مبارڪ کي ڪانڊي- (مريد وغيره) کنيو پي ويا ته هڪ واه تان گذرڻ مهل اڳيان هلندڙ، منهن تي ڪپڙو ويڙهيل شخص چيو ته، بابا! اڳيان پاڻي اونهو آهي. توهان هيڏانهن هلو. ته موجود ماڻهن منجهان ڪنهن ان کان پڇيو ته، اوهان ڪير آهيو؟ ان چيو ته مان محمد اسماعيل آهيان. ماڻهن چيو ته مخدوم محمد اسماعيل ته وصال ڪري ويو آهي ۽ اسان ان جي لاش کي ڪٿي کنيو پيا وڃون. دفنائڻ لاءِ...! توهان

ڪهڙا محمد اسماعيل آهيو. پاڻ فرمايائون ته، ڪتولي وارو
محمد اسماعيل مان ئي آهيان.

(۹)

ساڳئي خليفه آخوند محمد عثمان رتڙ ڪهڙائي مرحوم
هڪ روايت حضرت مخدوم صاحب رح جن بابت بيان
ڪئي ته، هڪ مست وٺين جون امانتون مختلف ولاتن مان
ڪسيندو پي آيو ۽ حضرت مخدوم صاحب رح جن کان به
امانت ڪيائين. حضرت مخدوم صاحب رح جن پنهنجي
مرشد حضرت سيد جمال الله رح جن وٽ حاضر ٿي امانت
ڪسجڻ واري پوري ماجرا عرض ڪيائون. سندن مرشد
سڳوري رح جن فرمايس ته، ”اوهين حضرت غوث الاعظم
سيد عبدالقادر جيلاني رح جن جي دربار ۾ دانهن ٿيو.“

حضرت مخدوم صاحب رح جن بغداد شريف ۾
حضرت غوث الاعظم رح جن جي دربار ۾ حاضر ٿي
مراقبه جي صورت ۾ پوري ماجرا عرض ڪئي. حضرت
پيران پير دستگير رح جن کين مراقبه واري حالت ۾ فرمايس
ته، ”سپاڻي دهليءَ ۾ هڪ ولي الله جي جنازه نماز ٿيڻي
آهي. اتي سرڪار دوجهان رحمات الله عليه جن جي ڪچهري لڳندي. ان
ڪچهريءَ ۾ اهو مست به موجود هوندو. اتي دانهن عرض
رڪجو. ۽ اهو پڻ فرمايائونس ته، ان بزرگ جي نماز جنازه
اوهان پڙهائيندؤ.“ هوڏانهن وري بزرگ اهل الله (جنهن جي
نماز جنازه ٿيڻي هئي) پنهنجي آخري وصيت ۾ چيو هئائين
ته، ”منهنجي نماز جنازه اهو بزرگ شخص پڙهائيندو، جنهن
پنهنجي اگهڙ پوريءَ زندگيءَ ۾ نه ڌڻي هجي. ۽ اهو بزرگ اتر

طرف کان ايندو، سندس نالو مخدوم محمد اسماعيل رح هوندو.“
 ان مرحوم بزرگ جا هزارين مريد ۽ معتقد مخدوم
 صاحب جي زيارت لاءِ صبح ٿيندي ئي اتر طرف واري رستي
 (النگھ) کان وڃي بيٺا. ۽ حضرت قبله مخدوم صاحب جن
 کي وڏي استقبال جي صورت ۾ جنازه گاه ڏانهن آندائون.
 حضرت مخدوم صاحب جنازه نماز پڙهائي پوءِ پنهنجي مرشد
 سڳوري سان گڏ وڃي حضور ڪريم ﷺ جن جي
 ڪچهريءَ ۾ حاضر ٿيا. ۽ پنهنجي ماجرا نهايت ئي عاجزيءَ
 ۽ انڪساريءَ سان حضور ﷺ جن جي حضور ۾ پيش
 ڪيائون. پاڻ ڪريمين ﷺ جن حضرت ابابڪر صديق رح
 جن کي حڪم ڪيو ته، مخدوم صاحب کي امانت واپس
 وٺي ڏيو. حضرت ابابڪر صديق رضي الله تعالى عنه جن
 وري حضرت علي ڪرم الله وجهه جن کي فرمايو ته، جيئن ته
 ولايت جا امام اوهين آهيو، اوهان ئي مخدوم صاحب کي
 امانت وٺرائي ڏيو. جيئن ته اهو مست به ان ڪچهريءَ ۾
 موجود هو.

حضرت مشڪل ڪشا رضي الله عنه ان مست جي
 پس پيش ڪرڻ تي کيس حڪم ڪيائون ته، ”جيڪي به
 امانتون تو وٽ ڪسيل آهن، سي سڀ مخدوم صاحب کي
 ڏي ۽ پنهنجي امانت مان به اڌ مخدوم صاحب کي ڏي.“
 اهڙي طرح ان مست ۲۱ ولين جون ڪرامتون ۽ پنهنجي
 ڪرامتن جو اڌ به مخدوم صاحب کي ڏنو.

ان طرح حضرت مخدوم صاحب رح کي پنهنجي
 امانت سميت ساڍن اڪيهن ولين جون امانتون حضرت پيران

پير دستگير رحم ۽ حضرت علي ڪرم الله وجه جن جي
مهربانيءَ سان عطا ٿيون.

(۱۰)

موجوده حضرت پير سائين پاڳاره جن جي برادر مرحوم
پير سائين نادر شاه جن ڪنهن عقده ڪشائيءَ جي سلسلي
۾ حضرت مخدوم پريالوئي سرڪار جن جي پيرانديءَ وٽ
پنهنجي ٽوپي رکي آيا. ان درگاه مبارڪ جي خدمت گار
مجاور مخدوم روشن علي رح کي خواب ۾ حضرت
مخدوم صاحب جن طرفان اشارو مليو ته، ”نادر شاه وٽ
وڃي، کيس سندس هيءَ ٽوپي پهچائي اچ ۽ چئ ته، تنهنجو
ڪم ٿي ويو آهي. هيءَ پنهنجي ٽوپي واپس وٺ.“
(راوي ساڳيو اخوند محمد عثمان رٿر)

(۱۱)

(شهباز پبليڪيشن حيدرآباد جي مطبوعه، سيد محمود
شاه بخاري لاڙڪاڻي جي تصنيف (مقاله)، جيڪو جڳ
مشهور بزرگ مولانا تاج محمود امروٽي جي مفصل سوانح
حيات آهي، ۾ هي واقعو مذڪور آهي ته، هڪ نؤ مسلم
هندو چوڪري جي مقدم جي سلسلہ ۾ ڪورٽ ۾ حاضري
هئي، سڀئي علماء ۽ ٻيا مسلمان پريشان بيٺا هئا ته بزرگ
امروٽي الائي ڪهڙي وقت پهچندا. اچ شنائتي آهي سا به
هڪ ڪتر مسلمان دشمن انگريز جج وٽ! نيٺ بزرگ جي
سواري ايندي ڏٺائون تڏهن وڃي سندن پيٽ ۾ ساه پيو.
بزرگ کي پنهنجي اوسيٽري ۽ پريشانيءَ جي باري ۾ ٻڌايائون.
بزرگ کين تسلي ڏيندي چيو ته، ”مان پريالوءَ ويو هوس.
مخدوم صاحب (محمد اسماعيل پريالوئي) رح مونکي

خوشخبري ڏني آهي ته چوڪرو اوهان جو آهي.“
 سنوائي ٿي، جڻڪ الله پاڪ مخدوم صاحب جن جي
 دعا جي اجابت طور ڪوائف ٿي بدلائي ڇڏيا ۽ ان ڪٽر
 مسلم دشمن جج توڙي غير مسلمان مدعين جي شر ۽ نقصان
 کان مسلمانن کي محفوظ و مامون رکيو.

(۱۲)

سندن آستانه مبارڪ جو پانڊيٽڙو فقير عاصي کهڙائي
 سومرو راوي آهي ته، ”۱۹۹۲ع ۾ منهنجي پيءُ جي اغوا لاءِ
 سندن دربار عاليه ۾ حاضر ٿي عرض ڪندو هوس. نيٺ
 هڪ ڏينهن بعد پاڻ بشارت فرمائون ته، فلاڻي مهيني جي
 آخري تاريخ چوڪرو اوهان کي موٽي ملندو. ٿيو به ائين جو
 اسان جو پيءُ ان ئي مهيني جي آخري تاريخ سانجهيءَ جي
 بانگ وقت اسان وٽ گهر پهچي ويو.“

(۱۳)

حاجي محبوب علي خان چانڊيو ڳوٺ خود لڳ ڦوڙي
 تعلقه ڪنگري روايت ڪئي ته، ”مخدوم صاحب جن جي
 زماني ۾ روڊ رستا ڪونه هئا. رڳو جهنگ ٿي جهنگ هوندا
 هئا. هڪڙو واٽيو ڀر واري شهر مان سؤڌو سامان وٺڻ ويو.
 واپسيءَ تي هن کان رستو ڀلجي ويو. مخدوم صاحب جن
 عبادت الاهيءَ خاطر ساڳئي جهنگ ۾ مراقبي ۾ ويٺا هئا.
 جنهن جاءِ تي پاڻ ويٺا هئا، اتي واٽيو پتڪندو پتڪندو
 اچي اتفاق سان پهتو. مخدوم صاحب جن ڏٺو ته ٻاهر ڪو
 ماڻهو بيٺو آهي. پاڻ آواز ڪري پڇيائونس ته، ”ڪير آهين؟“
 واٽي کي ڏاڍو خوف ٿيو. خوف ۾ ڏڪندي ورائيائين ته،
 ”مان فلاڻو واٽيو آهيان.“ پڇيائونس ته، ”هتي ڪيئن آيو“

آهين؟“ واٽي چيو ته، ”سائين رستو ڀلجي پيو آهيان. پريالوءِ ويندس.“ مخدوم صاحب جن اشارو ڪري چيس ته ڏس هي آهي، پريالوءِ جو شهر. واٽي ڏٺو ته هي شهر ئي پيو آهي، نبي سائين ﷺ جن جو روضو مبارڪ نيلن سان آهي. واٽي چيو ته، ”سائين هيءُ ته پريالوءِ ناهي.“ پوءِ پاڻ سندس پريشانيءَ تي شفقت ڪري کيس اشارو ڏنائون، ته هاڻي ڏس. واٽي ڏٺو ته هو پنهنجي ڳوٺ پريالوءِ ۾ آهي. (درحقيقت مخدوم صاحب جن جي نظر و ڪرم سان هو مدينه منوره ۾ پهچي ويو. جيڪو اصل پريان لوءِ يعني پرين يعني الله جي حبيب ڪريم ﷺ جن جي لوءِ (يعني بستي- شهر) آهي.

(۱۵)

هائِ اسڪول ڪولاب جيئل (ضلع خيرپور) جي استاد محمد ايوب خان چانڊئي روايت ڪئي ته، سائين مخدوم صاحب پريالوئي جن جو هڪ عقيدتمند ٻڪرار هر جمعي نماز پڙهڻ لاءِ ٻڪريون اتي ئي جهنگ ۾ ڇڏي، هليو ايندو هو. هڪ دفعي ڪنهن شخص چيو ته، ڏسون ته سهي ته اهي ٻڪريون ٻڪرار کان سواءِ، هڪ هنڌ گڏ جهنگ ۾ ڪيئن بيٺيون آهن. اتي پهچي ڏٺائين ته هڪ بگهڙ ٻڪرين جي ان ڌڻ جي چوڌاري پهرو ڏيئي رهيو هو. (سبحان الله)

سندس ٻڌل روايت آهي ته، درياءُ ڪنهن جڳهه تي پائيندو آهي ته، مخدوم صاحب جي روضي مبارڪ جي پراڻي سِر انهيءَ جاءِ تي وجهڻ سان درياءُ اتان پاڻ ڇڏي ويندو آهي. اڄ تائين حضرت مخدوم العارفين پريالوئي سرڪار جن جي آستانءِ عاليه تان هزارين مريض شفاياب ٿيندا رهن ٿا، هر مرادوند جي مراد پوري ٿيندي آهي، مشڪل حل ٿينديون

رهنديون آهن ۽ روئيندڙ کلندا واپس ورندا آهن. جيڪڏهن صرف چند ويجهڙائيءَ وارن سالن جي اهڙن مهربانين جو تذڪره ڪجي ته به دفتر پرڃي ويندا.

هتان جا ديوان (واڻيا) سندن عقيدت مند ۽ ارادتمند آهن ۽ صديق دل سان سمجهندا آهن ته الله جي هن مقبول ٻانهي جي پناه ۽ امان ۾ رهون ٿا ۽ سندن دعا برڪت سان اسان سان ڪيئي مهربانيون ٿينديون رهن ٿيون.

حضرت سائين جو هڪ ٻانيس ڪي هڪ نظر سان عالم ۽ پيش امام بڻائڻ واري سندن ڪرامت به مشهور آهي.

کوئي اندازو ڪر سگهيا ته ان کي زور بازو ڪا،

نگاه مرد مومن سڄي بدل جاتي هيئن تقديريئن.

حضرت مخدوم صاحب پريالوي رح وڏو ولي خدا رسيدو بزرگ ٿي گذريو آهي. جنهن پنهنجي حياتيءَ ۾ هزارها آدمين کي فيضياب ڪيو هو، سندن وفات کان پوءِ به سندن مزار مبارڪ تي ماڻهن جي رجوعات تمام گهڻي انداز ۾ آهي. عورت ذات کي سندن قبو اندر وڃڻ جي جرئت ڪانه ٿي سگهندي آهي. پاڻ هزارن جي رهبري ڪندي بروز سومر اٺين تاريخ ماه ربيع الاول ۱۱۷۴ھ بمطابق ۱۹۶۰ع ۾ وفات فرمايائون.

”اللهم ارزقنا و انفعنا به برڪاتهم“

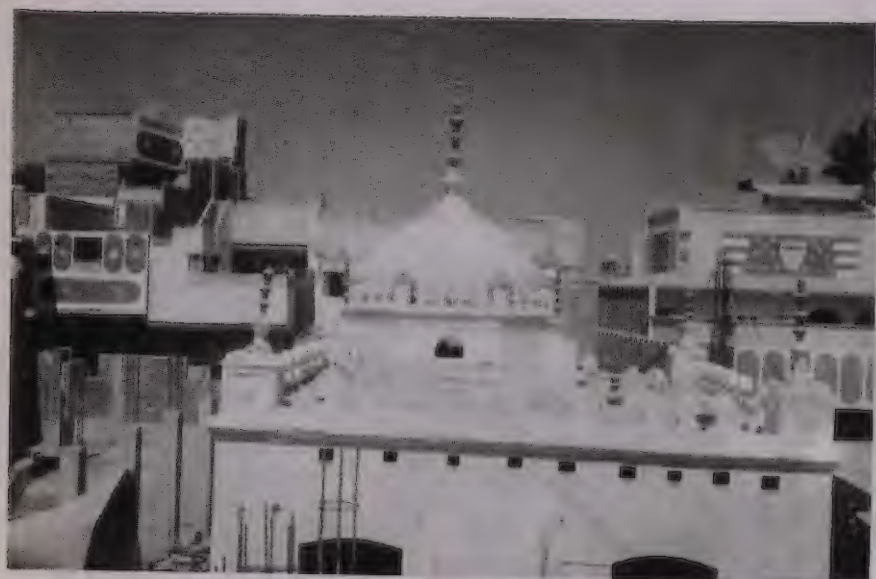
به هـشتم از ربيع الاول او رفت،

دوشنبه چون که باز آمد زحانوت،

زتاريخش بمن هات چنين گفت.

۱۱۷۴ھ

مقام روح پاکش جائي لاهوت.

حضرت مخدوم محمد اسماعيل رح جي روضي جو ٻاهريون منظر.

درگاه عاليہ حضرت مخدوم محمد اسماعيل رح جي احاطي ۾ موجود کوھ جيڪو
هيئر مسجد جي تعمير ۾ شامل ٿي ويو آهي.

پريالو۾ درگاه عاليہ حضرت مخدوم محمد اسماعيل سان لڳ زير تعمير مسجد جو ڏيک.

www.mindfulhistory.org

مخدوم اسماعيل پريان لوي

مولانا دين محمد وفائي

ولي، ڪامل، عالم عامل، فاضل جليل مخدوم
اسماعيل قوم جوڻيجو، سنڌ ۾ نقشبندي طريقي جو امام ٿي
گذريو آهي، تصوف ۽ عرفان سان گڏ هو بزرگ ظاهري علمن
جو به وڏو عالم هو، هميشه ظاهري علم جي درس جو
سلسلو جاري رکندو ايندو هو. هو خوشخط به هڪ ئي هو،
معقول ۽ منقول جا سمورا درسي ڪتاب پنهنجي قلم سان
لکي پنهنجي ڪتب خاني ۾ جمع ڪيا هئائين. مريدن کي
فيض تلقين ڏيڻ ۽ درست پڙهائڻ سان گڏ روزانو ڪنهن نه
ڪنهن ڪتاب جي هڪ يا ٻه جزء لکندو رهندو هو، ڪن
جو چوڻ آهي ته پاڻ ڏينهن جو آرام ڪندو هو ته سندس قلم
خودبخود لکندو رهندو هو. واللہ اعلم مخدوم صاحب جي
مرشدن جو سلسلو هيٺين ريت آيل آهي. مخدوم صاحب
مريد آهي، مخدوم جمال الله سنڌي پريان لوي جو هو، حافظ
ايوب سنڌي جو. او شيخ محمد سعد لاهوري (وفات ۱۱۵۲)
جو. او شيخ سيد آدم بنوري جو (وفات ۱۱۵۳) او شيخ
احمد سرهندي امام رباني مجدد الف ثاني (وفات ۱۰۳۴)

جو رحمة الله عليهم .

مخدوم محمد اسماعيل پنهنجي زماني ۾ ڪمالات ۽
ڪشف جي لحاظ سان يڪتا زمانه هو. سندن ڪرامتون
ايتريون آهن جن جو شمار ڪري نٿو سگهجي. هتي ڪجهه
ٿوريون ڪتاب ”آئينه جهان نما“ مان نقل ڪجن ٿيون .

(۱) هڪ ماهيڙي عورت ڏڌ وڪڻڻ لاءِ پريان لوءِ ڏانهن
آئي ٿي، ته جهنگ ۾ واٽ يلجي ويس، اتفاقاً اتان مخدوم
صاحب اچي لنگهيو، مائي چيس ته، ”سائين پريان لوءِ جو ته
ڏس ڏيو.“ مخدوم صاحب دل ۾ چيو ته، محبوب جي
ڳوٺ جو ڏس پڇي رهي آهي، تنهن تي مائي کي سڏي
فرمايائون ته، ”اڪيون ڪٿي پورا“ مائي اڪيون پوري جو پوءِ
ڪٿي کولي ته مديني منوره سندس سامهون هو. مائي کي
چيائين ته، ”اجهو هي پرين جو شهر آهي.“ ماهيڙي مائي بي
خبر هئي، ڏاڍي حيران ٿي چوڻ لڳي ته، ”مون کي جنهن
ڳوٺ ۾ ويڻو آهي، سو هي ته اهو ڪونه آهي.“ مخدوم
صاحب فرمايس ته، ”اڪيون بند ڪري پوءِ ڪول!“ مائي
حڪم جي تعميل ڪئي ته پوءِ سچ پچ پاڻ کي پريان لوءِ
جي ٻاهران ڏنائين .

(۲) هڪ شخص لوئي (ڪٿي) رنگائڻ لاءِ پريان لوءِ جي
هڪ اسماعيل نالي ڪٿيءَ ڏانهن آيو ٿي ته رستي ۾ مخدوم
صاحب پنهنجي مسجد جي در وٽ مليس هو ماڻهو ناواقف
هو، تنهن پڇيو ته، اسماعيل ڪٿي ڪٿي رهندو آهي، جنهن
کان مون کي کٽو رڱائڻو آهي. مخدوم صاحب فرمايو ته
هڪ اسماعيل ته آءُ به آهيان، اڄ ته تنهنجي ڪٿي کي مان ئي

رنگي ڏيان. پوءِ هن شخص تي ايڏو توجه وڌائون جو ڪجهه وقت بي هوش ٿيو پيو ۽ سندس دل ذڪر الاهي سان زنده ٿي پئي ۽ رنگجي لال ٿي ويو. هوش ۾ اچڻ کان پوءِ مخدوم صاحب جي پيرن تي ڪري پيو ته هي مون تي ايڏو احسان ٿيو آهي، جو هزارن سالن ۾ به ڪنهن تي ڪونه ٿيو هوندو. مخدوم صاحب فرمايو ته بابا! اسان ته ان ريت رڳيندا آهيون. ان کانپوءِ اسماعيل کتي کي گهرائي کيس لوڻي به رنگائي ڏنائون.

(۳) هڪ شخص ڪنهن ولايت مان پارس پٿر (اڪسير) سندس خدمت ۾ کڻي آيو، جنهن جي خاصيت هيءُ ته لوھ يا ٽامي کي لڳائجي ته سون ٿي پوي، مگر مخدوم صاحب اهو پٿر وٺي کڻي ڪوه ۾ اڇلايو، هن ماڻهو کي پنهنجي ڪئي ڪمائي جي ڇٽ ٿي وڃڻ تي افسوس به ٿيو ۽ حيران به ٿيو. مخدوم صاحب ڪوه کي گيڙو ڏياريو ته لوئين ۾ ڪيترائي پارس پٿر اچڻ لڳا ۽ هن ماڻهوءَ کي چيائون ته جيڪو تنهنجو هجي سو سڃاڻي ڪڍ! فقيرن کي اڪسير يا پارس پٿر جي ڪابه گهرج يا لالچ نه ٿيندي آهي.

(۴) پير سيد موسيٰ شاه گهوٽڪي واري جي خدمت ۾ هڪ شخص دهلي مان فيض وٺڻ آيو، جو ڏاڍو مفلس ۽ تمام گھنگار هو. پير موسيٰ شاه جيلاني فرمايس ته، تون اڳ ۾ محنت ڪري دل کي صاف ڪر ۽ پاڻ ۾ فيض حاصل ڪرڻ جو استعداد پيدا ڪر ته پوءِ توکي فائدو پهچايو وڃي. جنهن تي هو شخص نااميد ٿي گهوٽڪيءَ مان ڪهي

حضرت مخدوم صاحب جي خدمت ۾ آيو. سيد موسيٰ شاھ جو بہ سمورو قصو ٻڌايائين ۽ پنهنجي حالت جو بہ بيان ڪيائين. مخدوم صاحب هن تي ايڏو توجه فرمايو جو هڪ طرف سندس سينو کلي پيو ۽ ٻي طرف کان ايڏي رجوعات ٿيس جو وڏو دولتمند بڻجي پيو. واپسي وقت مخدوم صاحب فرمايس تہ، جڏهن گهوٽڪي مان سيد صاحب وٽان لنگهين تہ چڻجانس تہ مهمان ڪو ٿانو پاڻ سان کڻي ڪونه ايندو آهي، پر سڀ انتظام ميزبان کي ڪرڻو پوندو آهي.

(۵) هڪ شخص جي نياڻي ڪي ڌاڙيل پٺاڻ سنڌ مان زوري کڻي ويا هئا. افغانستان ۾ هن کي پنهنجي ٻانهي ڪري وڃي رکيو هئائون. هن جو والد مخدوم صاحب جي خدمت ۾ اچي ملتجي ٿيو، ڪنهن بہ طريقي تي منهنجي چوڪري واپس گهرائي ڏيو. گهڻن زارين ۽ منتن کان پوءِ مخدوم صاحب هٿ ڊگهو ڪيو، ٿوري دير کان پوءِ ڏٺو ويو تہ اها چوڪري مجلس ۾ موجود هئي، هٿن کي اٿو لڳو پيو هوس. بيان ڪيائين تہ آءُ هڪ امير پٺاڻ جي گهر ۾ ڪنيز هيس، هاڻي اٿو ويٺي ڳوٺم جو هڪ اوچتو جهٽڪو آيو ۽ پاڻ کي هٿ ڏسان ٿي.

(۶) قاضي عبدال مطلب ڳوٺ قاضي ڪهنڱ (تعلقي ميهڙ) جي مخدوم صاحب کان سوال ڪيو تہ مغرب جي نماز کان پوءِ شفق جي حد ڪيتري آهي، يعني شفق جي معين ڳاڙهاڻ آهي يا ان کان پوءِ جيڪا هلڪي سفيدي پيدا ٿيندي آهي. مخدوم صاحب فرمايو تہ، ان جو جواب رات حضور رسول ڪريم ﷺ جي درٻار مان پڇي پوءِ ڏيندس.

آخر رات جو جواب هي مليس ته، ”هي الحمرة“ يعني شفق ڳاڙهاڻ آهي.

(۷) مخدوم صاحب جي حوالي ۾ هڪ نينگري ڪم ڪار ڪندي هئي، جڏهن وڏي ٿي تڏهن هن کي سندس عزيزن شادي ڪرائي ڏني، ڪجهه وقت کان پوءِ مخدوم صاحب هن چوڪري کي مبارڪ ڏيڻ ۽ ڏسڻ لاءِ سندس صاهري گهر لنگهي آيو، چوڪري مخدوم صاحب جو ٻڌي مڙس کي وٺي گهر جي در تي اچي مخدوم صاحب سان ملي، پوءِ کيس پنهنجو مڙس ڏيکاريندي چيائين ته، سائين اجهو منهنجو ته هي مڙس آهي، اوهان جو مڙس ڪٿي آهي. مخدوم صاحب تي انهن الفاظن جو ڏاڍو اثر ٿيو. زال مڙس ٻنهي تي اهڙو توجه وڌائون جو حضور ﷺ جن جو هنن کي حضور ٿيو، پوءِ فرمايائين ته اجهو منهنجو ته اهو مڙس آهي.

پير سائين سيد محمد راشد روضي ڌڻي عليه الرحمه جو والد بزرگ پير سيد محمد بقا شهيد مخدوم صاحب جي اجازت لڌل خليفن ۽ مريدن مان هو، نقشبندي طريقي ۾ سڀ ڪجهه اتان حاصل ڪيو هئائين، راشديه قادريه طريقي جا ذڪر اذڪار ڏنا ويندا ته اهي اندر ئي نقشبندي نموني جا آهن. مخدوم صاحب جو مقولو آهي ته نقشبندي ۽ قادري طريقي ٻئي هڪٻئي جا ويجه آهن. قادري طريقو نور ذاتي ۽ نقشبندي نور صفاتي آهي، قادري بادشاه ۽ نقشبندي وزير آهي. مخدوم صاحب جو ٻيو مقولو آهي. ذڪر اذڪار سڀ هڪ شور آهن. اصل مقصد توحيد آهي. فرمايائون ته، گم نامي عظيم مقصد آهي. فرمايو اٿن ته هميشه ويچارو ٿي

رهجي، مسڪين ٿي رهجي، ان ۾ ئي اصل مقصد آهي.
مخدوم صاحب جي اڳيان ڪنهن ماڻهو هڪ سنڌي
ڏوهيڙو پڙهيو:

سڪڻ سڀ ڪراءِ سڪ منهن جا سپرين
آسائيتون اين ۾ يون پنا تارا
جڏهن واءِ من رکيو مينهن کي

حضرت مخدوم صاحب جواب ۾ فرمايو ته

سپون م ساراه
هيڃ جنين جو ههڙو
سجڻ آئي ساڃاه
آتي ويڙن وسري

(ملفوظات خزيتا المعرفت)

سنڌ ۾ جڏهن احمد شاه ابدالي آيو هو، تڏهن مخدوم
صاحب جي ملاقات لاءِ به پريان لوءِ ۾ پهتو ۽ دهلي جي فتح
لاءِ دعا گهرايائين.

سردي جي موسم ۾ افغانستان جي علائقي مان ڪي
مسافر وٽن اچي مريد ٿيندا هئا، برابر ٽن مهينن جي محنت
کان پوءِ خرقه خلافت ڏيکي روانا ٿي ويندا هئا، سندن دستور
هوندو هو، جو پهريان مريد جا دنياوي احتياج دور ڪري، پوءِ
کين ذڪر اذڪار ۾ مشغول ڪندا هئا.

(ملفوظات روضي ڌڻي)

مخدوم صاحب کي نرينو اولاد ڪونه هو. فقط نياڻي
هئس، مخدوم حمدي خدائي ڪهڙن واري جي فرزند محمد

عاقل سان شادي ڪرائي ڏني هئائين . ان مان ضياءُ الدين نالي هڪ فرزند پيدا ٿيو، اهو جواني جي زماني ۾ وفات فرمائي ويو . هي بيبي صاحبہ مستجاب الدعوات عابده زاهده هئي ۽ هڪ ڪروڙ صلوات شريف پڙهي هئائين .

مخدوم محمد اسماعيل ۸ ربيع الاول چنڇر ڏينهن ۱۱۷۴ھ ۾ وفات فرمائي ۽ پريان لوءِ ۾ ئي دفن ڪيو ويو . ڪنهن شاعر قطعہ تاريخ هيٺين ريت لکيو آهي :

چون زينجا رخت بست آن باز جبروت
تهي ڪرد آشيانه قيد ناسوت
چون رفت آن رهنما فرياد برخواست
ز ذراتِ جهان از ماه تا حوت
ڪدا مي باز اسماعيل مخدوم
ڪه ميلش بود ڪلي سو هاهوت
وقوع رحلت آن قطب عالم
گريڪ افگند در سڪان ملكوت
بهشتم از ربيع الاول او رفت
دو شنبه چون ڪه باز آمد ز حانوت
ز تاريخش بمن هاتف چنين گفت
مقام روح پاکش جاءِ لاهوت

۱۱۷۴ھ

ماخوذ از: ”تذڪره مشاهير سندھ“ جلد ٽيون
(چپائيندڙ: سنڌي ادبي بورڊ ڄامشورو)

مخدوم محمد اسماعيل ۾ پريان لوئي

ڊاڪٽر نواز علي شوق

سند صوفي سڳورن ۽ الله جي پيارن ۽ اوليائن جي سرزمين آهي. هر وسي ۽ واهڻ ۾ ڪنهن نه ڪنهن بزرگ جي مزار يا خانقاه ضرور نظر ايندي. خيرن پري خيرپور ۾ به ڪيترائي خير ۽ برڪت وارا الله جا پيارا آرامي آهن. انهن مان هڪ مخدوم محمد اسماعيل آهي.

سندن اصل نالو اسماعيل آهي، پر عشق رسول سبب سندن لقب ”عبدالرسول“ هو. پاڻ ذات جا جوڻيجا هئا ۽ ڏوڪري تعلقي جي هڪ ڳوٺ ميان جي ڪاهي جا وينل هئا. سندن ننڍپڻ جو ڪو احوال ڪونه ٿو ملي. پير حسام الدين راشدي مرحوم ”حديقہ الاوليا“ جي مقدمي ۾ ”حالات مخدوم محمد اسماعيل پريان لوئي“ نالي هڪ قلمي ڪتاب جو ذڪر ڪيو آهي، اهو ڪنهن جي ملڪيت هو؟ هينئر ڪنهن وٽ آهي، ان بابت ڪا ڄاڻ ڪانه ٿي ملي.

بهرحال، جيستائين اهو قلمي ڪتاب هٿ اچي، تيستائين ٻين ماخذن جي مدد سان هيءُ مقالو لکيو اٿم،

جيڪو اڃا اڻ پورو آهي.

مخدوم صاحب پنهنجي ڳوٺ مان لڏي ”پراڻي“ آيو ۽ اتان جي بزرگ سيد حاجي جمال الله شاھ^۱ جو مُريد ٿيو. مخدوم صاحب جن ڪهڙي سن ۾ پراڻي آيا؟ ۽ سندن لڏڻ جو ڪهڙو سبب هو؟ اهو پڻ معلوم نه آهي. بهرحال، مخدوم اسماعيل رح هميشه لاءِ خيرپور جي ڀاڳ پري شهر ”پراڻي“ جو ٿي ويو. ان شهر کي سندن مريدن ۽ عقيدت مندن مُرشد جي محبت ۽ عقيدت ۾ ”پريان لوڙ“ سڏيو، جيڪو وري اڄ بگڙجي ”پراڻو“ ٿي ويو آهي.

مخدوم صاحب نقشبندي مسلڪ جو پوئلڳ هو. سندن طريقت جو سلسلو حضرت امام رباني شيخ احمد سرهنديءَ سان ملي ٿو. جيئن هيٺين شعرن مان ظاهر آهي:

از مجدد الف ثاني فيض عالمگير شد
وز جناب شان جهانرا برکت و تاثير شد
شيخ آدم گشت از فيض مجدّد کامياب
شيخ سعدالله ازو گشته منور مستطاب
زوست ايوب ولي و هم جمال الله شاه
زوست مخدوم ”برالو“ را بقا مانند ماه
زُو شده راشد خليفه از فيوض بهرمند
در طريقه عاليه حضرت جناب نقشبند

آخري شعر ۾ حضرت محمد راشد روضي ڌڻي رح جن جو ذڪر آهي. جنهن ۾ ڄاڻايل آهي ته پير صاحب کي

۱- مخدوم صاحب جي مُرشد سيد حاجي جمال الله شاھ جي مزار پريان لوڙ ۾ آهي.

مخدوم صاحب کان فيض مليو. ملفوظات روضي ڌڻي رح
 ۾ آيو آهي تہ: هيڪر پاڻ روضي ڌڻي رح روهڙي شريف مان
 ٿي موٽيا هئا ۽ حضرت مخدوم صاحب محمد اسماعيل
 قدس سره جي زيارت لاءِ پريان لوءِ شريف تشریف فرما ٿيا.
 جيستائين حضرت مخدوم صاحب قدس سره جي روضي
 منور ۾ آيا، تيستائين بيا فقير اڳي اچي روضي مطهره ۾
 زيارت لاءِ گڏ ٿي ويٺا. پاڻ جڏهن روضي ۾ اندر گهڙيا تہ
 اندر اچڻ شرط وڏي ادب ۽ نياز سان جيئن ڪو پاڻ کي بي
 اختيار ڪئي زمين تي اچلائي، اهڙيءَ طرح تمام ادب سان
 مزار شريف جي پيرانديءَ کان اچي ويٺا. جامع ملفوظات جو
 مؤلف ٿو چوي تہ: آءٌ به سندن پويان اچي ويٺس. پاڻ ختمي
 لاءِ ڪجهه به نه پڙهيائون ۽ ٿورڙي مُدت صورت بي روح
 وانگر متوج ويهي اتان اٿيا ۽ پوئين پيرين ٻاهر نڪري آيا.^۲

مولانا دين محمد وفائي ”تذڪره مشاهير سنت“ ۾ لکيو
 آهي تہ ”پير سائين محمد راشد روضي ڌڻي عليه رحمہ“ جو
 والد بزرگ پير سيد محمد بقا شهيد مخدوم صاحب جي
 اجازت ورتل خليفن ۽ مريدن مان هو. نقشبندي طريقي ۾
 سڀ ڪجهه اتان حاصل ڪيو هئائين. راشديه طريقي جا
 ذڪر اذڪار ڏنا ويندا تہ اهي اندر ئي نقشبندي نموني جا
 آهن. مخدوم صاحب جو مقولو آهي تہ نقشبندي ۽ قادري
 طريقا ٻئي هڪ ٻئي جي ويجهن آهن. قادري طريقو نور ذاتي
 ۽ نقشبندي نور صفاتي آهي. قادري بادشاه ۽ نقشبندي

۲- ملفوظات شريف حضرت روضي ڌڻي (سنڌي ترجمو) حصو ٻيو
 مترجم: مولانا محمد قاسم مشوري ص- ۳۸

وزير آهي. ۳

ان زماني ۾ ڪهڙن جو شهر علم ۽ عرفان جو مرڪز هو. مخدوم اسماعيل جا ڪهڙن جي مخدومن سان تمام گهرا تعلقات هئا. مخدوم عبدالرحمن^۴ شهيد جي فرزندن مخدوم محمدي^۵ ۽ مخدوم احمدي^۶ سان سندن نينهن جو ناتو هو.

۳- تذڪره مشاهير سنده، مولانا وفائي، جلد ٽيون، سنڌي ادبي بورڊ ڄام شورو ص- ۴ ۽ ۵ سال ۱۹۸۶ع

۴- مخدوم عبدالرحمن پنهنجي دور جو وڏو عالم ۽ ولي الله ٿي گذريو آهي. هميشه الاهي عشق جو جذبو مٿس طاري هوندو هو. اڄڻ جي درگاه جو باني چنیه فقير اڄڻ به سندن دعا سان ڄاتو هو. چنیه فقير اهو آهي، جنهن شاھ لطيف جي دعوت ڪئي هئي ۽ شاھ صاحب فرمايو هو ته ”اسان تنهنجي ”چ“ ڪلي ٿا ڇڏيون.. واقعي چنیه سراسر نيه يعني نينهن بڻجي ويو. مخدوم صاحب کي پنهنجي پيءُ محمد عاقل ۽ ۲۲۲ مريدن ۽ عقيدت مندن سان گڏ ڪهڙن جي مسجد ۾ مراقبي جي حالت ۾ ميان نور محمد ڪلهوڙي قتل ڪرايو هو. اهو دردناڪ واقعو سنه ۱۱۴۵ھ ۾ ٿيو. ڪيترن ئي شاعرن مرثيا چيا. هتي نموني طور هڪ شاعرجي مرثيي جا ٻه شعر پيش ڪجن ٿا:

اين چه سودا در دماغ دهر پا انداخته،

واين شور و شر به گرد ره صدا انداخته،

سال پنجم عشر پنجم پنجمين صد بعد شش،

در شمار قضيه قاضي قضا انداخته.

۵- حضرت شاھ عبداللطيف ڀٽائي رح جڏهن ڪهڙين آيو هوته شهر جي ٻاهران چنیه فقير واري ڪوه تي اچي منزل ڪئي هئائين، مخدوم محمدي پنهنجي خاص ماڻهوءَ هٿ دعوت موڪلي هئي، جيڪا شاھ سائين قبول فرمائيندي چورائي موڪليو هو ته:

(جاري)

تذڪره مخاديم گهڙا جي مؤلف لکيو آهي ته، مخدوم اسماعيل رح مخدوم محمديءَ جي تمام گهڻي عزت ڪندو هو. اڪثر وٽن ويندو رهندو هو ۽ هميشه مخدوم محمديءَ جي پٺيان هلندو هو، توڙي جو مخدوم صاحب کين عرض ڪندا هئا ته، ”توهان بزرگ آهيو، اڳ ۾ ٿي هلو.“ پر مخدوم صاحب کين جواب ۾ فرمائيندا هئا ته ”اي محبوب! مخدوم سهڻا! اوهان جي پيشانيءَ ۾ اسم اعظم بکي ٿو ۽ الاهي نور روشن آهي، تنهن ڪري اسان کي تاب ۽ طاقت نه آهي جو اوهان کي پٺي ڏيون.“^۷

اڄ نه آيس آنءُ، صبح ايندس سڀرين،
توتي جنهن جو نانءُ، سو کڻي بار گهين جا.
بئي ڏينهن شاه صاحب پنهنجي فقيرن سميت اچي سندن مهمان ٿيا ۽ پورو هفتو وٽن رهيا. ٻنهي بزرگن روح رچنديون رهايون ڪيون. ان کان پوءِ شاه صاحب درازا وڃي ميان صاحب ڏني فاروقيءَ سان مليو هو. احمد شاه ابدالي سندن عقيدت مند هو. کين سوکڙيون پاڪڙيون ۽ نذر نياز کان علاوه جاگيرون پڻ ڏنيون هئائين. مخدوم صاحب جي وفات ۱۱۷۱ھ ۾ ٿي.
۶- مخدوم محمديءَ جي ولادت سنه ۱۱۴۴ھ ۾ ٿي ۽ ۱۲۰۳ھ ۾ شهادت جو جام پيئائون. ۱۱۷۱ھ ۾ پنهنجي وڏي پيءُ مخدوم محمديءَ جي وصال کان پوءِ سجاده نشين ٿيا. پنهنجي دور جا وڏا عابد، زاهد عالم ۽ شاعر هئا. سندن ڪيتريون ئي ڪرامتون مشهور آهن. پير محمد راشد روضي ڏٺيءَ رح سندن شاگرد هو. هن برهان نالي هڪ جادوگر کي حيدرآباد وڃي شڪست ڏني. برهان جيئن ڪٿ تي اڏامندو ٿي آيو ته مخدوم صاحب پير محمد راشد کي چيو ته ”پادر هٿيس“ پير صاحب پادر هنيو ته برهان ڪٿ سوڌو هيٺ ڦهڪو ڪري ڪري پيو.

۷- تذڪره مخاديم گهڙا قلمي (سنڌي ترجمو) ص ۱۳۵ مترجم: غلام احمد.

مخدوم اسماعيل ۽ مخدوم احمدي خدائي جي پاڻ ۾
 ڏاڍي پريت هئي. دونهن وارو پير سيد ابراهيم شاه جيڪو
 پنهنجي دور جو وڏو عالم ۽ بزرگ هو، سو سندن گهرو
 دوست هو. ابراهيم شاه جا وڏا ملتان جا ويٺل هئا. مجيد
 شاه نالي هڪ سيد سڳورو سير سفر ڪندو، سيوهڻ مان
 ٿيندو اچي خيرپور پهتو. انهيءَ سفر ۾ سندن پٽ موتڻ شاه
 به گڏ هو. مجيد شاه جي وفات کان پوءِ موتڻ شاه اچي
 ٻيڙيءَ ۾ رهيو. سيد ابراهيم شاه انهيءَ موتڻ شاه جو
 فرزند هو.

پريان لوءِ ۾ نقوي ساداتن جي هڪ درگاه آهي، جنهن
 جو باني صالح شاه سوائي هو. سيد صالح شاه جو فرزند
 سيد قائم علي شاه^۸ مخدوم اسماعيل رح جو تمام پيارو
 دوست هو. مخدوم صاحب خطاطيءَ جي فن جو ماهر هو ۽
 شاه صاحب به سندن صحبت ۾ هن فن ۾ مهارت حاصل
 ڪئي هئي. ٻنهي گڏجي هڪ قرآن پاڪ لکيو. هر هڪ
 پندرهن پندرهن پارا لکيا. اهو قرآن مجيد سيد سڳوري جي

۸- سيد قائم علي شاه جو ڏاڏو سيد بهاؤالدين شاه اُچ کان لڏي اچي
 روهڙيءَ ۾ رهيو. روهڙيءَ ۾ حاجن شاه واري درگاه، سندن قائم
 ڪيل آهي. کين چار پٽ هئا، جيڪي مختلف شهرن ۾ وڃي ويٺا.
 صالح شاه پراڻي ۾ آيو. هو پنهنجي دور جو وڏو بزرگ هو. ميان نور
 محمد ڪلهوڙو سندس خدمت ۾ حاضر ٿيو هو، کيس جاگير جي آڇ
 ڪيائين، پر درويش جيئن ته لاطمع هو. تنهن ڪري انڪار ڪيائين.
 سنڌي زبان جو سٺو شاعر هو، پر سندس ڪلام اڻ لپ آهي. (دسو
 ڊاڪٽر حامي جو ڪتاب ”خيرپور جي ميرن جو ادب، سياست ۽
 ثقافت ۾ حصو“ ص- ۴۱۳ سنڌالاجي سنه ۱۹۹۴ع)

پوين وت موجود آهي. مولانا دين محمد وفائي مرحوم
تذڪره مشاهير سنڌ ۾ لکيو آهي ته: ”هُوَ خوشخط به هڪ ئي
هو. معقول ۽ منقول جا سمورا درسي ڪتاب پنهنجي قلم
سان لکي پنهنجي ڪُتبخاني ۾ جمع ڪيا هُئائين.“^۹

هر وقت عشق رسول ۾ محو هوندا هئا. ”خزانه
المعرفت“ ۾ آهي ته هڪ پيري خليفه الله رضي الله تعالى عنه
مسجد شريف ۾ مشنويءَ مان وعظ ٿي فرمايو. انهيءَ دوران
هڪڙو نقل بيان فرمايائون ته هڪ ڏينهن حضرت مخدوم
صاحب پريان لوڻي قدس سره العزيز طالبان ۽ مُريدن جي
جماعت سان ٻاهر آيا، هڪڙي چوڪري سنڌي ڏوهيرڙو چيو:

پنهنجي پرينءَ تي چڱو چؤسو

”چؤسو“ فارسيءَ ۾ اهڙي ڪپڙي کي چوندا آهن،
جيڪو رنگريزن وت رڳبو آهي، ڳاڙهي اڇي ڪاري رنگ ۾
رڱيل هوندو آهي. حضرت مخدوم سائين اهو ٻڌڻ شرط
وجد جي حالت ۾ اچي ويا. جيئن ته وات ۾ هڪ وڏو واھ
آيو. مخدوم سائين انهيءَ مان ٽپو ڏيئي ٻيءَ ڀر وڃي بيٺا.
حضرت مخدوم صاحب جڏهن هوش ۾ آيا. فرمايائون ته،
”خدا جا طالبو! چوڪري جي ڳالهه توهان کي ڪا سمجھ
۾ آئي، ڪهڙو نه چڱو چيائين.“

عرض ڪيائون: ”اسان جي سمجھ ۾ ڪجهه به نه
آيو.“ مخدوم صاحب فرمايو ”هُن چيو پنهنجي پرينءَ تي
چڱو چؤسو. يعني منهنجي پرينءَ تي چڱو ڪلمو چؤ،

۹- تذڪره مشاهير سنڌ (جلد ٽيون) ص- ۱ سنڌي ادبي بورڊ سنڌ
۱۹۸۶ع.

منهنجي دوست مان مراد حضرت نبي ڪريم ﷺ وسلم جن جي ذات آهي، مٿن ڪلمو پڙه.

مخدوم صاحب کي پُٽيتو اولاد ڪونه هو، فقط هڪ نياڻي هُئڻ، جنهن جي شادي پنهنجي پياري دوست مخدوم احمدي خُداڻي جي فرزند مخدوم محمد عاقل (ٽالٽ) ۱۰ سان

۱۰۔ مخدوم صاحب جي ولادت سنه ۱۱۶۱ھ ۾ ٿي. وڏو عالم با عمل هو، شرڪ ۽ بدعت جي پاڙ پٽيندڙ هو. هزارين سندن عقيدت مند ۽ مريد هئا. وقت جا حاڪم ۽ بيڪانير ۽ جيسلمير رياستن جا راجا سندن عقيدت مند هئا. کين سوکڙيون پاڪڙيون موڪليندا رهندا هئا. شاه شجاع سندن وڏو عقيدت مند هو. هُن جڏهن سنه ۱۲۱۹ھ ۾ قنڌاران ڪاهي اچي پنجاب ۾ ڦرلٽ ڪئي ۽ پوءِ ڦرلٽ جي ارادي سان اچي بکر پهتو. ميرن وڃي مخدوم صاحب کي منٿ ميڙ ڪئي ته هيءَ بلا ٽاريو. مخدوم صاحب جن ڪجهه معزز ڀاڻ سان وٺي. بکر ويا ۽ سندن هدايت تي شاه شجاع اتان ئي واپس هليو ويو. اهڙيءَ ريت مخدوم صاحب جي مهربانيءَ سان وڏي مصيبت ٽري وئي. ان واقعي جي قطع تاريخ آهي:

ازلِ دريا بکر ز باز گشت

۱۲۱۹ھ

قنبر ضلع لاڙڪاڻي جي ڪن گهراڻن کي مسلمان ڪيائون، جيڪي اڄ سنجوگي شيخ سڏجن ٿا. مخدوم صاحب جا درازي درويش سچل سائين سان گهرا تعلقات هئا. تذڪره ”مخادير گهرا“ ۾ هڪ واقعو ڏنل آهي، جنهن جو ت هُن ريت آهي:

مخدوم محمد عاقل جي دور ۾ سخي قبول محمد اول گادي نشين هو. مخدوم صاحب جي ننڍي ڀاءُ مخدوم ميان محمد، مير سهراب خان کي دانهن ڏني ته کين وڏي ڀاءُ کان پنهنجي ملڪيت (جاري)

ڪرائي هئي. سندن ڪيترائي مريد الاهي عشق ۾ رنگجي ريتا ٿيا. مريدن ۽ معتقدن کي وعظ ۽ نصيحت ڪرڻ سان گڏوگڏ ديني تعليم پڻ ڏيندا رهندا هئا. گهڻو وقت لکڻ پڙهڻ ۾ صرف ڪندا هئا. قرآن پاڪ جا ڪيترائي نسخا لکي مڪمل ڪيائون، ان کان علاوه ڌار ڌار پاره لکي ماڻهن کي ڏئي ڇڏيندا هئا. ”تذڪره مخاديم ڪهڙا“ جي مؤلف لکيو آهي ته:

”جڏهن به نئين سر ڪلام الله جي تحرير شروع ڪندا هئا ته اڳ ۾ تمام ”اسماءُ الله الحسني“ شنگرف سان سهڻا سهڻا حاشيا بڻائي لکندا هئا. ٻيا به جيڪي شرعي يا درسي ڪتاب لکندا هئا، ته اهي سڀ مُحشي هوندا هئا. سندن تحرير جي صحت جي ڇا ڳالهه ڪجي! انتها درجي جي مُستند ۽ فاضلان هوندي هئي. اکر اهڙا هوندا هئا، جيئن موتيءَ جا داڻا، سندن تحرير منجهان علمي ڪمال بکندو هو.“^{۱۱}

مخدوم محمد اسماعيل رح سنڌي ۽ فارسي جا بلند پايه

جو حصو وٺرائي ڏيو. مير صاحب کين چيو ته، ”اهو اوهان جو ذاتي معاملو آهي. تنهن ڪري اسان وچ ۾ نه اينداسون.“ پوءِ مخدوم صاحب، درازا دانهين ٿي ويو. سائين قبول محمد سچل سائين کي موڪليو ته وڃي پائرن جو ٺاه ڪراءِ ”سچل سائين اتي پهتو ته مخدوم محمد عاقل سندن وڏو آڌر پاءُ ڪيو. حال احوال کان پوءِ مخدوم صاحب پنهنجي مُهر سچل سائين کي ڏني ۽ چيائون ته، ”فيصلو لکي ان تي مُهر هڻو.“ ان دستاويز تي سچل سائين به صحيح ڪئي. اهڙيءَ ريت پائرن جو جهيڙو جهٽ پل ۾ ختم ٿي ويو.

۱۱- سنڌي ترجمو: مترجم مخدوم غلام احمد بن مخدوم امير

احمد ص- ۱۶۶

شاعر هئا. فارسي ۾ حمديہ نعتيہ ڪلام چيو اٿن. سنڌيءَ ۾ مولود، مداح ۽ منقبت سندن پسنديده صنفون هيون. انهن صنفن ۾ سهڻو ڪلام چيو اٿن. پير سائين صبغه الله شاه اول تجرب ڏئي رح جن جي ملفوظات ”خزانه المعرفه“ ۾ آهي ”هڪ ڏينهن حضرت جن مشنوي معنوي جي شغل دوران فرمايو ته هڪڙي شخص حضرت مخدوم صاحب پريان لوئي قدس سره جي درٻار ۾ الله تعاليٰ جي طلب ڪرڻ جي واٽ بابت هڪ سنڌي بيت عرض رکيو:

سڪڻ سڀ ڳرام سڪ منهنجا سپرين،

آسائيتيون آين ري، پون نه پاتار،

جني هن چرا، من رکيو مينهن ڪي.

حضرت مخدوم صاحب جواب ۾ فرمايو ته اي يار!

سپون م ساراه، هيچ جن جو ههڙو.

سڄڻ ۽ ساڃاه، اٿي ويڙن وسري ۱۲

پير حسام الدين راشدي مرحوم حديقه الاوليا جي

مقدمي ۾ ٻه بيت ڏنا آهن، جيڪي پير صاحب هڪ قلعي

۱۲- سنڌي ترجمو: مترجم مفتي محمد رحيم سڪندري ص- ۲۹۸ سال، ۱۴۱۱ھ.

سڀ بابت شاه لطيف فرمايو آهي:

سڀ سمندين سڀجي، ابر آساروس،

ٻاڙو پئي م پڙي، منومنهن لڳوس،

ماڻڪ تي مڙيوس، جيئن تنگ ڪڍيائين تار ۾.

خواجہ محمد زمان لواريءَ واري فرمايو آهي:

ماهيت مينهن نه پوءِ، قلزم اندر قطري

مگر وڃي سوء، جڳ چڙي جالار ۾.

ڪتاب ”حالات مخدوم محمد اسماعيل پريان لوائي“ تان
نقل ڪيها:

ڪهنو اٿم ڪپڙو، ستون ڪين سهي،
نظر ڪريو مهر جي، تنهن تان مر لهي،
اجاريوس آهي، پراڻو پر تو اٿي.

پوکيم سرنهن، ٿي پيو جانيو،
اهو اولانيو، مون کي آيو نيہ جو.^{۱۳}
سنڌي ۽ فارسي زبان ۾ ڪيترائي منظوم خطبا
جورڻائون، جيڪي اڃا تائين جمع جي خطبن ۾ پڙهيا وڃن
ٿا ڪيترائي مولود چيائون، جن مان ڪي ٿورا محفوظ
رهجي ويا آهن.

مخدوم صاحب جون ڪيتريون ئي ڪرامتون مشهور
آهن مولانا دين محمد وفائي تذڪره مشاهير سنڌ ۾ سندن
چم ڪرامتون ڏنيون آهن. جيئن ته اهي اڳ ۾ ڪتاب ۾
ڇپيل آهن، تنهن ڪري انهن کي ڇڏي، هتي هڪ ڪرامت
ڏني وڃي ٿي. جيڪا بنده راقم کي استاد حامي ٻڌائي
هئي.

هڪ دفعي حضرت اسماعيل رح جن حضرت مخدوم
احمدي خدائي رح جن وٽ گهڙين آيل هئا. مخدوم احمدي
خدائي جن رات جو ڪافي دير تائين ڪچهريءَ بعد،
حضرت مخدوم اسماعيل رح جن جي خدمت ۾ ٻنهي

۱۳- سنڌي ترجمو: مترجم مفتي محمد رحيم سڪندري ص- ۲۹۸
سال ۱۴۱۱ھ.

صاحبزادن هر هڪ مخدوم زاده محمد عاقل ۽ صاحبزادو حضرت پير ميان محمد راشد لڪياري جن (جيڪي اڃا طالب علم هئا ۽ مخدوم احمديءَ جي مدرسي ۾ پڙهندا هئا) کي سُمهاري، پاڻ حويليءَ اندر وڃي آرامي ٿيا.

مخدوم اسماعيل رح تهجد پڙهي جهنگ جي خيال سان روانا ٿيا. ٻئي صاحبزادا سڳورا پڻ ساڻن گڏ هئا. واٽ تي هڪ هنڌ هڪ ٻلي مٿي پئي هئي. صاحبزادي مخدوم محمد عاقل ٺوڪر هڻي پنهنجي ڪرامت سان ان کي جيئرو ڪيو. رفع حاجت کان پوءِ اچي هڪ واھ جي ڪناري صُبح جو نماز لاءِ وُضو ڪرڻ ويٺا ته ايتري ۾ ڪُهڙن جي ٽڪاڻي جو ٻائو (ٻانڀڻ) به سنان ڪرڻ لاءِ اتي اچي نڪتو. ٻانڀڻ سنان ڪري جيئن ئي ٻاهر نڪتو، ته مخدوم صاحب سڏ ڪيس. مٿس اهڙيءَ ته توجه سان نظر ڪيائون جو سندس ڪاڻائي پلٽجي وئي. پوءِ کيس پيار ۽ پاڻوھ سان فرمايائون: ”اچو ميان حافظ جلال الدين سڳورا صبح جي نماز جو وقت ٿي چڪو آهي، هلو ته هلي نماز ادا ڪيون.“

اهڙيءَ طرح سندن ڪرامت سان ان ٽڪاڻي جي ٻانڀڻ جا نصيب ڪُلي پيا. هُو نه فقط دين اسلام ۾ اچي ويو، پر مولوي سڳورو ۽ حافظ قرآن به ٿي ويو ۽ صبح جي نماز جي امامت به ڪيائين. مخدوم اسماعيل رح کيس دعائون ڪيون. پوءِ صاحبزادي محمد عاقل (ٽالٽ) کي فرمايائون ”ابا ٻليون جيارڻ ڪا وڏي ڳالھ نه آهي، پُٽ! مٿل دليون جيار.“ ۱۳

۱۳۔ تذڪره مخاديم ڪُهڙا (سنڌي ترجمو) ص ۱۸۵-۱۸۸

اُن جلال پنهنجن پوين کي وصيت ڪئي ته سواءِ ٻانڀڻ جي ڪا ٻي ذات نه سڏائجو ته جيئن يادگار رهي ته اسان مخدوم اسماعيل پريان لوڻي واري جي دعا سان رتل آهيون“ خيرپور جا مشهور زميندار ٻانڀڻ ان ئي جلال ٻانڀڻ جي اولاد مان آهن ۽ اڄ تائين پنهنجي ذات کان مٿي اٿن ۽ ٻانڀڻ سڏائڻ ۾ ڪو عارُ ڪونه ٿا محسوس ڪن.

مخدوم محمد اسماعيل ۸- ربيع الاول سومر جي ڏينهن سنه ۱۱۷۴ھ ۾ هيءَ مٽيءَ جو ملڪ ڇڏي وڃي بقا واري بستيءَ ۾ آرامي ٿيو. سندن آخري آرامگاه پريان لوءِ ۾ آهي. مٿن شاندار قبو اڏيل آهي. سندن فيض اڄ به جاري آهي. ڪنهن شاعر سندن وفات تي هيٺيون تاريخي قطعو لکيو آهي. ۱۴

چون زينجا رخت بست آن بازِ جبروت
تهی کرد آشيانه قید ناسوت

۱۴- تذڪره مشاهير سنڌ جو پهريون جلد پير حسام الدين راشدي ايڊٽ ڪيو هو، تنهن ڪري اهو جلد هر لحاظ کان معياري آهي. ٻيو ۽ ٽيون جلد بغير نظر ثاني جي شائع ٿيا. تنهن ڪري انهن ۾ ڪجهه غلطيون رهجي ويون آهن. مٿي جيڪا قطع تاريخ ڏنل آهي. اها تذڪره مشاهير سنڌ ۾ پڻ ڏنل آهي. پر ان ۾ اٺ غلطيون آهن. ست غلطيون ته پروف جون آهن انهن خود مولانا وفائي کان سهو ٿي وئي آهي، دوشنبه جي جاءِ تي شنبه نقل ڪيو اٿن، تنهن ڪري سومر بجاءِ چنڇر لکيو اٿن. تنهن ڪري اهو ضروري آهي ته تذڪره مشاهير سنڌ جي جلد ٻئي ۽ ٽئين جو نئون ڇاپو ڪنهن عالم کان ايڊٽ ڪرائڻ بعد ڇپرايو وڃي.

چون رفت آن رهنما فریاد برخواست
ز ذرات جهان از مان تا حوت
کدامی باز اسماعیل مخدوم
که میلش بود گُلی سوي هاهوت
وَقُوعِ رحلتِ آن قطبِ عالم
گریه افگند در سُکانِ ملکوت
بَهشتم از ربیعِ الاولِ او رفت
دوشنبه چون که باز آمد ز حائوت
ز تاریخش بمن هاتف چنین گفت
”مقامِ روح پاکش جايِ لاهوت“

۱۱۷۴ هـ

فقير عبدالرحيم 'عبد' منگريو (کهڙا)

حضرت مخدوم محمد اسماعيل رحه جي حضور ۾

پريان لوءِ جا مخدوم! پرور جا پيارا،
دکاييل دٻين جي ڪريو رهبري ٿا،
اگاهائين ٿو سوالين سندا عرض سائين،
اهو ئي سبب آ پريون حاضري ٿا.

سندءِ روضي اندر سوالي اچن ٿا،
دعائون گهرن ٿا، صدائون هڻن ٿا،
اوهان جي اڳڻ تان وريو ڪونه خالي،
پري جهوليون پنهنجون خوش ٿي ڪن ٿا!

او مخدوم سائين! علي ع جو قسم ٿئي:
هلي اچ مدد ڪر هي مشڪل ڪٽي ڇڏ،
ڪرو ڪوٽو مخدوم تنهنجو مان آهيان،
غلامن سان نالو ته منهنجو گڏي ڇڏ.

تون عالم، تو عامل، تون ڪامل ولي آن،
سوالين جا سڌڙا سڻين ٿو سدائين،
خدارا اهو عرض منهنجو اگاهائج:
برائين ڪنان 'عبد' کي تون بچائين.

مخدوم محمد اسماعيل سومرو* پريان لوئي سندس به سندي تصنيفون ڊاڪٽر يار محمد قاضي

مخدوم محمد اسماعيل سومرو رح پريان لوئي الملقب
بعبدالرسول پنهنجي وقت جو هڪ عالم باعمل، حق ۽
صداقت جو صاحب، ڪامل بزرگ ۽ سالڪان طريقت لاءِ
منبع رشد و هدايت هو.^۱

هي بزرگ اصل ڳوٺ ميين جي ڪاهيءَ جو رهاڪو
هو، پر پوءِ پنهنجن عزيزن کان ناراض ٿي ڪهڙن ۾ اچي

* مخدوم صاحب جن متعلق تواتر ۽ مختلف توثيقات و تصديقات
سان جوڙيجو هئڻ ثابت آهي. مخدوم محمد اسماعيل سومرو رح
ڪانئن اڳ ۾ وڏي پائي جا اهل دل بزرگ ٿي گذريا آهن. سندن تعلق
سنڌ جي ڏاکڻي حصي سان چيو ويو آهي ۽ سندن درگاه به مشهور
آهي. (م. ن. ا. ه.)

۱- مخدوم امير احمد رح: مقدمه بذل القوة ص ۷۳

رهيوم جتي درس تدريس جو شغل اختيار ڪيائين.^۲ سڀني مروج درسي ڪتاب پنهنجي هٿ سان لکيائين ۽ انهن سان مفيد حاشيا به شامل ڪيائين ۽ سڄي عمر قرآن پاڪ جي ڪتابت ۾ گذاريائين. سندس هيءُ خاص طريقو هوندو هو ته جڏهن به قرآن پاڪ جو ڪو نسخو لکي تيار ڪندو هو، ته ان جي پهرئين ورق کي الله تعاليٰ جل شانہ جي اسماء الحسنیٰ سان ڳاڙهي مس ۾ سينگاريندو هو.^۳

هي بزرگ مخدوم محمد هاشم رح نٽويءَ جو همعصر هو. سندس اوائلي زندگي ۽ ظاهري علمن جي استادن جو ڪو احوال ڪونه ٿو ملي پر رائج علومن مان فراغت حاصل ڪرڻ کان پوءِ شيخ جمال الله رح کان نقشبندي طريقي جو ارشاد حال ڪرڻ لاءِ سندس هٿ تي بيعت ڪيائين، جنهن سبب سندس مريديءَ جو سلسلو چئن واسطن سان شيخ احمد سرهندي رح مجدد الف ثاني رح تائين رسي ٿو. يعني مخدوم محمد اسماعيل رح، شيخ جمال الله رح کان، شيخ جمال رح شيخ سعدالله رح لاهوريءَ کان، سيد شيخ آدم رح بنوريءَ کان ۽ سيد شيخ آدم بنوري رح شيخ احمد سرهندي رح کان تلقين حاصل ڪئي. سندس خاص خليفن ۾ شيخ محمد بقا هاشمي رح ۽ ابو الشيخ پير محمد راشد رح جا

۲- ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ: مولود ص ۳۷

ڳوٺ کهڙا خيرپور ضلعي جو مشهور ۽ معروف ڳوٺ آهي باقي ڳوٺ ميين جي ڪاهيءَ متعلق ڪابه معلومات حاصل ٿي نه سگهي آهي.

۳- مخدوم امير احمد رح: مقدمه بذال القوة ص ۷۳

مخدوم موصوف محمد اسماعيل رح فارسيء ۽ سنڌيءَ
۾ شعر به چيو آهي. سندس شعر جا خاص موضوع حمد،

۴- مخدوم امير احمد رح: مقدم بذل القوة ص ۷۴

شيخ احمد سرهندي رح ابن شيخ عبدالواحد سرهندي رح
۱۹۷۱ھ/ ۱۵۶۴ع ۾ سرهند ۾ پيدا ٿيو. طريقت جو سبق شيخ باقي
بالله کان حاصل ڪيائين ۽ سڄي حياتي حق ۽ انصاف جي قيام ۾
تبليغ لاءِ وقف ڪري ڇڏيائين. هي بزرگ اسلامي تاريخ ۾ مجدد
الف ثاني جي لقب سان معروف آهي. هن ئي بزرگ مغل شهنشاه
اکبر جي ڪفر ۽ الحاد جي رجحانن کي روحاني ۽ ايماني طاقتن سان
مقابلو ڪري هميشه لاءِ ختم ڪري ڇڏيو ۽ سندس پٽ جهانگير کي
راه راست جي هدايت ڏيئي شيطان جي گمراهيءَ کان آزاد ڪيو. پاڻ
۱۰۳۴ھ/ ۱۶۲۵ع ۾ هن دار فاني مان لڏي رفيق اعليٰ سان واصل ٿيو.
(رئيس احمد جعفري: انوارالاولياء ص ۳۰۵ کان ۵۳۶)

سيد شيخ محمد بقا ولي ڪامل ۽ عالم باعمل ٿي گذريو آهي.
هي بزرگ خيرپور ضلعي جي هڪ ننڍي ڳوٺ ’رسول آباد‘ جو
سائڊي‘ جي نالي سان مشهور آهي ان ۾ ۱۱۳۵ھ/ ۱۷۲۳ع ۾ ڄائو
هو. طريقت ۾ قادري طريقي جو ارشاد سيد عبدالقادر حسيني رح کان
عطا ٿيس ۽ نقشبندي طريقي ۾ مخدوم محمد اسماعيل پريان لوڻيءَ
کان. ٻنهي طريقن ۾ کيس تلقين جي سند به حاصل ٿيل هئي.
سڄي عمر اعلاءِ ڪلمه الحق ۽ ماڻهن کي تلقين ڪرڻ ۽ هدايت ڏيڻ
۾ صرف ڪيائين. ۱۱۹۸ھ/ ۱۷۸۴ع ۾ کيس شهادت جو مرتبو
حاصل ٿيو. سندس شهادت جي ڳالهه هن طرح آهي ته پاڻ واٽ تان
ڪتابن جي پري مٿي تي رکي پئي ويو ته ڪن چورن کيس ڏسي
ورتو ۽ بدگمانن ڪيائون ته ڪو تمام گهڻو مال سندس مٿي تي رکيو
آهي تنهن ڪري هن بزرگ کي ناحق شهيد ڪري ڇڏيائون. سندس
قبر خيرپور ضلعي جي شيخ طيب جي قبرستان ۾ موجود ۽ (جاري)

نعت، نصيحت، اخلاق ۽ تصوف تي مشتمل آهن. پاڻ ربيع
الاول ۱۱۷۴ھ/ آڪٽوبر ۱۷۶۰ع ۾ وفات ڪيائين. سندس
درگاه 'پريان لوءِ' ضلعي خيرپور ۾ آهي.

مخدوم محمد اسماعيل رح جون ٻه سنڌي تصنيفون:

اوڻهين صدي عيسوي جي آخر ۾ بمبئي جي علوي
پريس مان سيٺ جمنا داس ڀڳوان داس، تاجر ڪتب، ٽن ننڍن
سنڌي رسالن جو هڪ مجموعو ڇپائي شايع ڪرايو هو، جن
مان هڪ هالن جي ڀٽي بزرگ مخدوم محمد ابراهيم رح
جي سنڌي آهي ۽ باقي ٻه آهن: 'تنبيه الغافلين' ۽ 'عقيقي جو
رسالو' جي ٻئي هڪ ئي بزرگ جا تاليف ڪيل آهن. جنهن
جو نالو آهي محمد اسماعيل رح پر ڪابه يقيني خبر پئجي نه
سگهي آهي ته هيءَ بزرگ ڪير هو. ان هوندي به قرائن مان
هن قياس لاءِ قوي بنياد فراهم ٿئي ٿو ته هيءَ بزرگ مخدوم
محمد اسماعيل سومرو رح پريان لوءِ هو. هنن قرائن مان
ڪي صحيح تاريخي حقائق تي مبني آهن مثلاً:

۱- مخدوم محمد اسماعيل سومرو رح انهيءَ دؤر جو بزرگ
هو جنهن دؤر ۾ سنڌيءَ ۾ تنبيه ۽ فقه جي موضوعن تي

مشهور آهي، جنهن جي زيارت برڪت حاصل ڪرڻ لاءِ ڪئي
ويندي آهي. (مخدوم امير احمد رح، مقدمه بذل القوة ص ۷۵ ۽ ۷۶).
سندس فرزند پير محمد راشد روضي ڌڻي رح سنڌ ۾ پهريون پير پاڳارو
ٿي گذريو آهي. هن بزرگ ۱۱۷۰ھ/ ۱۷۵۷ع ۾ تولد ۽ ۱۲۲۳ھ/
۱۸۱۸ع ۾ وفات ڪئي. هي بزرگ صاحب طريقت ۽ يگانو عالم
هو. (مولانا غلام مصطفيٰ صاحب قاسمي: رساله الرحيم سنڌي
مشاهير سنڌ نمبر ص ۲۲).

تحقيقي ۽ تبليغي ڪتاب لکڻ سنڌي عالمن وٽ هڪ ضروري بلڪ لازمي امر سمجهيو ويندو هو ۽ هن سلسلي ۾ اڪثر سنڌي عالمن پنهنجو فرض سمجهي مذڪوره موضوعن تي سنڌيءَ ۾ ڪتاب لکيا.^۵

۲- ان دؤر جي اهڙي ٻئي ڪنهن به عالم بابت ڪا خبر پئجي نه سگهي آهي، جنهن جو نالو به محمد اسماعيل رح هجي ۽ جنهن بابت يقيني علم به هجي ته ان بزرگ مذڪوره موضوعن تي سنڌيءَ ۾ ڪجهه ڪتاب تاليف ڪيا هئا.

۳- مخدوم امير احمد رح، مخدوم محمد اسماعيل رح لاءِ فرمايو آهي ته هن بزرگ ڪجهه رسالا فارسي ۽ سنڌيءَ ۾ مذڪوره موضوعن تي تحرير ڪيا هئا.^۶

ان کان سواءِ سنڌي ڪتاب ’ملڪي سنڌي‘ جو قاضي محمد شريف راڻي پور واري جو لکيل آهي^۷ ان جي مطالعي مان پڻ ڪي اشارا ملن ٿا، جن مان ثابت ٿئي ٿو ته ڪتاب تنبيه الغافلين جو مؤلف مخدوم محمد اسماعيل رح سومرو پريان لوئي آهي. ڇاڪاڻ ته ڪتاب ’ملڪي سنڌي‘ اهڙي طرز تي لکيل آهي جڻ ڪنهن ٻئي ڪتاب جو رد يا

۵- ڊاڪٽر عبدالجبار: سنڌيون ص ۷ ۽ ص ۸

مزيد دسو راقم الحروف جو پي- ايڇ- ڊي لکيل مقالو ’سنڌي ٻوليءَ ۾ فقهي ادب جو ارتقا‘ ص ۱۸ ۽ ص ۲۲.

۶- مخدوم امير احمد رح، مقدمه بذل القوة ص ۷۵

۷- مولانا دين محمد وفائي: تذڪره مشاهير سنڌ ص ۱۶۵

ڪتاب ’ملڪي سنڌي‘ شمس العلماء ڊاڪٽر دائود پوٽي مرحوم جو ترتيب ڏنل ڪتاب.

جواب هجي. ڪتاب ’تنبيه الغافلين‘ پڙهڻ کان پوءِ يقين ته
 ٿو ته ’ملڪي سنڌي‘ هن ڪتاب جي جواب ۾ ئي لکيو
 ويو هو. جيتوڻيڪ منجهس اهڙو واضح اشارو ڏنل نه آهي ۽
 نڪي ڪو نالو ورتو ويو آهي، بهرحال هيٺين نقطن مان راقم
 الحروف جي قياس کي تقويت ملي ٿي.

۱- تنبيه الغافلين ۾ معاشري ۾ موجود هڪ خاص
 طبقي کي سخت لفظن ۾ ننڍيو ويو آهي ڇاڪاڻ ته منجهن
 ناپسنديده ۽ غير شرعي رسمون موجود آهن، جن مان ڪي
 خاص آهن تماڪ ۽ ٻيو نشو ڪرڻ ۽ سرود ۽ راڳ ۾
 مشغول رهڻ ۽ ان هوندي به منجهائن ڪن جو حيرت جهڙا
 ڪم ڪري انهن ڪمن جي آڌار تي پاڻ کي ڪرامتون
 ڪندڙ وليءَ سڏائڻ وغيره. مثلاً فرمايل آهي:

ڏارا متابعه محمد مير (عليه السلام) جي نه رسجي کي الله،
 ولي نه چئجي تنهن کي جو مخالف سين شرعا.
 تان جي ٿئي ڪنهن بدعتي هٿان تهڙو طريقا،
 جهڙي ٿئي اوليائن هٿان ڪرامه قسما.
 ته او نه آهي ڪرامت مگر آهي استدراجا،
 ماڻهو پائن تنهن کي ٿا ته هي آهي عارفن مان.
 ۽ آهي او شخص واقع ۾ منجهان ساحرنا،
 ۽ آهي رتبو ساحرن جو مهڏائين موليٰ،
 جهڙو رتبو ڪافرن جو لکن ڪتابا.^۸

هنجي جواب ۾ ’ملڪي سنڌيءَ‘ ۾ چيو ويو آهي ته
 ولين جي ڪرامت کي استدراج چونڌڙ ملا حسد کان ائين

۸- مخدوم محمد اسماعيل رح: تنبيه الغافلين ص ۳۷.

چون ٿا ۽ مولين کي منصور وانگي قاسيءَ تي چاڙهڻ چاهين
ٿا:

چاڙهيون منصور جان سوريءَ سگهائي،
مراد مولين ڏي اٿن اهائي،
ورسيا ولايت کي استدراج چون
اٿن خير خلق سان نه ساڻ ولايت وارن،
سبب تنهنجو پترو مر سارا لوڪ سڻ،

ملا سيجا ۽ سڪتان، هو ڪرامتون ڪن.^۹

۲۔ ’ملڪي سنڌيءَ‘ ۾ ملن لاءِ چيل آهي ته هو ڪيترا ننڍا
ننڍا جڙتو ڪتاب لکندا آهن ۽ عربيءَ مان وڏا ڪتاب
فارسيءَ ۾ ترجمو ڪندا آهن ۽ انهن ۾ فقہ کي دخل ڏيندا
آهن:

تن صرف کي تحرير ۾ عمر اچائي،
بنا طاعت ڏئيءَ جي هن وهي وڃائي.
ننڍا وڏا نسخا تن لکي لکيائي،
چي هي سڀ قرآن ۾ کي اسان پڌرائي.
منشا موجب پنهنجي نه دين وڌائڻ لائي،
ڪڍي تن ڪتاب کي عربيءَ وائي.
فقہ تن ۾ فارسي هنن هلائي،
رد ڏنائون تنهن کي جا نبيءَ فرمائي.^{۱۰}

هي اشارو مخدوم محمد اسماعيل رح جي لکيل فارسي
۽ سنڌي ڪتابن ڏانهن ٿي سگهي ٿو.

۹۔ قاضي محمد شريف: ملڪي سنڌي قلمي نسخو

۱۰۔ قاضي محمد شريف: ملڪي سنڌي قلمي نسخو

۳۔ ان هوندي به شبه جي گنجائش اڃا به رهي ٿي. پر هن حقيقت جي پيش نظر ته ’ملڪي سنڌيءَ‘ جو مؤلف قاضي محمد شريف فاروقي رح رائيپور جو رهندڙ هو ۽ مخدوم محمد اسماعيل سومرو ڪهڙن جي ڳوٺ جو ويٺل هو ۽ ’ملڪي سنڌي ۱۱۶۰ھ/ ۱۷۴۷ع ۾ لکي وئي ۽ ان کان فقط چوڏهن سال پوءِ ۱۱۷۴ھ/ ۱۷۶۰ع ۾ مخدوم محمد اسماعيل رح وفات ڪئي، تنهن ڪري ٿي سگهي ٿو ته جيئن ته ٻئي بزرگ ساڳئي دؤر ۽ ساڳيءَ جوءَ ۾ رهندا هئا تنهن ڪري هڪٻئي جي رايي، قولن ۽ تحريرن مان چڱيءَ طرح واقف هئا ۽ يقيناً ڪتاب تنبيه الغافلين جنهن جو جواب قاضي محمد شريف رائيپوريءَ لکيو سو مخدوم محمد اسماعيل پريان لکي ٿو ۽ جو ٽي تاليف ٿيل آهي ۽ ’عقيقي جو رسالو‘ جو هن ڪتاب سان گڏ شايع ٿيل آهي ۽ منجهس لکندڙ جو نالو ’اسماعيل‘ ڄاڻايل آهي سو به ضرور سندس ئي لکيل آهي.

ماهوار ”نئين زندگي“ حيدرآباد
جنوري- فيبروري ۱۹۸۵ع

نذرانہء عقیدت

بحضور پریالوئی سرکار حضرت مخدوم العالم
مخدوم محمد اسماعیل رح

واہ! پریالوئی م پرین سندی دربار آ،
جت خواص و عام جھکنڈر، طالب دیدار آ.

ہی صدین کان قائم و دائم سخاوت جو آ در،
حضرت مخدوم و طالب سچو سنسار آ.

دین و دنیا۔ بیٹی ملن جنھن غوثِ عالم جوان و ت،
وٹج وحدت ۽ ربانی راز جو وھنوار آ.

رہنماءِ کاملان، ہی فیض بخش سالکان،
پاسبانِ شرع اسلامی سندو اظہار آ.

مرکزِ امید ہی بیشک سچن جاءِ پناہ،
دولتِ کونین، اطمینان جو ڈاتار آ.

عالم ۽ عارفن جو رہبرِ برحق امام،
سائین اسماعیل رح پریالوئی جی سرکار آ.

ڳڻ پَرئي جا ڳڻ ڳڻ کان ٿيا مٽي، بيشڪ مَچيم
واه نالائق نوازي! پارس ۽ ڀڳدار آ.

پَتَ ڏئي سرڪار اُن جي فيضِ صحبت سان رنگيل،
فيض جي پالوت ان جي هر زمان هر وار آ.

قرب تنهنجي جو ڪُٺل، سگ آستانه اصل کان،
عاصيءَ اسي، پرين! پانڌيڙو پينار آ.

سومرو عاصي ڪهڙائي.

ڪلام جو نمونو

نموني طور سندن هڪ فارسي شعر هت درج ڪيون ٿا:

حمد است ذاتِ پاڪ را، آن صانعِ افلاڪ را
 درڪنه او ادراڪ را، نبي فهم با شدي خبر
 از حمد او هر نعمتي، از شكر او هر لذتي
 در هرامور برڪتي، افزون شود دل در صدر
 طور است سينئه عاشقان، سراسر صدر عارفان
 نور است قلب سالڪان، از پرتو آن مقتدر
 نعت نبي آخر زمان، از بهر خود دان حرزجان
 باشد ترا امن و امان، از بيم تن روز حشر
 آن احمد خيرالوري، آن سرور هر دوسرا
 سردارِ عالم ماوري، نورالهدى خير البشر
 معراج سوئے آسمان، سيرش بسوئے لامكان
 بر بستر آمد آن زمان، اين يك عجائب را نگر
 در شب اشارت كرد چون، جانِ عدو زان گشت خون
 اعزازِ دين گشته فزون، انگشت را سوئے قمر

اهو قصيدو مرتبه حضرت مخدوم محمد اسماعيل
 رحمته الله عليه جو ڪافي ڊگهو آهي. جنهن ۾ اڳتي هلي
 حضرات خلفاء راشدين، حضرات صحاباءِ ڪرام، عشرة

المبشرة، حضرات اهل بيت كرام الطيبين الطاهرين
 المطهرين رضوان الله عليهم اجمعين جي ثناء ۽ توصيف
 ڪيل آهي. هڪ طرف ته اهل بيت النبي اڪرم ﷺ
 جن جو خصوصي طور تي شان بيان ڪيل آهي ۽ وري
 ٻئي طرف دشمنان صحابہ ڪرام (رضوان الله عليهم
 اجمعين) خصوصاً خارجين ۽ اهل رفض و تشيع کي خوب
 ڏڙيو ۽ لتاڙيو ويو آهي. هڪ جاءِ تي ته بلڪل هيئن
 فرمايو ويو آهي ته ”بن رافضي را ني کنم“ (مان هر
 رافضيءَ جو بُن بنياد کوٽيان ٿو) سندن اهو قصيدو
 نصيحتن ۽ احڪام شريعت ۽ اعمالِ حڪمت سان ٿمٽار
 (پريل) آهي.

سندن ولادت جو سال معلوم نه ٿي سگهيو آهي. سندن
 عمر عزيز جي شروعاتي حصي جو احوال ڪٿي به نه ٿو
 ملي، نه وري سندن استادن جي نالن جي متعلق ڄاڻ ملي
 ٿي. پاڻ تقويٰ ۽ ورع جا امام هئا. ۽ پنهنجي دؤر جا جيد
 عالم فاضل هئا ۽ شريعت حَقها جا عامل ڪامل هئا، ۽
 سنت رسولِ اطهر ﷺ جا قائم ڪندڙ ۽ بدعت جي پاڙ
 پٽيندڙ هئا. احوالِ عظيم ۽ مقاماتِ جليله جا صاحب مرشد
 ڪامل هئا. سندن شمار اڄ به سنڌ جي وڏن وڏن اوليائن جي
 سٿ ۾ ٿئي ٿو. جن جو فيض اڃا تائين جاري ۽ ساري
 آهي. پاڻ نقشبندي طريقي جا ولي ڪامل هئا. ۽ سندن رشد
 و هدايت جو سلسلو چئن واسطن سان حضرت امام رباني
 احمد سرهندي مجدد الف ثاني رحمته الله عليه جن سان ملي
 ٿو جيئن هن فارسي بيت منجهان عيان آهي.

از مجدد الف ثانی فیض عالمگیر شد
 و از جناب شان جهان را برکت و تاثیر شد
 شیخ آدم گشت از فیض مجدد کامیاب
 شیخ سعدالله از و گشته منور مستطار
 زوست ایوب ولی وهم جمال الله شاه
 زوست مخدوم بریالوئی رابقا مانند ما
 زو شد راشد^۱ خلیفه از فیوضش بهره مند
 در طریقه عالیہ حضرت جناب نقشبند

ان فارسي بیت مان ظاهر ٿئي ٿو ته، علومِ ظاهري ۾
 کامل دسترس حاصل ڪرڻ بعد پاڻ (حضرت مخدوم
 محمد اسماعيل رحمۃ الله عليه جن) علوم باطني طرف مائل
 ۽ متوجہ ٿيا ۽ پريالوءِ ۾ رهندڙ بزرگ شيخ کامل حضرت
 حاجي سيد جمال الله شاه رح (جنهن جو مقبرو عاليہ پريالوءِ
 جي بهراڙيءَ ۾ موجود آهي) کان سلسلہءِ نقشبندیہ ۾ بيعت
 ڪري خرقہءِ خلافت اوڙهيائون.

۱- راشد = حضرت پير روشن ضمير محمد راشد لکعلوي رحمۃ الله
 عليه المعروف ”روضہ ڌڻي بادشاه“ مورث اعليٰ بزرگانِ راشديه و پيرانِ
 پاڳاره.

بی مثال جامعیت خطبہ جمع (فارسی)

(تصنیف۔ غوث دوران حضرت مخدوم محمد اسماعیل صاحب پریالوئی نور اللہ مرقدہ) شارح سنّی ابو سعید شبیر احمد پتو۔ ناشر مکتبہ سعیدیہ مدرسہ عربیہ حمادیہ تعلیم الہدی۔ گوث الرا ضلعو خیرپور تان ماخوذ۔

بسم الله الرحمن الرحيم

حمد ست ذاتِ پاک را، آن صانعِ افلاک را،
درکنے او ادراک را، نافہم باشد ناخبر۔

از حمد او ہر نعمتے، از شکر او ہر لذتے،
درہر اموریے برکتے، افزوں شود دل در صدر۔

طورسینا عاشقان، سیر ست صدر عارفان،
نورست قلب سالکان، از پرتو آن مقتدر۔

نعتِ نبی آخرِ زمان، از بہرِ خود دانِ حرزجان،
باشد ترا امن و امان، از بیمِ تن روزِ حشر۔

آن احمدِ خیر الوری،	آن سرورِ هر دوسری،
سردارِ عالمِ ماوری،	نور الهدیِ خیر البشر۔
معراجِ سوئے آسمان،	سیرش بعرشِ لامکان،
بربستره آمد آن زمان،	این یک عجائبِ رانگر۔
در شبِ اشارتِ کرد چوں،	جانِ عدو آن گشتِ خوں،
اعزازِ دینِ گشته فزوں،	انگشتِ را سوئے قمر۔
دیگرِ عجائبِ معجزات،	از دستِ آن شافعِ عصات،
آمدِ برون در کائنات،	از من نیاید در حصر۔
صلواتِ ربِّ العالمین،	بر هر گزیدهِ مرسلین،
از عرش تا زیرِ زمین،	مقدارِ هر شجرو حجر۔
اصحابِ او اربابِ او،	در دوستیِ البابِ او،
در جمله دانِ آدابِ او،	خلفاءِ خاصه چارِ سر۔
صدیقِ صاحبِ غارِ بود،	در هر زمانش یارِ بود،
من بعد او سردارِ بود،	تقیه لقبِ نیکو سیر۔
میزانِ عدالتِ حقِ پرست،	دستِ مظلومِ راشکست،
صد نامهایِ ظلمِ شت،	از دستِ خودِ عادلِ عمر۔
عثمانِ یارشِ بیِ ریا،	بحرِ کرمِ کانِ حیا،
گویه بود از اغنیاء،	در سخنِ شیرینِ از شکر۔
قاتلِ بود کفارِ را،	دانِ حیدرِ کرّارِ را،
کرده خزانِ فجارِ را،	اعداش دانِ اندرِ سقر۔

سبطینِ سیدِ انبیاء،	ابنِ سرورِ اولیاء،
حسینِ هر یک اصفیاء،	بوده اند چون نورالبصر۔
خاتونِ جنت شافعه،	من کل عیب سالمه،
خیرالنساء فاطمه،	بنتِ النبی المقتخر۔
عمیِ نبیِ المقتدی،	بودند امامِ درُهدی،
کرده اندر جانِ بروں فدا،	عباسِ دانِ حمزه دگر۔
عشرِ المبشر گشته اند،	درهائے فتنه بسته اندر،
از خود عذابِ تسته اند،	کرده چنینِ راویِ خبر۔
دیگر صحابه هر یکے،	نجمه هدایتِ بیشکے،
کحلِ الجواهر چشمکے،	هر مؤمنانِ را راهبر۔
مدحِ صحابه می کنم،	بنِ خارجی را بر کنم،
همِ رافضی را به می زَنم،	اندر جگرِ تیر و تبر۔
غوثِ سراجِ الاولیاء،	قطبِ المعارفِ اصفیاء،
سُرمهِ بصائرِ اتقیاء،	بغدادِ او جائے نگر۔
همِ غوثِ عبدالقادر ست،	در هر کرامتِ نادرست،
ارضِ سما همِ ظاهر ست،	مشهورِ چونِ شمس و قمر۔
سنّی ست مذهبِ پاک ما،	آن صاحبِ لولاک ما،
فتراکِ او در دست ما،	شهِ مرسلانِ نامور۔
اسماعیلِ مادحِ این مدح،	تحقیقِ کرده این شرح،
راهِ هدایتِ پُر فرح،	محبتِ صحابه در جگر۔

مداح تيه اكري

بسم الله الرحمان الرحيم
مدح التجاء بجناب غوث اعظم محبوب سبحاني
قدس سره العزيز
از: حضرت مخدوم محمد اسماعيل قادري پريان لوئي،
ضلعو خيرپور ميررس سنڌ

المدد يا غوث الاعظم دستگير عليه الرحمة

الف: آء لِقَاء وِڪاءِ تون
ميڏا ويڙها صحن وِساءِ تون
گهن دست دامن لاءِ تون،
يا غوث محي الدين جيلاني ح

ب: بخش بڪاءِ اس راه تي
تيڏي نال رسان درگاه تي،
ڪر ڏاتر مون ڏاه تي،
يا غوث محي الدين جيلاني ح

ت: تون هي تڪيا ميڏي توڙ دا
مين ڪاهل هان ڪمزور دا،
ميڪون محتاج نه ڪر ڪس اور دا،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

ث: ثابت بخش سلامتي
ڪر دورون دور علامتي،
ڪر دشمن مار ملامتي،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

ج: جام وصال پلاءِ تون
در خوشيان دي ڪول ڪلاءِ تون،
ميڪون اڻي فوج ملاءِ تون،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

ح: حب هميشه حضور دي
سڪ ويڪڻ جلوي نور دي،
ڪر نيئن منزل اور دي،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

خ: خواه خوش هميشان
در تيڏي تي مين آسان،
سو پيش پيالا پيسان،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

د: دَمَدَم تِيڏي پاس دي
ارداس ڪيان ارداس دي،
سڻ خاص خدا دي واسطي،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

ذ: ذڪر تِيڏا خوش آوندا
منظور سڀئي مَن پانؤدا،
هي گولا تِيڏي گاءِ دام
يا غوث محي الدين جيلاني رح

ر: راڳ سڪيا مين تِيڏا
هر بار منگيا مين بڪيا،
ڏي بڪيا جو مين بڪي هان،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

ز: زاري سڻ مين ڏات ڏي
اها ڏات خوشي ڏينهن رات ڏي،
ڪر مهر مون ابرات ڏي،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

س: سايه ميڏا آپ ڪر
مين مئي دا پهر جواب ڪر،
ميڪون پنجن نال ميلاپ ڪر،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

ش: شان شرم تي مشهور ڏي
نت معنيٰ تي مذكور ڏي،
ميڪون حب اپني حضور ڏي،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

ص: صدق عبدالوهاب دا
ڏي جلوه مون مهتاب دا،
ڪر حاصل ڪم شتاب دا،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

ض: ضعف بدن دا دور ڪر
بد خواه ميڏا چڪ چور ڪر،
ميڪون چانگل تي ڀرپور ڪر،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

ط: طاقت جي تون توفيق ڏي
پنجتن پاڪ رفيق ڏي،
چارئي يار شفيق ڏي،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

ط: ظاهر باطن بانديان،
در تيڏي تي مين گانديا،
ول ملين هڻ جو مين مانديان،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

ع: عشرت بخش آرام دي
خوشوقت وصل مدام دي،
کر ميلي دا اعلان پي،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

غ: غم کنون ڀرپور هان،
تيڏي دارون ٻاجهون رنجو رهان،
ول ملين مين هُن جهور هان،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

ف: فائق ميڏا نام کر
پڻ همت ميڏي هيانءُ کر،
ميڪون سر دي مٿان اڻڻي چانو کر،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

ق: عبدالقادر ميڏا پير آن
وچ جڳ دي بدرمنير آن،
در مانديان تون دستگير آن،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

ک: کاهل بانديان بکيا،
در تيڏي تي منگان ڏکيان،
ڏي بکيا جو مين بکي هان،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

ل: لقمہ پیچ وصال دا
کَی قحط فراق محال دا
تِي منصف میڈی حال دا
یا غوث محی الدین جیلانی رح

م: مشکل میڈی کول تون
کائی واء مہر دی گھول تون،
مل نال غلامان کل بول تون،
یا غوث محی الدین جیلانی رح

ن: نام اللہ دا جاں تون
میڈا حال ضعیف سچاں تون،
بیواہی دا گھر ماں تون،
یا غوث محی الدین جیلانی رح

و: ویلا عرض قبول کر
کَم وچ آپ دخول کر،
میڈا حامی نبی رسول کر،
یا غوث محی الدین جیلانی رح

ہ: هُن سُن سڈڑا ضرور دا
کر کو لئون پنڈڑا دور دا
مَین رُتبا لہان حضور دا
یا غوث محی الدین جیلانی رح

لا: الله پيڇ وصال تون
ميڏي دشمن دا گهر پيل تون،
مين وچڙي ڪون رب ميل تون،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

ي: ياري ڪر پهچاءِ تون
ميڪون دامن هيٺ چهاپ تون،
ميڪون ڪلمان صبحيڪ سڪاءِ تون،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

محمد اسماعيل اثير ڪون
گهن بانهن ميٺ مهيم ڪون،
اڄ ملي سوڀ رسول ڪريم ڪون،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

* جناب ابوالفضل محمد رفيق خوشنويس مهتم و صدر مدرس
مرڪزي دارالعلوم اسلاميه عربيه لارڪاڻه جي لکيل ڊگهي ڪاغذ
مورخ ۸ شوال سنه ۱۴۰۵ع مطابق ۶-۲۷-۸۵ تان اتاريو ويو.

سندن مولود

(۱)

ٿله: الحمد لله اوهين ڪهو، صلوات ۾ راضي رهو.

اوهين جاءِ جنت ۾ لهو، صلوا عليه وسلم.

فرزند عبدالله جو، رهبر شرع جي راه جو،

هو دادلو درگاه جو، صلوا عليه وسلم.

ڏينهن آخرت جو ڌرتي، چاڙهيو اچي ڏيئي هتي،

يا رب هبلي امتي، صلوا عليه وسلم.

لوچي لهو قرآن ۾، فتاح جي فرمان ۾،

سمجھي ڏسو دل جان ۾، صلوا عليه وسلم.

اسماعيل جي دل خوش ڪريو، آهي اوهان جو آسرو!

ڪلمون محمد تي پڙهو، صلوا عليه وسلم.

ٿله: اي جيءُ سونهارا سردار، رس رسول الله جا!

چنڊ چيري به اڌ ڪيو، اشهد سان اظهار،
ڏني مالڪ ملڪ جي اها، توکي سگه ستار.

ڪارو ڪوه خراب ٿيو، قاتل ڪنهن نه ڪار،
تف تنهن منجه، تو وڌي، ٿيو ماکيئون منو موچار.

گيرو پيش اوهان جي پيو، عالم جا آڌار!
ڪيو خلاصي تنهن جي، ڏنھ باز سنڌي پلڪار.

سڀ اچي سجدو ڪيو پرين اوهان جي پار،
امر تنهنجي ۾ آسمان، آيا ارض جبل اظهار.

قبر محشر قيام ۾ سيد! لهج سنڀار،
اسماعيل اُمت سان آهي، تنهنجي سام ستار!

ٿله: ٻاجھ حضرت جي گهڻي، محب مون تي لک ٿورا.

تون سردار آهين سڀ خلق جو، مهڙ مڙن جو مصطفيا!

شفيع شافعي، نور نافعي، مير مديني جا ڌڻي!

راضي رهائيم صبر تو فيقا، قادر تنهنجي ڪُل تي قضا،

حال پس، هي مون نه وس، يار توکي هيءَ وڻي!

سولي ڪر سڪرات منهنجي، قبر ۾ رس ڪارڻي،

وير وڙ ڪر، پال پڙ ڪر، چپر پيس آءُ ڇڻي.

اسماعيل کي علم ارشاد جي، هن آر اندر ۾ آڻي،

وڙ وڃايم، پلو پايم، عيب آيس آءُ ڪڻي.

(۴)

تله: پاندي پرين کي، ساري چئج سلام،
جنهن جي لڙه لڳو آهيان لام.
حسن مير حسين کي دج پاڙيءَ جا پيغام.
آءُ اوهان جي آسري ور عالم جا امام!
موتج مير! مريضن تي اچي واهر ڪج وريام!
آگا! اسماعيل کي رس قادر دينهن قيام!

(۵)

تله: مدد ڪريجاھ، قبر حشر ۾ منهنجي خبر لهيجاھ!
دوه ڏنگايون ڪيم ڪچايون، پنهنجي فضل سان ميت مدايون،
روه رلي کي رڻ ۾ رسيجاھ، موت مرڻ ويل وهلو وريجاھ!
سام سچي جي لام لڳاسون، پلا تنهنجي پٺيءَ پياسون،
آگا! اسماعيل جو عرض سئيجاھ، ڪلمي قوت سين پساھ پچائجاه.

ٿله: پسان آءِ پاڻه پاڪ پيارو،

اول احمد ڄام کي آڳي ڪيو اظهارو،

مرسل محمد مصطفيٰ جوهر، ڪل خسارو.

امام جملي انبياء، مشفق مير مهندارو،

حامي حضرت هاشمي قوت منجه قرارو.

ڪين سڃاتو ڪافرن، تن تي قهر قهارو،

عادل ٿيندو اڳيان جل جليل جبارو.

آگاهن اسماعيل کي ڪر نعمت کان نيارو،

ڪلمو پڙهو ڪريم تي ترئون ٿي به تيارو.

ماخوذ از ڪتاب: ”مولود“ مرتبه ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ
چپائيندڙ: سنڌي ادبي بورڊ حيدرآباد۔ ڪراچي. چاپو: پهريون ۱۹۶۱ع

رسالہ عقیقہ ء
تنبیہ الغافلین
جو عکس

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سَارَاهِيَان سَجَاتِ كِي جُورَانِق رَحِيمَا
 جُو صَلَوَة سُرُورَتِي دَا اِسْم دُرُودَا
 اِي تِي اِل آصْحَابُ اُنْجِي جُو سَهِي سَلَامَا
 اِي سَفَر سَعَادَتَم مَرْوِي كَنَاسْمَرَة بَن جُنْدُ بَا
 فَر مَا يُو مُحَمَّد كَانِي سُرُور سُلْطَانَا
 تَاهِي كِه كِي رُوسَب عَقِيْقَة جُو كِهِي اُنْ كَنَا

عَنْ سَمَرَة بَن جُنْدَب قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ
 الْعَلَامُ مُرْتَهَنٌ بِالْعَقِيقَةِ تَدْبَحُ عَنْهُ

كَتُفَا خِتْلَانُ عُلَمَاءِ بَن مُبَجَّر كِه جِي مَقْصُودَا
 كِن چِيُو تَر نَكَنْدُ شَفَاعَتَر مَائُوتِي جِي مُوَصِيغَر
 كِن چِيُو تَر نَاهِي سَلَامَة اِفْتِن كَنَاد اَر مَدُنِيَا
 كِن چِيُو تَر تِيَن خِيَرَان كَنَا جِي تِي كَبِيرَا
 كِن چِيُو تَر اُنْجِي نَمَا رَجَا نَر تِي مَنَاه دَر جَا
 بَنْدِي اِهِي اِنْ مَرِن فَضْلِن كَنَا جُو تَكِي عَقِيقَا

بَرْكَة عَقِيقَة جِي تِيَس وَ دِي جِي مَارَا
 هُو د پَنَا سَم پَر وَ رَا لَشَاه جِي حِيَا تِي دِيَنهَرَا
 رُوح نَكْرِيس رَا حَت س مَوْت جِي وَيَرَا
 تِي كَشَادِي قَبْرَا اُنْجِي جِي تِي تِي وَيَر كَنَا

مُنْكَرٌ نَكِيرٌ نِي وَهْتَرُ دِيدُ وَجَوَابِ اِنْ بَدَلَا
 اِي وَهْتَرُ هُنْدُ وَاَنْبِي قِيَامَ دِيَه چَتْرَجِي صُورَتَا
 اِي يَنْدُ وُمِيرَا اِيْمَلِ اِي هِيكَ اَنْدُ وُغَمَلَن سَا
 كُورُ وُفِي اِيدُ وُصِرَا طِي پَس مَتَا هِمُ مَرَبَتَا
 تَهْتِي چَرِي رَسَنْدُ وُيَهْتِ كِي سَكُو نِشْتَا بَا
 جِي مَایَوُ اَنْجَا هُنْدَا لَا تَق سَنْدَا جَهَنَّمَا
 اِي مُوهُوَنْدُ وَا اگَا تِرُ وُكُنَا بُلُوغَا
 اِيْتَدُ وَا یَوُ بَهْجَا بَهْشْتَمَ یَا شِس هَمَرَا
 تِلَاہ چِیُوکَن اَوَلِئَا تَن شَال هُون مَغْفُورَا
 اِي عَقِيقِي جِي اَجَرَجِي پُوي کِهِيکِي کَرَا
 وُ نِهَوُئِس قَدَرَه اِي تَرِي جُن کِهِي وَهْتَرَا
 تِن هُنْدَا کِهِي جِر کِيکِي گُري عَقِيقُوتَه مَتَا
 اِي اِي جِي عَقِيقِي تِن نَات نَاهِي جِر کِي جُودَا
 جِهْرُ وُ کِهِي اَضْعِیْم تَهْرُ وُ کِهِي مَتِم عَقِيقَا
 نِهْوَه نَقْصَان اِنْمَکُر جِي وِرَه جُو وَهْتَرَا
 پَر جِي وُ دُو هُوَه وُ رَد کُنَا تَا ه اَفْضَلَا
 جَلَه تِن سَت دِيَه گِیُور کِي جَا يِي جِمَارَا
 تَدَه اِي حَق پُوي تَر کَرِي عَقِيقُوتَان کَا
 جِي سَت دِيَهَن نَر تِي تَر کَرِي چُودَه يِي تَارِيخَا

پر جي چوڌهي نه ٿي ٽڪري اِيڪيه ماه
 پر جي اِيڪيه نه ٿي ٽڪري مَنجھي جمارا
 جن ڪو عقيقو آخڪيام بهجو جاليد ورهن نجانا
 نيلانه تنو عقيقو آسان تي ست مؤڪدا
 پرتيب جا عقيقي جي ساهري چا ايجاه
 جن يو پهي هئس گهي وهترڪا
 پر جي نچا تي گهي تور هو وانت حاضرا
 پري وقت ڪهن جي هي مبارڪ دعا

اللَّهُمَّ هَذِهِ عَقِيقَةُ ابْنِي فَلَانٍ دَمَهَا
 بَدَمِهِ وَحَمَّهَا بِحَمِّهِ وَعَظْمُهَا بِعَظْمِهِ جِلْدُهَا
 بِجِلْدِهِ وَشَعْرُهَا بِشَعْرِهِ وَحُكْمُهَا بِحُكْمِهِ وَعَصَبُهَا
 بِعَصَبِهِ اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا فِدَاءً لِابْنِي فَلَانٍ وَأَعْتِقْنَا

مِنَ النَّارِ يَا جَبْرِ

تي لاهي ڪل وهتر تا جي ناچي جفا جلد ڪا
 ڪي ڏي فقير نڪي جي هوش قدر تا
 جي ڪي وڪي وچ مَنجھي ڪ طعام جي هو ضعيفا
 تي گوشت وڌي هڏن تا جي ناچي ايدا عظم ڪا
 جيڪ ره ماه هڏن تي سولهه رندن پچا ڪا
 ڏي پورن سو پانڪي ڪي ماه مَنجها

وَنَدِي كَسَادِي تَأْتِي وَجِي مَصَاحِمِ مَضْبُوطَا
كَرِي مَانِي تَهْسِرِ جِي كِي پَيَا نِي بِلَا
كَارَا نِي فَقِيرِي كِي بِيْنِ صَاحِبِ سَكِنَا
اِهِي مُوَكَل مَارِيُو كِي تَكِينِ تَه مَاهِ مَنجَا
سِرَاجُ الْوَهَاجِ عِي بِيْنِ كِتَابِ رَكُوءِ رَوَا
كِي رَوَايَةِ بِي بِي عَالَشَرِ جِيَاءِ هَمَرِ الْفَظَا
يَاكُلُ وَيُطْعِمُ وَيَصَدِّقُ اِي لِكُو مُفْتِي كِتَابَا
جِي كُو كَرِي عَقِيْقُو بُلُوغِ پِي نَجَاتَا
اُولَا اِهِي اُنْكَ تِيَا ت مَكَا نِي تَه مَاهِ مَنجَا
فَتُوْحَاتِ مَكْتَمِ اِي مَسْلُوْحَلِ كِهَاهِ
اِي رَوَايَةِ مُحَمَّدُ وَ مُحَمَّد هَاشِمِ جِي بِيَا ضَمِ اِي مُوَدَّ
جِهَ وَقْتِ كِهِي وَهَرِي تَه وَقْتِ جِي رَجِ مِي طِفْلَا
كَرِي وَرَنِ وَارَنِي سُونِ كَرِي سَانِ
كَرِي ذِي فَقِيرِي كِي جِي كِي سُو بَانِي كَا
پَر جِي هُوَ ضَعِيْفُ كَرِي تُو كِي وَجِي مَنجَا مَاهِ دِطْعَامَا
جَا ذِي نَاوَرَانِ سُو بَانِي كِي قَهْجَا هَذَا كَرِي هَسِ هَمَرَاهِ
وَ جِي كُو رِي كُو تَرِيْمِ وَ جِي مَنجَا كُو رِي نَاءِ
رَكْنِ هِيْتِ جَاتِ جِي حِنَا لَكِيْنِ مَارِيُو كِي وَرَجَا
جِي كِي كِي كُنْدِ مَكْرِي جِي جِي كِي مَنجَا مَقَامَا

اِهْنِيْ بِهٖ بَكْرًا يُّنْزِلْ لَّاهِيْ كَرُوْتِيْ لَآءِ
 يَنْجِيْ يُّتْرَكَ اَرْكُ هِيْ كَرُوْتِيْنِ چُونِ دَوَا
 حِنْ كَلُوْهُوْ هِيْ كَ هِيْ كَرُوْ مُحَمَّدٌ مُّصْطَفَا
 كَارِنْ حَسَنَ مِيْرُ حُسَيْنِ جِي عَلِي شِيْرُو يَا
 پُوْءِ صَنْدَلُ گَهِي رَا كُجِي مَتِي تَهْ طِفْلَه
 هِيْ تَعْوِيْذُ لِكِي وَجِي مَجْنُوْنَهْمُ جِي كَرْدُ نِيَا
 اَعُوْذُ بِكَلِمَاتِ اللّٰهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ شَيْطَانٍ

وَمِنْ كُلِّ عَيْنٍ لَّامَةٍ

اَللّٰهُ اِنَّمَعِيْلُ جِي اِيِيَا رِيْمَتِيْ شَرِيْعَتَا
 سُنَّةِ شَفِيْعِ جِي شَالِ پارِيَاں پُرْتِ مَنجَا
 ذِيْمِ دِلِ دُرُوْدِيسِ رَا تِ رُوْ رُوْمَرَا
 سَجُوْ چَا بِيْمِ كَلُوْنِ وَقْتِ سَكْرَاتَا
 لَا اِلَهَ اِلَّا اللّٰهُ مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

تمام تھیو پر سالو عقیدہ جو

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ
 سَا رَاهِيَاں سُوْدِيْ جِهْ عَالِمِ اِيَا
 كُتَا يِلَا تِيْمِ اِيْرَا نَسَانَا
 وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِيْ اٰدَمَ اِيْتَا پُرُوْرَجَا
 اِهِيْ سَرْدَا رَتْنِ سِيْنِ جُو مُحَمَّدٌ مُّصْطَفَا

اَنَا سَيِّدُ وَلَدَادَ مَفَرَمَا يُورَسُو خُحْدَا
 جِيڪَ اِي اڪَن مِيَرُ حَمْدَ شَاه
 مَنِيُو تَهِيڪَ مُوَمِنَاهُ سِرَ گَنِي وَيَا هَا
 عَجَه كَنَّا مَنَعُ كَرِي اِيڪَ مَن پِر اَحْمَدَا
 جَلُو جَا پَهَاجَا تَن كَمَن كَنَّا
 وَمَا اَشْكُمُ الرَّسُولُ فَخَذُوهُ وَمَا
 نَهَيْكُمُ عَنْهُ فَانْتَهُو فَرَمَائِي اَللّٰهُ
 اِهِيَن وَاِثَرَتَه وَرِيَا جَا عَالِمَ سَكُو رَا
 اَلْعِلْمَاءُ وَرَثَةُ الْاَنْبِيَاءِ دِي دُعا
 جِيُو كَرْتُن چَنڪَن جُو فَرَضُ كِيُو اَللّٰهُ
 يَأْتِيهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا اَطِيعُوا اَللّٰهُ وَاطِيعُوا
 الرَّسُولَ وَاُولِي الْاَمْرِ مِنْكُمْ سُنْهُو سَنِيهَا
 جِيڪَ تَابِع تِي دَلَتَن جَابِي چُتَا عَذَابَا
 كُنْدُو جُو كُو جَنَّة جُو تِيڪَ خَاوندُ مُلْك خُحْدَا
 جِيڪَ فَرِي دَلَتَن كَنَّا سِي هَا وَيَم هِيَمَن دَا
 عَذَابُ كُنْدُو تِيڪَ قَادِر قَهَر مَنجَا
 اِس پِي زَارَتَن كَنَّا عَن تَن جِي كَمَن كَنَّا
 هَا تِي هِن گَالِي سُنْهُو سَا لِكِيَا
 بَحْدَه كِه شَخْص جِي اِيچِي تِي عَوْرَه حَامِلَا

تَذَه وَيَهِي يَامَنْ وَجِم هَي دِيَوَانِ دَاءُ
تَايِ اَشْنَامُجَا آءِ كَر هُو كَا دُعَا
تَكُو تِي فَرَزَنْدَ مُنِيكِي مَنُو مُحَبُّوبَا
آءِ دِيْدُ سِ اِنِكِي سَفَرِي پُر بَزْمَا
يُوعِي جِي جَاوُتِه پُتْرُوقَا دِر جِي كَرْمَا
تَا چَر يَار تَهِي دَر تِي هَلِي هِيَج مَنجَا
كُو تِي تِهِيكِي كَر مَنجَا چُون بِيه چَرِيَا
تَهَانِ دِي بَزْمَا سَا نِكِي كَرْمَ فَرَصَتَا
كَرِي دُعَا تَهِي حَقْمِ آسِ پُر وَرَتَا
جِي نَزِيْدِ اَسَا نِكِي شَا سِ پُتْرِيْدَا
وِيْدِي مَرِي پُتْرُو تِيْنْدُو خَرَابَا
نُوقُ هَمِيْشَاه كَا دِيْ اِهِيْنِ بَزْمَا سَاهِيْ يَارَا
كَنْدَا سِ شَرْمِيْنْدُو سَمِجِيْتِ مَرْدِ اَشْنَا
جُلْمِ اِيْ تَنْ وَتِ پَنْ تَا نَبَا بَا بَرَا
كَلِيُو اِيْ كَرِيْلُ سُو تَرْتِ تَبَا كَا
جُو حَقَا يِرِي هُو دَقِيْمُو دِيْلُ سِي وَيْنْدَا
تَكْرِيْنِ كِيَا كَرْمِ قَا نِي فَا اِيْدَا
جِهْمِ رَضَانَاه رِيْبِي نَكَا رَسُوْلُ خُدا
جَانِ كُو چُو تِي چَكِي تَوْبَه كَر هُو شَا كَا

تَامُورَاذِيْنِ مَاكِهِمْ جَوَابَ هِي جُوتَا
 تَمَعِ اءِ اسَانِيكِي كَرِهُو كِيَا رَا
 جِنِ پِيْنِ اَكَا بَرَانِيكِي سَيِّدِ ۛ شِيخَا
 پُنْ اِهِيْنِ غُلْطَانُ اِنْمِ مَلَا مُورِيَا نَا
 پَرِگَارَنِ خَبَرَنَا هِي كَا جِي اَجْهَلِ سَارَا
 تَجِي كُوِيُو كِي دُ وَجْهَرُو سُو كُنْدُ وَتَهُمْ كَا
 مَنِ عَمَلِ صَالِحَا فَلَنْفَسِهْ وَمَنِ اَسَاءَ فَعَلِيهَا
 كَهُمْ كِيَهُمْ نَلِيئا پُو كِي پُو كَا رِي كَا
 نَضِيحَهْ نَا قِصْ جِي سِي سِي كَنِ كِي جَاءَ
 تَهُو سَيِّدِ هِي كَرُو وَدَنِ عَالَمِنِ مَنجَا
 سُو پِيْنِدُ وَهُو چِلَمُ كِي كُونِ كَنَا يَا
 جِي كُو مَنَمِ كُنْدُ وَهُو تَهِي كِي تَهُمْ جِي پِي كَا
 تَجِي دُ وَهُو تَهِي كِي وَدُو ۛ پِي سَبِيَا
 بَلَا اِنِي دَلِيلِ غَمَلِي مُنْجَانْدُ وَهُو تَهِي كَا
 نَرِي جِي كُنْدُ هُوَا مَا رُو تَهِي سِ عِلْمِ جِي پَارَا
 پُو ۛ دُ لُو كِي خَوَابِ مَرَنِ پِي كَا شَا
 پِي كَا يَسِ پَرِي دِهِمْ سَبِ حَقِيْقَهْ خَالَا
 تَا جِي تِي مُعَذَابُ كُونِ سَبِ پِيْنِ چِلَا
 پُو ۛ كَرِي شَفَاعَتِ جِي چَرِنِ تَسَدِ لِي كَا

پَر نَدَا خَل تَنَّا ن مَنِي كَشَا كَر مَحَل جِي كَرِي كَنَا
 جَدَه وَنَجِي اُو دُو تَيَان كَن دِي هَن پُنْجَا نَا
 تَنَه كُو تِي كَدَن مَشَا كَر كَنَا اِهِيَان عَا جَرَا
 عَا هِي كِتَاب رُكُ الْمَحْدِين مِه هَرِي پَجَارَا
 تَعَالِمُ رَجُوِي كَهِيُو مَنِي مَعَالَم تَنَزِيل تَقِيرَا
 تَا هِي اَدَا يُو كَفَر كِي مَتِي جِي تُو لَمَنَا
 هِي كَرِي بَدَعَت پَجَرِي بُو سَنَدِي هَت هُوَا
 تَرُو تَا بَع تَيْن اُنْدَا يَجُو چُو تُو بَر كَر كَتَمِي جَدَا
 تِي جَارِي لَيْن تُولَتَا مَنِي جَلَم جِي پِيَا
 يِي نَمَع فَر مَائِي اِهِي مَنَدِي جِي جِي كِيَا
 اِنَّ الذَّنْبَ يَا كَلُون اَمْوَالِ الْيَتَامَى ظُلْمًا
 اِنَّمَا يَا كَلُون فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيرًا
 اِهِي اِسْرَافِ جَلَم پَيْن جُو عَالِمِ جَوْن شَا
 نَرِي كِي حُب مَسْرِفَن س خَا وَنَد مُلْك خُدَا
 كَلُوا وَشَرَبُوا وَلَا تَسْرِفُوا اِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ
 پَر مَعْنَى جَا اِسْرَافِ جِي سَا هِن پَر لَكَن شَا
 حِي جِي خَرَجُ مَالِ جَوْتِي تُو لَم جِه مَن هُوَ رَضَا سَنَدِي
 اَللَّهُ جِي كُو چُو تَدَا كَارَن جَلَم جُو اِهِي رُسْتَا
 دَجُ جَوَاب تِه جَو تَه كِي جِي فَر مَائِي اَبْنُ مَسْعُودَا

تَنَاهِي صَحْتِ تَه تُولِمِ جِه جِي مَنَمَ كِي مَوَلِي
 پُر جَالِنُوسَ رُجِيُو جُو وَدَن حَكِيمَن مَنجَا
 تَجِي كُو پِيَن چَلَمَ جُو چِدِي دِي أَصْلَا
 تَهِي كِي مَرَضُ كُون رَسِي هُوَ مَنجَا سَدَا صَحْتَا
 تَر دُرُسَتَا هِي وَ اِيَرَا ن تُولُ جُو جِه مَنجَا تَه مَرَضَا
 پُر عَالَمَ وَدَا جِي حِجَا زَا مَن جَا پُر مَضَرُ وَ مَرَسَنَدَا
 مَنجَا حَزْمَتَه چَلَمَ پِيَر جِي تَن جُو رِشَا رِسَالَا
 هِي حِكَا يَت نَصِيحَت جِي سَفِي كَن كَا
 تَهِي عَوْرَت هِي كَرِي مَنجَا بَصَرِي جِي شَهْل
 تَه جُو هُو پُر هِي كَرُو تَه هُو سَ پُو عَزِي زَا
 اَجِي پِيَرِي تَه جَوَانِكِي كِي حَبَت پُرَن دَا ه
 سَوَا تِي نِكِيُو نِيَا پُو رِ دُو هُ كَارَن بِلَاوَتَا
 اَجِي سُو حَا صِرَتِيُو مَنجَا پُرَن مَكْتَبَا
 جِي كَنَاءِ طَلَب قُرَان جِي رَات رُونُ مَرَا
 جِدَه لَهَنَدُو هُو مَوُوكَل وَتَا اُسْتَا ذَا
 تَدَه لَهِي كِي كَه بَدَعَتِي وَت پِيَندُو هُو چَلَا
 پُو وَ جَا يَندُو هُو بُو تَه جِي گَا تِي كَا دَوَا
 اَجِي تُو رِ گِي دِي هِي كَنَاءِ وَ فَا تَا
 وَ جِي رِ كَنَاءِ قَبَر مَتَه مَشْخَص كَا

جَدَّهٗ حَبَرْتَهٗجِي مَوْتِجِي اچِي رَسِي مَالِسِرْ گَا
 تَدَّهٗ تِي پِهٻُوشْ گَوُجَلِي جُوشْ مَجَا
 اچِي نِکِي نِسا پَرْدُوَهٗ وَدِي فِرَاقِ مَجَا
 اچِي کَدَّ تِي تَهٗ مَلِيسْ جُو پَر هَمِيسْ اُسْتَا دَا
 چِي دِيکَا رِقْبَر مُنْکِي تَهٗ کَدَّ جَانِ فَر زَنَدَا
 جَدَّهٗ هَلِي اِيَا بِي مَي تَهٗ جِي قَبْرَا
 تَانِ چِيو غُورَهٗ مَلَاءِ کِي تَا پَتِ قَبْرَا
 تَکَدَّ جَانِ پَهْجِي پَرِيسْ مَتَانِ گَرِيسَا هٗ
 تَدَّهٗ چِيو تَهٗ عَوْرَتِ کِي مُلَا پَانِ کَنَا
 تَهٗ کِي اِيْتِيَا قَبْرِ کِي اِي اَبُو جِ عَوْرَتَا
 پُوءِ گِي قِيلِ مَقَالِسْ اِيْتِيَا سَا قَبْرَا
 تَا نَفْسِ اِهِيَسْ وَ اَتَمِ تُو جُو هِي تَهْمِ گَا
 مَهٗ پَرِءِ وَا اِهِيَسْ مَتِيَسْ کِي هَمِيَرِ قَبْرَا
 لِي يِ حَالِ پَرِ جُو تِي دَرِ مَانِ دِي مَاءِ
 کَرِي پِي پِي تِي بِي خَبَرِي کَنَا
 تَانِ دُشَاءِ مَنِي سَهِي پَهْجِي فَر زَنَدَا
 پَرِنِدَهْمِ پِيچِيَا پَرِ کِي سِي حَقِيقَهٗ حَالَا
 تَانِ چِي هُو سِ اءِ دُنِيَا مِ پِنْدِ وُجِلْمَا
 تِي رَسِي مُصِيبَهٗ مُنْکِي اَتَهْمِ جِي سَبِيَا

کُوئے وِجی کبھی قرض لا ینو آند و احمقا
 جہم سندی بام تو فرمائی اللہ جل
 تہ چیکے سٹی منعم و یاج جی موت تاتہ کنا
 تن کئی جندہ اللہ سے یں سے محمد مصطفیٰ
 فان لم تفعلوا فاذنوا بحرب من الله ورسوله فماتوا
 پُن فرمایو رسول رحیمی خاصی خیر و را
 تہ سو م رات معراج جی مٹی چوٹی آسمان
 جہر و شبی آواز منجہ راہین میہ جی و مجو چمکا
 پُن دینم جماعت مارنخی منجہ ان مکان
 پیت تن مارنجا هو احوالیان جید آء
 پیر کا هو اچی سپن سے گنوں آپا را
 چیم حضرت جبریل کے سنے حقیقتا
 تا جی ہی اہین اوہ شخص جن کا دُوتی لایا
 اہین ان گناہم چار شخص شریکا
 ہینک دیند پووند رتو کاتب چو تو شاہد
 اہین ای شخص گناہم جاری برا برا
 انہم پر فرمایو میں مصطفیٰ
 لیکن یں لایم باہر گناہینا
 ندو گناہ جو انہم سوکرماء سے زنا

اے وہ مہیکرؤ لا یجواہی گناہم ذاب وان کنا
 جن ستریہ پیرا پرائی عورہ میں کچی حراما
 کتاب جواہر البیضاء ہم کبھی نہا رجاء
 بتائیں گناہ کیترا کتاب لکن شا
 جن لکھی تھیں نہ پیر جن دفتر
 پر ہتے لکھتے تھے تو وہ قدر قلیل
 وئی آچی تہ مالکی مہدایارینا
 سے کریں تعریف تھی موزامکر منجا
 جیکاسری تو کی ساتھہ کی جگہ
 ناہی ڈاڈی پندرہ وین اہی اصل کنا
 تو پیری کریں ان کری بد بخت بد گارا
 جدہ وچی مرک کری رسی نہایتکا
 تہ تہ تو یا ابلیس خوف مائی فرقانا
 ان المبذرين كانوا اخوان الشیطين اتا پرورجا
 ہی کورا کونین بادینکی سنن سرفد لاء
 اہی جو حرام تھو کری قرآن کرما
 ومن الناس من یشتري لہوا الحدیث
 لیصل عن سبیل اللہ بغیر علم درجی کر ہو در
 جیکے تابع تینداتن جاپی کمرامین گذشتا

وَالشُّعْرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ وَأَنَا وَرَسُولُ
 رَبِّ قَرَمَا يُورِ سَوَل رَبِّي رَهْبَرَدَهْمَا
 تَه سُرُود وَدَائِي نِفَاقِي كَيْ جُحْمِي مَطْ قَلْبَا
 جَهْر وَدَائِي يَا نِي أَجِي أُوَيْرَن كَا
 شَيْخُ أَبَوِ الْعَبَّاسِ قُرْطُبِي جُيُومُ مَجْرُ شَرْحِ صَحِيحِ مَسَلَا
 جَوَاهِرِي وَدُوْعَالِمُ مَنِي مَذْهَبُ إِمَامِ مَا لِكَا
 تَه سُنُّ جُوسُرُود جُوسُوَاهِ حَرَامَا
 تَاهُ اخْتِلَافُ كَهْ عَالِمُ جُومَنِي لَهْمُ مَسَلَا
 لَهْمُ مَذْهَبُ مَا لِكُ جُومَنِي أَهْلُ مَدِينِي جَا
 أَوْ إِيحِي مَذْهَبُ إِمَامِ أَعْظَمُ جُومَنِي أَهْلُ فُجَا
 شَيْخُ بَعُوي قَرَمَا يُورِ مَجْرُ مَعَالِمُ تَرْبِيلِ تَفْسِيرَا
 جَوَاهِرِي مَذْهَبُ إِمَامِ شَافِعِي جِي وَدُوْعَالِمَا
 تَاهُ سُرُودُ حَرَامُ مَجْرِي مَذْهَبُنَا
 يُرِي إِمَامُ أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ جُيُوهَرُ فُكَلَامَا
 تَجِي كُويَانِي سُرُودُ كِي هَرُودُ حَلَالَا
 جِي كُهي تَه شَخْصُ كِي تَبِي كُناه نَاهِ
 قَاضِي طَهِيرُ الدِّينِ خَوَارِجِي جُيُورِ حَمَتُ كُورِ خَدَا
 جَوَاهِرِي وَدُوْعَالِمُ مَنِي مَذْهَبُ إِمَامِ أَعْظَمَا
 تَجِي كُوسِي سُرُودُ دَائِي كُناه كِي كُناه

تُونِي سُبِّي وَيَسَاهِ بِسِ كَرِيهِمْ وَيَسَاهَا
سُوكَدِ تُو كَمَرَاهِنِي بَتِي مُرْتَدَن مَنجَا
نَكَرِي طَاعَتِ تَهْنِي قَادِرُ قَبُولَا
وَنَجَائِي عَمَلِ مَرِي اَفْنَاءِ پَرُورِ دِگَارَا
يُوءِ طَلَاقِ اُنْكِ وَنَجِيْسِ پُنْ بَيَا
پُنْ اِهْ سُرُودِ حَرَامِ مَنجِ مَرِي دِيْنِ تَا
تُونِي دِيْنِ مُحَمَّدِي كِ مَنجَا كِيْنِ دِيْنِيَا
كِتَابِ بِلَاغِ الْمُبِيْنِ مَرِي اِهْ مَكْنُ كُورَا
بِهْ جَهِيُو وَصَالِ وَاِجْدُو مَوْ قُوفِي سُنْ سُرُودَا
بُجِي كَرِ سُو صِدِيْقِ اَكْبَرِ عَلِي شَاهِ مَرُودَانِ
بِهْ سُو حَسَنِ بَصَرِي پُنْ مَعْرُوفِ كَرَحِيَا
بِهْ سُو سَرِي السَّقَطِي پُنْ بِيْرَانِ حَيِّي الدِّيْنِ شَاهِ
بِيْ اَصْلِ فَقِيْرِي جَا هُو عَا بِيْعُ بُلْدَا
بِيْرَانِ مَرُودِنِ كُنْ سُنْ سُرُودِ جُو هُو حَرَامَا
مَكْرُوكِي شَخْصِ شُو مَتِي تَابِعِ شَيْطَانَا
جِي تَاهِيْنِ دَمْدَرِ وَيَتِي جُو مُحَضْ مَكْرُوجَا
نَكِ مَنجِيْنِ قُرْآنِ كَرِيْمِي كِي حَمْدِيْتِ جَمِيْبَا
اِهْ جَنَكِ اَنْجِي اَللهِ بِسْ بِسْ بِسْ حَمْدَا
پُنْ اِهْ عَرَضُنِ اَنْدَا نَكِي اِهْ وَفِيْ اَصْلَا

تَجِيں رَسْمِ دینِ جی کَری چہی شَیطانا
 اچي وہي اُتي مَقْعَد اَن مُتَہي شَقِي شَیطانا
 سُو فِری اَنگَر چَکَنی چَہ مَنجہ دَای جَہنّا
 وَجَہی جَہا مارُ نَجو اَن جَہ مَہن مَنجہا
 پُور دَین تَیا تاشَریا گَہی جُوش مَنجہا
 یں جَہدہ سَیجاسی سُرود کی اچن مَنجہ کَدّا
 تَدہ کَدّ شَل لاہین گَندي لُونّا لَکَن تَا
 اگلا جِلین تَنکے دُور مَنگَر ہار مُتّا
 سَی کَپَر دِ بَا کُور ہَنکے چَہ رَیجَا تَر کُرا
 قُطَعَت لَہم تَیاب مَن تَا رَکَد وُقرّا نا
 جی تَنگَی ہِیکَری گَدی اَن مَنجَا وِج رَہین اَسمانّا
 شَمَرَن اَہل رَہین ءِ اَسمان جَا تَہی کَنایا
 کَتاب تَنبِیہُ العَافِلین مَی اَہی عِبارَتّا
 سَیجَان اُچي شَراب کی ءِ بُوَر وِہ سَیارا
 اَہی جُوحَر اُمُت نو کَری قَا دِر کَلما
 یَا اَیُّہَا الذِّین اٰمَنُوا اِنَّمَا اَلْخَمْرُ وَالْمِیْسِرُ وَالْاَنصَابُ
 وَالْاَزْلَامُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّیْطَانِ ہَدْجًا بُورًا
 ءِ قَرَمًا یُورِ سُولَ رَبِّ جَہ شَفِیعَ سَرَدَارَا
 تَا اَہلند وِہ تَنہ قِیا جی پَیند رُش رَاجو قَبر مَنجَا

بَدُو هُنْدُو گَرُو شَرَا بَجُو مَنجُو تَهْجِي گَرْدَنِشَا
 ۛ هُنْدُو تَهْجِي هَتَم پِیَا لَوْ سَنَدُو شَرَا بَا
 پِیْرُو هُنْدُو وُکَل گُو شِت وِچِم مَنجَا سِپِنِشَا
 ۛ پِیْرُو بَدَا ئِ تَهْکِي جِي دُو رَخ کَنَا
 تَر هَکَنْدُو تَهْجِي گَرِي گَرِي مَنجُو مَنجُو
 هَم رَا هُنْدُو فِرْعَوْن ۛ قَارُو شَر مَنجُو مَنجُو
 ۛ فَر مَایُو رَسُو لَر جِي هَادِي خَلَقِ خُدا
 تَحْقِيقًا ۛ وَادِي هِي گَرِي مَنجُو دُو رَخَا
 پِنَاه کَر نِیُو اَهْل دُو رَخ جُو تَهْم جِي عَذَاب کَنَا
 هِي کَ هِي گَرِي دِي هِم سَتَر هَزَار مَرْتَبَا
 اِهِي تَه نَدِيم هِي کَرُو دُو رَخ جُو پِنِشَا
 پِیَا اِهِي تَه کَر مَجْبُ هِي کَرُو جِي رِي کَنَا
 اِهِي تَه کُو هِم هِي گَرِي صَنَدُو وَا
 ۛ پِیْرُو اِهِي تَه پِنِشَا هِي کَرُو حَيَا
 ۛ اِهِي تَه نَانِگَه جُو هَزَار مَتَدَنَا
 پِیْرُو اِهِي سِي کَهْم مَتِيم هَزَار وَاسْتِنِشَا
 ۛ اِهِي سِي کَهْم وَاسْتِم هَزَار چِنِشَا
 اِهِي وَ دَا ئِي سِي کَهْم جِي هَزَار گَر نِشَا
 مَنجُو خُضْرَه اَلَس مَنجُو خُذ مَت خَلِيلَا

تَرَايْ اِهِي عَذَابُ كِه كَارَن يَار سُولَ اللّٰهِ
 تَان فَر مَا يُوقُضَلِيں يِهِي سَر وَر شَاه
 تِي عَذَابُ تِه كَارَن جُو يِي شَرَابَا
 هُوِي اَهْل اِسْلَام جُو مَرِي مَتِي اِنَهْم عَادَتَا
 اِهِي جَوَا هُرُ الْبَيْضَاء كِتَابِي اِهِي مَذْكُورَا
 بِشَابَن عَذَابُ كِه تَرَا لَكِن كِتَابَا
 پَر هِي لِكْتُم تَو مَر رُو كِه كَدِي تَن مَنجَا
 اَوَا اِهِي دُ شَمَن دِيَن جُو مُورُو مَر دُودَا
 اِلَهِي اِهِي حَقْم عَدُو اَصْل كِنَا
 يَا بَنِي اَدَمَ اَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ اِنَّهُ
 لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ بُدُو كِه بُورَا
 پُر سُيْجَان پِيَن سَبَز نِيَاب دُعِي بِجَرَا
 مُورَا كِه مُو مَعْرِكَا كَذِبَل گِي تِيَن شَا
 چَا يُؤِي تِه سَا يَكِي كِن پَتِيل پِيَا لَا
 جُو يَرِي پِيَا لَو پِلِيد جُو رَكِيَاء مَتِي وَاتَا
 تَكِن نَا لَا وَلِيَن جَا جِي عَارِف سَنَدَا اللّٰهُ
 جِهْرُو لَعَل شَاه بَار قَلَن دُر كِه جَلَالِهَا
 كِه كَمَال شَاه كِه سَيِّدُ يَا وَن شَاه
 كَرِي نَبَتَان وَلِيَن دُوه تَهِي پُر پِنْدَا يَنِم هُوَا

يَا اِهِي مُحَضَّرَا اِلَيْتِي كُوْرِي نِسْبَتَا
 ذَا رَا مَتَابِعَةٍ مُحَمَّدٍ مِيْرَجِي سَرِيحِي كِي اَللّٰهُ
 وَلِيٍّ يَخْبِي تَهْكِي جُوْعَا لِفِ سِي شَرْعَا
 تَان جِي تِي كِه بِدَعِي هَتَا تَهْرُو طَرِيْقَا
 جِهْرِي بِي اُولِيَا سَن هَتَا كَرَامَتِ قِسْمَا
 تَا وَنَه اِهِي كَرَامَتِ مَكْرَاهِي اِسْتَدْرَا جَا
 مَا رُوْ يَاتِيْن تَهْكِي تَا يِ اِهِي عَارِفِن مَنجَا
 اِهِي اَوْ شَخْصٌ وَاَقْعَم مَنجَا سَا حِرْنَعَا
 اِهِي رُسُو سَا حِر جُوْ مَهْدَا وَا مَوْلَا
 جِهْرُو رُسُو كَا فِر جُو لَكِن كِتَابَا

وَمَا كَفَرَسُ لِيْمَانٌ وَلَكِن الشَّيْطَانُ كَفَرُوا
 يَعْلَمُوْنَ النَّاسَ السَّخْرَا بُوْجَ اَسَا رَا
 اَعَالَمِن فَرَمَا يُوْجِي بَا يِ دِيْن سَنْدَا
 تَه مَنجَرِيْن سَرِيحِي اِهِيْن چُوِيْهْمُ مُصِيبَتَا
 كِي اِهِيْن مُصِيبَتِ دِيْن جِي كِي سَنْدِي دُنْيَا
 پَر نَدِي مُصِيبَتَه تَه سَهْوَتِن جُوْبِيَا نَا
 جِن وَنَجِيْس كَمَالِ فِكْر جُوْتِي اَبُوْج اِيَا رَا
 اَوْ اَقْعَم تِيْن جُسِي اِي اِنجِي كِي مُصِيبَتَه مَرَضَا
 چِي كَا سُوِي كَا لَرِي يَادِ شَر هِيْس سَا

وَنَحْي مَرْدِي اَنْ نَامُرَا دَكِي شِي نَامُرَا
وَنَحْي يَادَ گِيزِي رَبَّ جِي بُهِي قَلْب مَنجَا
حَيَا وَنَحْي اَنْ هِيل گَنَّا جَانِشَانِي اِيْمَانَا
رَفِيقُ شِي سَنَدُ سِ شَقِي شَيْطَانَا
چَدِي نَمَانِ كِي جَانِضُ سَنَدِي اَلله
مَرَضُ كِي كُورِ جُوشِي تَهْمُ كَا
مَتِس لَعْنَتُ اَلله جِي هُوِي هَمِي شَاه
اَكْهَمُ كَرِيں جَنَّة كَنَّا بَلَنْدِي پَرَا
نَه لَهْنَدُ وَقْدَرَّة كَلِمَتِي وَقْتِ سَكْرَاتَا
اِي حَرَامُ اِنْسَانِكِي تَكَارَانِي سَائِي حَيَوَانَكَا
پُن اِي كِتَابُ قَتَحُ الْقَدِيرِ مِهْرِي تَوَارَا
تَرَعَامُ حَنَفِي مَذْهَبُ جَانِجِي عَادَةُ اِي اِهَا
جِن كَرِيں حَرَامُ تَوَلُّو هُو حَرَامُ قَطْعِي لِيلِي
ذَارَا لِيلِ قَطْعِي زَكْرِيں حَرَامُ لِي تَوَلُّو
هِي جِكَايَتِ عَجِيبُ كُنُونِ سِي كُن كَجَاهُ
تَهُو وَلِي هِي كَرُو كُوعَا لِي مَنجَا
سُو هَلِيُو اِيُو تُونِ كَرِيں كَارِنِ عِبَادَتَا
تَان هُو بُو تَوِيْنَجُ جُوكُو اِي مَوْجُودَا
بِه تِي چِيُو پَدَرُو هَرُو كَلَامَا

شَال رَحْمَةً كَنَارِجِي هُوَ نَا اَمِيْدَا سُو شَخَصَا
 جَوِيُو كِي مُنِي كِي كَا اِي رِي ي مِّنْ هِم كَا
 تَرَه پُجُو تَه كِي تَه وَلِي پَا ط كَنَا
 تَوُو كِي كَن يُو كِي هُو كَن رِي جِي دَر نَا
 تَا وَت كَا لَا اِيُو تَه يَس شَجَر شَوْق مَن جَا
 جَدَه تَرَا يُو اَبْلِيَس كِي خَا وَتَد مُلْك خُدَا
 تَرَه رَكِي دُ شَمَنِي دِلِمُ مَرْدُو دَ مَلْعُو نَا
 يِرَا وَلَا دَحْضَرَه اَدَمَر جِي جُو دُو دِي تَر نَا
 جِي تَرَا يُو مُنِي اَكِي اِنْهَم جِي سَبَبَا
 تَر كَدُ سِر كَمَرَاه اِن جِي اَوَلَا دِي كَنُو اَبَا رَا
 پُو هَلِي وَاوُ هَا وِي دِي دُ شَمَن سُدُو
 وَنِي اِيُو مُنِي كِي كَنَاهَا وِي دُو دَخَا
 اِهِي اَشَر تَدَا يِي جُو مُنِي اِنْهَم سَبَبَا
 پُو اَجِي وَتَدُو اِن جِي قَلْب تِي نِي يَارِ اَللّٰه
 قَا دِرُن تَتُو پُو كَر تِي سُو مُنُو مَرْدُو دَا
 جَتَه اَخِر زَمَانَتَا مَارُن هَتَا اَشَر عِيَا نَا
 تَرَه لَدَرِي قُدْرَه پُو كَر اَتِي اَجِي اَبْلِيَسَا
 پُو اَجِي پُو كَر مُنِي كِي پَلِيْد مَتِي زَمِيْنَا
 هِيْنَا وَدَا كَر فَي سُو رِي جِي مَتَا مَرْدَنَا رِي جَا

اِنَّهُمْ سَدِّیْسَیْسَ تِیْسَ اءِ پِیْدَا
 چِیْکُو پِیْنْدُو دُ کَرُو چائی مَن مَنجَا
 نِکَرَنْدُو رُوخ تَهْجُو سِی دَا دِی تَصْدِیْعَا
 تِیْنْدُو جُسُو تَهْجُو قَبْر مَجْهُوئِی سُو دَا
 مَه تِیْنْدُو سِی کَرَه جَهْرُو دَنْدُو کُتِی جَهْرَا
 هُنْدُو هِیْکَا نْدُو اِیْلِیْسِی سِی مَنجِی تَحْشَرِجِی مَکَا
 دِجْ خَبَر تَن خَبِیْشِنِ کِی جِی وَا پَرَا یِنِ مَنهَمَا
 وِیْدِیْسِی اءِ دُو زَخِیْم قِیَامَه دِیْهَا
 هَمْرَا هُنْدَا مَنِش طَالِب مَنهَمَا جَا
 عَاقِبَه جَزَا اَن اَنْدِیْ نَجِی اِهْ اَتِشَا

لَا مَلَنَ جَهَنَّمَ مَنکَ وَ مَن تَبِیْعَکَ
 مَنهَمَا اَجْمَعِیْنِ دِ رِجِی کَرَهُو دَا اءِ
 مَوْرَا کُتُو مَعْرِکَا مُثَل مَهْتِیْنِ شَا
 هِیْل مَنجَا ن هِیْ کَرُو اُتِی وِئَل وِرَا هِنِ لَاءِ
 کِیُو اِیْنِ کِرِیْل سُو پِیْیِی پِتِیْل پِیَا لِیْکَا
 چِرَتَا جَلِیْنِ چِرْ عُوْءَ شَا کُوْرَا کَسُوْیِی لَاءِ
 جَا کُوْ مَن مَکْرِی مَنِیْکِی تَان دِیْنِ جَوَاب چِرَتَا
 تَا اِهْ اِیْنِ کِیْنِ دُرُسْت کِیْرَجَل کِیْ اَسَا نْکَا
 بَلْکَ جَدَه کُنْ رَن چَالِیْهَ وِیْهَ اِیْیِی مَار مَنجَا

تَذَهُ لَا زَمَالَهُ إِنْسَانِيَةً تَكَا فِي أَفِيمَا
أَمِينٍ مَنَجَرٍ كَيْفَ تَهْجِي فَاثِدَابِي حَدَثُمَارَا
جَن تَبِيْسِ قُوَّةَ الْكَرِي هُوِي هَيْشَه جُتَا
پَرَكَارَن خَبَرْنَا هَكَاجِي كُورَا كَدَابَا
تَرْجِيكِي مُصِيبَةُ مَذْكَورِي مَنَجَرِي مَنَجَرِي
بِي سِيَا هِين مَوْجُودُ مُصِيبَتِ مَنَجَرِي پُطْ أَفِيمَا
شَيْخِ عَلِي قَارِي فَرَمَايُو مَنَجَرِ شَرْحِ مُشْكَاتَا
تَرْجِيكِي أَفِيمَا جِي سَتَرِ آفَاتُنْ ۱۱
نَدِي آفَاة جَاتِم سَاهِي هَرِي سُنِيَجَاهُ
جَن نَلَهَنْدُ وَقْدَرَةُ كَلِي تِي مَوْجِي وَبَرَا
هِي حَكَايَةِ يَقِينِ پَس بَدْجَاكِ بُوْرَا
تَهُوْ شَخْصِ هِي كَرُو بُرَزَكَن مَنَجَا
هُوْ مَشْغُولُ رَيْسِ رَاتِ رُوزُ مَرَا
پَرَ كِيدُو هُوَا فِي مَكِي جَهْلِي سَبَبَا
جَذَهُ تَبَسُّ وَقْتُ وَقَاتُجُو تَذَهُ الْيَاوَتِي شَنَا
أَجِي كِيَاءُ سِرَاجِهِ كَلِي جِي چَوْمَتِي مُحَمَّدُ شَاهُ
تَان يَا نَا نَا لَا بُتَر جَانِكِيَا سَنَدِ هِي رُبَانِ كُنَا
يُوْءُ أَلْهَم نَائِنِ كِنَنِ پَس شَتُوْ قُوْتِ فَنَا
مَا رُوِيَا أَفْسُوسِم جِي حَاضِرَاتِ هُوَا

تَجْهَرُونَ بِزُرْكَ نِكُونُوا نِيَامًا بِرِيهِمْ أَيْمَانًا
تَان حَاضِرُهُوَان مَجْلِسُكُمْ كَوْمَا مِلْ كَمَا لَا
بِهِ كَيُؤْوِيْتُهُمْ مُرَاقِبُونَ مُنْجِرَانَهُمْ مَكَا
تَان تَتَوُجَّابُ أَتِيكُمْ كَوْنُ تَسْلِي سَان
نَهْوَانِي شَخْصَ حَيَاتِي كِيدُوا فِيمَا
يِي رَسِي مُصِيبَتِ أَنْكِي أَنْهَمْ جِي سَبَا
حَيْفَ تَن جِي حَالِكِي وَوَعُ وَوَعُ تَن كَا
جِي سِي سِي خَيْرُ وَرِئَا نَوْبَكَا
سَيَا دِيهِ قِيَا جِي أَوْعَا شَاهَت هَدَا
وَلَوْ تَرَا ذَوْقُوا عَلَى النَّارِ فَقَالُوا يَا لَيْتَنَا
زُرْدُ وَلَا نَكْذِبُ بَايَاتِ رَبِّنَا وَتَكُونُ
مِنَ الْمُؤْمِنِينَ كَنُيُوبِي قَهَارَا
يُوكَلُونَ قُلُوبَ تَابَهُوَعَزَابَا
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
جِي مُجَرَّكَ بَيْنَ مَوْجَرِ جِيدِي غَافِلْ كَرَاهَا
وَيْلَ تَنكِ وَتَوُكُنْ أَيْ أَحْمَقَا
وَيْتَا كِنْ خَرَسَ سِي كَوُ كِيَا كَمَرَا
جَا كَوُ كَرِي كَذِهِ تَن مَوْدِي كِيَا مَنَعَا

تَان يَا نَا كُو جَا كَهَن كَلَام سِي كُورَا كَارَمَهَا
 تَا هِي هِيَّهَ هِيَن رَا كَانِم بِي حَد بَسِيَارَا
 جِن جَذَه وَنَجِي جَنكِتِي كِه پِي جِي دُ شَمَن دَاه
 تَدَه پَسَن دَه مَهَن سَاهَنِي كِي پُون مَنِم كِي هِيَّهَتَا
 اِنِهَم كَارَن رَا كِي تَا نَاهِي اَسَا هِي جِي كَارِي نِيَتَا
 پَر كَارَن خَبَر نَاهِي كَا جِي جَهُول مَرَد وَ دَا
 تَهوِي هِيَّهَ أَصْحَابَن نِي جِي جِي اِيَرَا پَارَا
 پَر سِي هُوَ اَشْرَعِي مَرِي مَحْكَم مَضْبُوطَا
 حَضْرَه رَسُول فَرَمَا يُو عَالَم پَنَاهَا
 جِي كُو شَخْص وَ دَا يِي مَوْرَد وَ مَحْسِن كَا
 جِي مَرِي اِنْ حَالَتِي سُو خَرِي لُ خُو اَرَا
 تَه مَقَرَر كَنَد وَ جِي اِي اِنَجِي قِيَام دِيَهَ اَلله
 مُقَابِل سِي كِه وَ اَر جِي هَزَار سِيَن جَا
 جِي تَا چِنْدَا كُو تَشْت اُن كَرَن لُ جُو هَذَا پَر چِنْدَا
 نَا لَوَر كِن اُن شَخْص كِي مَلِي كِي كَجَس مَلْعُونَا
 جَذَه اَتِيَن دُو قَبَر مَنِي اَسُو مَوْرَد وَ مَلْعُودَا
 تَدَه لِكُو هُنْدُو اِن كِي بِن اَكِيَن وَ چِنَا
 تَرْحَمَه كِنَا اَلله جِي اِهِيَنَا اَمِيَدَا يِي شَخْصَا
 سُو كِنَا شَفَاعَتَه مَهِي بِي بِيَزَارَا

جہتے شفاعۃ مہی بی شہر اما
 پیرا رہی سو کنارہ رحمانا
 کرے قبر تنگہ کہ کمینے تی ملک جو مو
 ایتاریدو ان دودہ منکر و نکیر کی غضب منجا
 پٹ جیکو و دانی مور و مچن کا
 نداخل رہی منجہ پیتا اچھی حلال مکر و اما
 لباس ان شخص جو سو پٹ حرام اہ
 نو دانی مچن کی کر شخص مکر و منافق مردا
 ہوئی انہی لعنت اللہ جی سندی ملکنا
 پٹ مرین مارن جی ہوئی مٹس لعنتا
 مکر جی کرے توبہ سجس ہوئی دودہ مولی
 نہ بجشی ان بند کی تی مرئی مصیبتہ الواحنا
 ہی حکایت ہی گنن س ساری سنجاہ
 تھو شخص ہینکرو کو عارفن منجا
 تہ سبی لدو سھنوا ہر و عجیب ایا را
 کر مرثا الہین مار و منجہ محشر جے مگانا
 تو خاکم حکیم جو تن مرین کا
 تکرہوا رب کی ساری سب سجدا
 کر پیاس سب سجدا یم تہ تہ ویرا

مگر جماعتِ ہینکری جی ہو اسورن جہرا
 ڈانری ہین تہری جہری تین مرونگا
 جان کرن مجھ سجدیے تان لہن نقد رتا
 کپی رہین ڈانری زمین تی تشاعرا پارا
 تن و تشو مجب عارفیکہ ڈی سی حالت سا
 تان تفس اوڑ ہا تھی جو سوا کمن سا
 تھو ائی دنیا مرگا بند موگا چھن
 کالی رسی مصیبتہ انکے انہم جے سبب

اتما یدعو جزیہ لیکو تو امن آحاب السعیر
 اندا حقا پین پاکہ رنگا تین پاپیا مجھ متا
 جامہ رنگا تین چوٹا تا متو گونی کور
 پتل بدن پنکا تا معصر مضبوطا
 اگلا کرین ایچن بشار عفرانی زینت لاء
 جی ولا کرین ویس تاسیجان سینگار لاء
 اوڑ اندا ہندا اخرتم اگہم اگارا
 رب گاسیہ فی الدنیا عاریتہ فی الآخرہ جیو احمد
 جان کو چوی تھکی تان کرین عذر ہا
 تمنع آسا نیکے کر ہو گجارتا
 جن ہو پیغمبر پاکے تی پٹکارو لباسا

وَهَلِيهِ حُلَّةٌ خَمْرَاءُ اَي حُجَّةٌ هُنَّ جِي اِه
 تِي جِي مَعْنِي مَنَجِرَ صِرَاطِ مُسْتَقِيمِ اَمْرِي لِكِي اِه
 پُن اِي هِي مَعْنِي عَلِي قَارِي مَنَجِرَ شَرَحِ شَمَائِلِ
 اِهِي فَتَاوِي حَمَادِي مِه مَهْرِي سِي تَوَارَا
 تَه فَرَمَايُو فَضْلِ سِي حَضْرَةِ مُحَمَّدِ مُخْتَارَا
 تَرَكُو اِي پَسَا يَكِي كَنَّا كَارِي لِبَاسَا
 اِهِي كَارُو لِبَاسُ كَنَّا سِي كَارِ شَيْطَانَا
 اِهِي نَسَائِي كَنَّا عَبْدُ اللَّهِ پُتَرِ عُمَرَا
 تَاوُ وَيُسُ مَنَجِرَ خُدُ مَتِ خَلِيلَا
 جِي بِه كِيَرَا مُهِي اَنَكِي سِي هُوَا هَائِي دَا
 تَان دَمَرَايُو مَنِي مَتُو مِيرُو مُحَمَّدِ شَاه
 فَرَمَايَا تُو تِي اِي لَآئِي وَجُهْ هِن كَنْدِينَا
 جِي تَرَكِي وَجِي وَجَالَنَكِي يَارَسُو لَ اللَّهِ
 تَان چِيَاوُ اِي لِي وَجِرْتَن جِيرِي جِي چِيَا
 پُن اِهِي شَرَحِ صِرَاطِ مُسْتَقِيمِ مِه مَهْرِي چَارَا
 تَدَنَّا پَنِيغَمِ بَرَكَةِ شَخْصِي كَارَا بِه كِيَرَا
 تَان فَرَمَايُو فَضْلِ سِي سِرْمَلِ نُوَرِ هُدَا
 حَقِيقُ اِي لِي لِبَاسُ كَفَارِ نَجْوِ مَبْدَحِ مَوْتِهِمْ كَا
 دِيخُو حَدِيثُ جَنِبِ جِي شَا فَمِ خَيْرُ وَرِي

اِهِيْ كَلَامُ كَرِيْمٍ وَاحِدٌ جَوْ وَحِيَا
 وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ اِنْ هُوَ اِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ
 بِرُ نُورٍ يُعَايِدُ دِيْنَ مَنَّا زَنَّا بِتِلْكَ بَلِيْدَا
 اَكِيْ جَوْ اَكَلَا وَحِيَا بَيْنَ وَقْتَا
 وَحِي جَوْ وَشَلْ بِيْ كَن سُوْدَا سُلُوْفَا
 سَابِيْ جَوْ سُبْحَا بِيْ وَهَن رَنَنْ وَشَا
 سُمُهَاتِيْ جَوْ سُوْرِيْنِم سُمُهَن سَوَارَا
 صَبَح جَوْ سُوْرِيْمُوْعَان اَتِيْن اَوِيْرَا
 جَان كُوْچُوِيْ تَنِيْ كِيْ سِيْرُوْ مَنَا زَا
 تَان پَانَان كَهَن كُوْرَا كُوْجَا كَلَامَا
 تَمِيْنِيْ مُسْلِمَان تَتِيْ مَا رِيْ نَكُوْنَا
 حَجَّ هَلَنْدِيْ حَاجِيْنِيْس سِيَايْدِيْ جُوْرَا
 جِيْ اِيْ اَدَا مَنْدَا بَهْشْتَن تُوُوْ تَا سِيْ جَلِيْدَا س
 پَانْدَا هَم جَا اِهِيْن مَنَّا شَخْصِيْ كَنَّا شَقِيْ
 شَيْطَانَا جِيْن هُوُوْدُوْر تَبُوْلَا بَلِيْس جُوْمِيْر دَرْ گَاهَا
 جَدَه كَلِيْس اَكِيْ اَمْرُ سِيْجْدِيْ جُوْتَكُرَا اَدَمَرَا
 تَان نَكْنَاء سِيْجْدُوْر تَهْكِيْ تَكْبُرُ جِيْ سَبَا
 تَدَه تَرَا يُوْتَهْكِيْ كَنَّا پَهْجِيْ رَحْمَتَا
 اِيْ تَان سِيْجْدُوْر مَحْلُوْ قُجُوْ جَهْتَا لِيْس هِيْدِيْ جِيْبَا

پَرچَ نَکُنْدَا سَیْجُدُ رَکْعَ کَھَرُو تَحَا لَا
 هَیْجَدَا هَا وِیَم تَیْنَدَا خَیْل خُورَا
 جِیْهَم فَر مَایُو فَرِئَق پَا کِیْزِی بِرِیَان
 تَدَا عَرْدَ هُو سَلَامَ یَهُودَن قِی مَقِی نَصَا
 مَدَ هُو سَلَامَ تَنکِ جِی یَهُود مَهِی اَمَّ جَا
 تَان کِه شَخْصَ یَحِیو کَنَا یَغْمَرُ خَدَا
 تَان جِی سَیْی پَانکَ اِقَامَکِ نَاجِی حَاضِرِ قِی مَقِی جَاعَتَا
 تَحْقِیْقُ اِهِنِ وَا دِی دُورَ خِم وَ دِی عَظِیْمَا
 نَالَوِیْتَه وَ اَدِی جُو هَا وِیَه چَو نَشَا
 اِهِنِ عَذَابُ تَه وَ اَدِی مَکُون دَا دُو اَپَارَا
 عَا هِی چِرَوِیْتَه وَ اَدِی مِی گِی گَزَمِیَا
 پَنَاه گِرِی دُورَ خ تَه کَاسِی کِه دِیَه سَوِیْرَا
 عَا هِی تَه وَ اَدِی مِی گِرُو کُوَه عَظِیْمَا
 نَالَوِیْتَه کُوَه جُو پِن وِیَل چَو پَشَا
 پَنَاه گِرِی وَ اَدِی تَه کَاسِی کِه دِیَه پَسَوَمَرِیَا
 اِهِنِ تَه کُوَه مِی گِرِی صَنْدُوق کُنَادُوقَا
 پِن اِهِنِ تَه صَنْدُوق مِی چَو کُو گِرِی دَشَا
 جِی اِچِی تَه کُو گِرِی دَ مَنجَا دَرُومَقِی زَمِیْنَا
 تَه پِگِرِی وَ جِن دُو نَگَر زَمِیْن جَانِی عَا کُو خَرَابَا

پناه گویے کوہ تہکا سیکہ ذیہ ری سو مرتباً
 اہی تہ صندوق منجر کار و نانگ لک تہ جو مہزاہ
 پناه گویے صندوق تہکا سیکہ ذیہ چار سو مرتباً
 اہین منجر وات تہ سیجی دند و ذآ آ پارا
 د کید و تن دند پس کی بی نمازی بدکارا
 پی ہی حکایت ہیکری بد جا ک بورا
 تہ مئی بغدا دم عورہ ہیکری سودا گرن مجا
 اچی اپنیاء در واز و گر جو تہ کار ہو غسلا
 تان رکبو اہی وات تہجی واتی نانگ سائس سٹواہ
 تی حیران عورہ تہ قادری مئی تہجی غسلا
 چو یوان مہیت جی پی عورہ سنرگا
 تہ کجاسترا انجو مگاس خوار و سٹوا
 پوہ چو پوہ مہیت جی تہم نانگ کا
 تن ایوا ہی اذ نس اللہ جی ای پی مئی امس
 اللہ آس دینا س غسلا انکی تن تی پاسی ان گنا
 پوہ تن کجہ تہم جی ہو پی سو امرا
 تہ نہ نگر ی نانگ و یو گر جی چو تم تہ منتظرا
 د یئی غسلا کفن تہکی و ذاء جی اتا
 اچی نانگ سٹو تہس رکی وات مئی واتا

يُحْيَا پُر سِڪِي تَهِي ڪَمَن ڪَنا
چي پَرندي هئي نماز ڪي منجه وقت اوڀر
پوءِ چيو پُرس ته هري حالت ٽنهي ڇي پُرن اوڀر
ڪهري حالت ٽنهي ڇي اصل نه پَرندا
هي ڇڪايت ناقص ڇي ساري سنجي
نه جيڪو هلي سفر نه انه هون سائر ملاء
سو ڪري ڊرپ واهو چورن ڇڪارنگا
جهن مال تور و سوتو رو ڪندو خوف
اهي مثل ايمان جو ادا اهر و چا چاه
جهن ايمان تور و سوتو ڪندو تور و خوف
اهي ايمان جهن جو سوتو جو ڪندو ڊپا
جن اهي چوري ابلنس جي ڪر ايمان
پن اهي ڪتابن سڃي هي خبر
ته اهي انسان جا پري ساس رک جا
اچي شيطان سڃي ڏيه مؤمن نه انه تر ساس
پري ايس ڪه رگه منجا ته جي ڪري سو ڪندا
ڪارن ڪر ايمان جي تڪرياس ڪافرا
پر تو ايدر ڪي ابلنس جي مؤمن حياءُ اه
جڏه تي وقت وفاقو مؤمن تي نه تي اهدا

تَه تَو وَنَجِي يَجَايُوا يَمَانِكِي كَنَامُهِي مَكْرَا
تَدَه اَجِي يِرِي پِيَالُو پَا يِي جَوَانْدُو اَن وِيَرَا
اَجِي جُور بَهَنْدُو مِيَت جِي جِي يَار ذَا نَه
مِيَت كُور نَدُو مَنَل كَنَا پَا يِي پَهْسَر مَنَجَا
تَان جُونِي چِر تَو هَر وَكُور وَكَلَامَا
تَه هِي پِيَالُو پَا يِي جُو ذِيَان تَو مَكَا
جَن تَن جُو ذِيَان تَه نَاهِي اَلله مَوْجُو دَا
جَان مَنِي جِيَاء مَلْعُونِي تَان تَو كَا فِرَا
جَان مَنِي جِيَاء مَوْرِي كِي جُو دُ شَمَن سَنْدُو دِي نَا
تَان اِيْدُو دَا يِي يَار ذَا نَه اَنْدُو اَحْمَقَا
اَجِي جُور يِدُو پِيَالُو پَا يِي جُو دُ رُو دَ غَلْبَا زَا
مِيَت كُور دُو مَرْدُو دَ كَنَا پَا يِي پِيَن لَو
تَان پِيَن چُنْدُو چُغَل سُو اَهِي كَلَامَا
جَان مَنِي جِيَاء مَرْدُو دَكِي تَان پِيَن تَو كَا فِرَا
جَان مَوْتَا يَاء مَلْعُونِي سَا نِ پِيَلِي يِي اَلله
تَان اِيْنْدُو پِيَر نَجِي يَار دُوَه پَلِيْنْدُو پَهْسَر مَنَجَا
اَجِي جُور يِدُو پِيَالُو پَا يِي جُو بَدَنَجَت بَدَكَا رَا
وِي جَارُو كُور دُو دِ بَدَلَكَا پَا يِي پَرِت مَنَجَا
تَان پِيَن چُنْدُو چِر لُ سُو اَهِي كَلَامَا

۱۰ جَانِ مَحْيَا مُتَلَّ كِي تَانِ پُنْ شَتُو كَا فَرَا
 ۱۱ جَانِ فِرَا يَا فِتْلَ كِي كَرِي فَا نَجِي فَضْلَا
 تَانِ نَجِي پَالُو پَلِيدُ سُو پَتِيدُو مُه پَهِي كَا
 پِتْ دِي نِي يَحْنَدُ وَ تُو چَنْدُ وَ هَرَا لَفَا ظَا
 نَر تُو مُتُو مُنْ كِي اِي مُو مِنْ مَر هَا تَا
 جَنْ تُو وَ نَجِي نَجَا يُو اِي مَانْ كِي كَنَا مُهِي مَكْرَا
 اِي هِي جَا يَزَانْ بَا يَمِ هَرِي جَا نَجَا
 تَه هُو شَخْصُ هِي كَرُو چَنْدَا هُو اِجْهِي اَبُو دَكْرِيَا
 عَابِدُ عِبَادَةِ اَكْرُو مَشْغُولُ سِي مَوْلِي
 جَدِ هِي تِسْ وَقْتُ وَ فَا تَجُو تَدَه اَبُو لِسْ شَنَا
 اَحِي كَتَا لِسْ اِي مَكَلِي تِي تَه جُو مَتِي مُحَمَّدَا
 مُه مُو تَا يُو اَبُو زَكْرِيَا تَهْمُ شَخْصُ كَنَا
 تَدَه پِتْ وَ رِي كِيَا كَلْمِي تِي اِي تَهْمُ كَا
 تَابِنْ مُه مُو تَا يُو اَبُو زَكْرِيَا تَهْمُ كَا
 جِيَا يَسْ پُنْ پِي رُو تَرُو تَجُو كَلِيُونْ قَلْبُ مَنَجَا
 جِيَا تَا نَه چَنْدُسْ هَر كَرَا هَرَا لَفَا ظَا
 يُو اِي پِي هُو شِي مَتِي اَبُو زَكْرِيَا
 تَدَه مَاتْ كِي يَارِ شَتُو كَرُو حَيْرَانَا
 جَدِ هِي اَبُو هُو شَمِ تَدَه يَحْيَا يَار كَنَا

تَكُهُ تِي جِيَوْمَنِي تِي خَبَرْمَنِهِم كَا
چِي تُو كِي آخِه كِيَم كَلِي تِي سِرِي يِيَا
بِه يِيَا مَه مَوْتَا تِي تِرُو يِيَا وَكِي نَاكَارَا
تَان جِيَا بُو زَا كَرِيَا هَه رُو كَلَمَا
تَا اِيُو اِبْلِيْسُ مَن وَتِ هُو تَهِيْس يَانِي جُو قَدَحَا
آچِي جُو رُو وَجَر تِي مَهِي جِي تِي يَار ذَا نَه
چِيَا تَكَا اِهِي اَحْتِيَا جُ تُو كِي يَانِي ذَا نَه
چِيْمَا اِهِي اَحْتِيَا جُ مَنِي كُون يَانِي ذَا نَه
تَان چِي جِي تَن جِي تَه نَا اِهِي اَلله مَوْجُو دَا
تَهِي يِيَا لُو يَانِي جُو ذِيَان تُو هِم كَا
تَان مُون مَه مَوْتَا اِيُو اَنْدِي اِبْلِيْس كَا
تَذَه بِن چِيَا بِيُو يِيَا وَاهِي كَلَمَا
مَن مَه قِيَرُو اَن پَلِيد بَارِي كَنَا
تِرُو يِيَا وَ بِن چِيَا اِهِي كَلَام جِي تِي يِيَا دَا
چِيْم تَه نَا اُو چُنْدِس هَر كَزَا هَر رُو كَلَمَا
هِي يِيَا لُو يِيَا يِيَا يُو يِيَا تِي يِيَا پَلِيدَا
جُو قِيَرُم بِيَا تِي تِرُو يِيَا وَ كِيَم اَنكَارَا
سُو كِيَم شَقِي شَطَانِي نَكِيَمَا هِم كَا
هَان تُو شَاهِد مُنْجَا اِيُو چَان كَلُون قَلْب مُنْجَا

سُخْرُونَ قَصَّ جُؤَاجِي بِشُؤْ تَمَامًا
 تَبِيَّهُ الْخَبَائِثِينَ نَالُورَكِيمَتَهَا
 عَرْضُ هِي إِسْمَاعِيلَ جُؤَسْنَهُوَسَا لَكِنَّا
 تَدَوِي عُمَرَا كَا جِي حَرْصَ مَنَجْهَ هَوَا
 هِيرِيَاءُ هَتَّ حَرَامَ كِي كِتَاءُ نَظَرَنَهَارَا
 كِتَاءُ كِلَاءُ غَيْبَةً سِيسَ ظَاهِرَ رَبَّانَا
 جِي جِيَّيَاءُ جُغَلِي كِتَاءُ كَبَا
 يَابَ كِيَاءُ يَزِينِ يَنْ سِيسَ هِينَ حَرَامَا
 يَكَا عَهْدَ اللَّهِ جَا اللَّهُ جَا لَكِي جِي شَيْطَانَا
 يَسُوْحَالَ حَقِيرَ جُؤُكَنَ هِي هِي حَيَوَانَا
 كَرَهُوْدُعَايَه دَرُوشَ كِي مَنَكِي رَبِّ مُلَا
 تَدَمِي دِينَ مُحَمَّدِي يُحْنِسَ يَسَا هَا
 كَرِيَانِ يَادِ كِلُونِ وَيُنْدِي جَانِ وَيَرَا
 أَنْكِي يَنْ مَرَهِي مَنَ دَنِي ذَاتَارَ دُوَهَ كُنَا
 وَنَجْرَ جَالِ إِيْمَانِسَ مَوْتِ جِي وَيَرَا
 جِي حَيَوُ كِلُونِ كَرِيَمِي جَنَّةَ هُوُجَاءُ

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَّسُولُ اللَّهِ

تمت وبالخير تمت

بازمجموعه مالکان مطبع قلم الکریم نسخہ بہ اینی مطبع خاصہ میر جہا پیا

تعارف ۽ پروگرام

تاريخي قديم شهر ڪهڙا جي هاشمي مخدوم خاندان جي تاريخ ساز ۽ حسيني سنت جو احياءُ ڪندڙ عظيم روحاني و علمي شخصيت سيدنا مخدوم عبدالرحمان شهيد رح جي ياد ۾ هيءَ خالص علمي، ادبي، تحقيقي ۽ غير سياسي ادارو سال ۱۹۹۶ع ۾ قائم ڪيو ويو، جنهن جو باني و مستقل صدر جوان همت مخدوم نديم احمد هاشمي ايم اي، ايم فل آهي، جيڪو پنهنجي مخلص ساٿين جي سهڪار سان رات ڏينهن اڪيڊمي جي نصب العين ۽ پروگرام کي عملي جامون پهرائڻ لاءِ هم تن مصروف و ڪوشان رهيو. هن اداره جي اغراض و مقاصد ۾ سرفهرست آهي: هن خاندان جي مشاهير جي علمي و روحاني تصنيفات و تاليفات جا ترجما ڪرائڻ ۽ انهن کي نئين رنگ ڏنگ سان شايع ڪرائي منظرِ عام تي آڻڻ. گذريل سال سجاده نشين ۳۰ مخدوم شفيق محمد سائين جو دلاويز تحرير وارو، معلومات جو پينڊار ڪتاب 'تاريخ و تذڪره بزرگانِ سنڌ' هن اڪيڊمي طرفان ڇاپرايو ويو، جيڪو شائقين وٽ هٿئون هٿ قبول پيو. هن سال 'حضرت مخدوم عبدالرحمان شهيد ڪهڙائي' ۽ 'پرين پريان لوءِ' جهڙا منفرد ۽ تحقيقي ڪتاب منظرِ عام تي اچي رهيا آهن. ان کانپوءِ مشهور مستند حواله جاتي ڪتاب 'تذڪره مخاديم ڪهڙا' (مؤلف: مخدوم الله بخش عاصي رح) ۽ 'آئينه جهان نما' (تن جلدن ۾) تصنيف حضرت مخدوم محمد عاقل رح جا سنڌي ترجما. توڙي مخدوم امير احمد ۽ مخدوم شير محمد سائين وغيرهم جن جون

علمي و ادبي تحريرون پڻ ڇپائڻ جو پروگرام آهي.

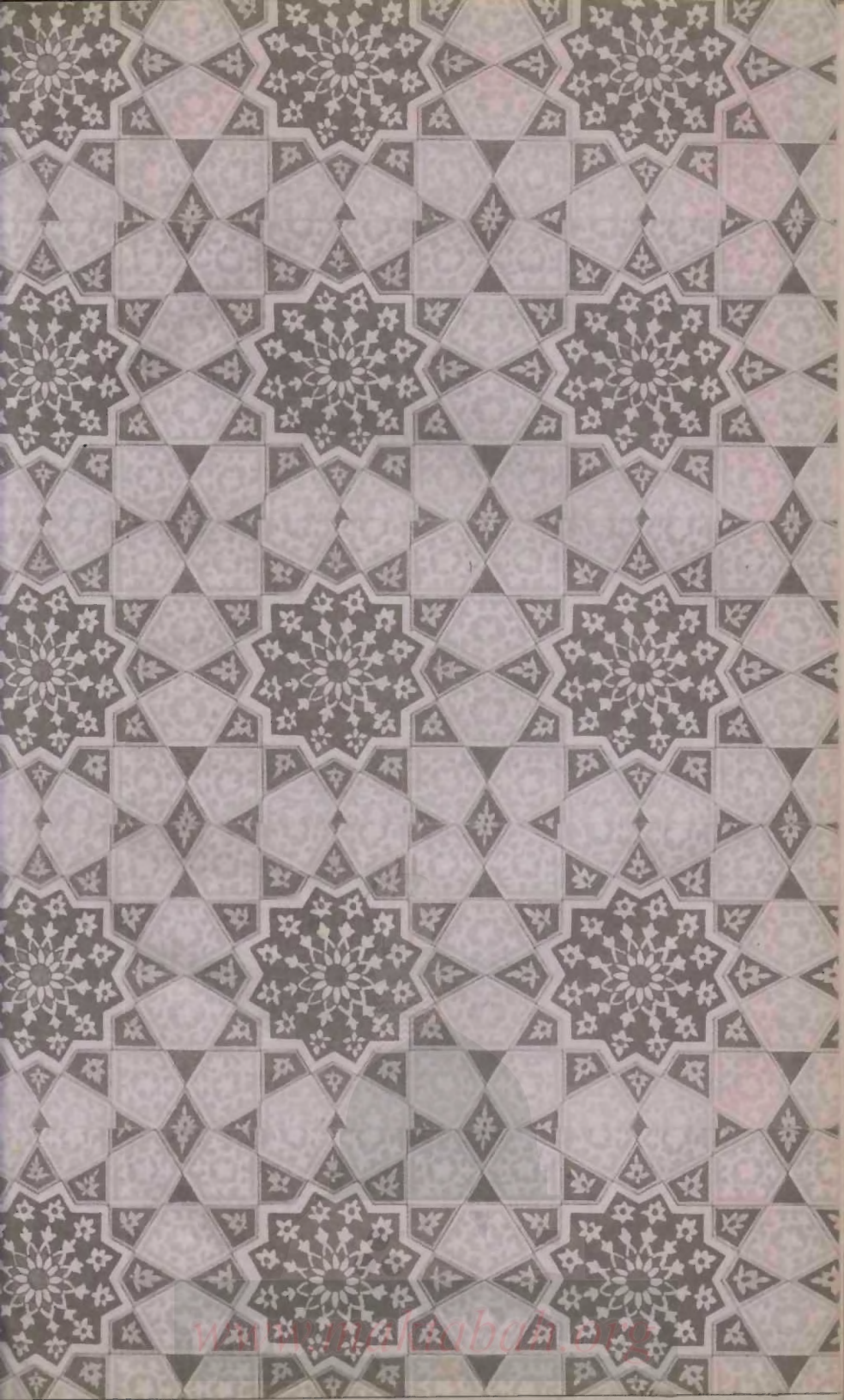
الحمد لله، جڳ مشهور محقق عالي جناب ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ، محترم ميڊم ڊاڪٽر حميده ڪهڙو، جناب نواز علي شوق، جناب ڊاڪٽر خضر نوشاهي، جناب نور احمد پٺاڻ، جناب ڊاڪٽر تنوير عباسي وغيره وغيره جهڙن نامور اديبن جي رهنمائي، مشورا ۽ ادبي سهڪار پڻ هن اڪيڊميءَ کي حاصل آهي. ڪهڙا جي واحد، حال حيات، گوشه نشين ادبي شخصيت استاد عاصي ڪهڙائي سومرو پنهنجي دلي اتساه ۽ سرگرمي سان هن اڪيڊميءَ جي اشاعتي ڪم ۾ سرگرم آهن. هن اداره آڏو خاندان جي تاريخي نوادرات، تبرڪا خواه قيمتي قلمي مسودن جي تحفظ لاءِ ابل واھ جي 'شهيد پل' لڳ دلڪش و جاذب 'شهداء ڪامپليڪس' جي تعمير جو منصوبو آهي، جنهن ۾ لائبريري، ميوزيم، ديني مدرسو ۽ پڻ ڪي جي ڪان وٺي ڊگري ليول تائين ديني علوم سان گڏ روحاني و ديني تربيت جي مؤثر انتظام وارا درسگاه به شامل آهن. جن جي مثالي نصاب ۽ خاڪه بنديءَ جي تدوين جو ڪم شروع ٿي چڪو آهي.

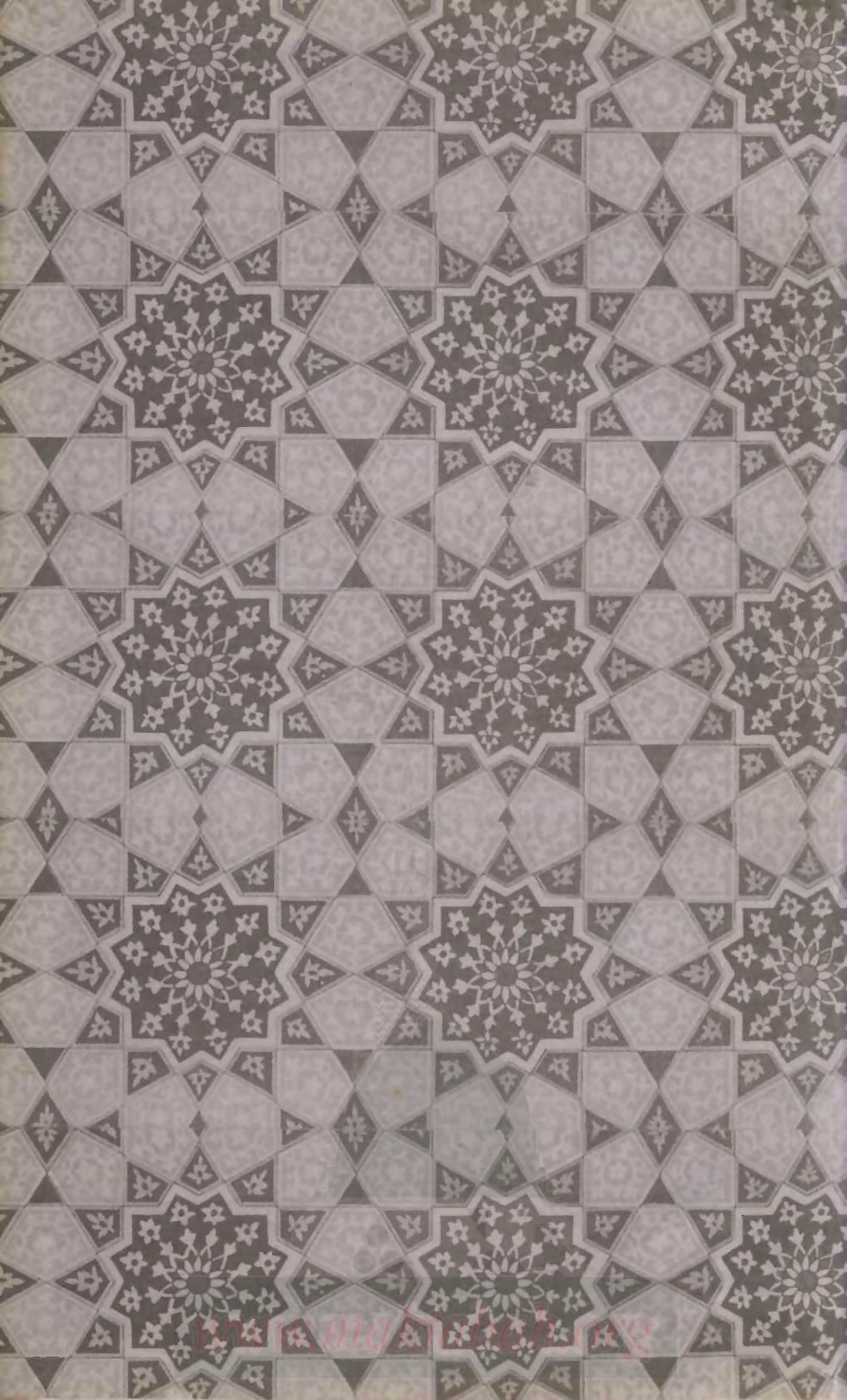
انشاء الله، اسلاف ۽ احباب جي دعائن سان، انهن ذريعي 'خوابديده مسلم ملت جي صحيح بيداريءَ جو فريضه پايءَ تڪميل تي پهچائي سگهيو.

آمين بجاه سيد المرسلين صلي الله عليه وآله وسلم

مخدوم عبدالرحمان رحه شهيد اڪيڊمي

ڪهڙا شريف (ضلع خيرپور)

۱۲ صدي هجري ۾، شهر ٺٽي جي نقشبندي عارفن جي برڪت سان لاڙ ۾ نقشبندي طريقي جو ذڪر فڪر گهڻو وڌيو. اتر سنڌ ۾ مخدوم محمد اسماعيل رح ٿي ان وقت نقشبندي طريقي جو يگانو عارف هو... هن ڪتاب ”پرين پريان لوءُ“ ۾ ان مائه ناز هستيءَ متعلق معلوماتي مواد شامل آهي.

سلوڪ ۽ طريقت، فيض ۽ فضيلت ۾ مخدوم محمد اسماعيل رح جي اعليٰ مقام جو اندازو ان مان ٿي سگهي ٿو جو علم ۽ عرفان جا ٻه وڏا سلسلا ساڻن رشتيداري، محبت ۽ عقيدت ۾ وابسته رهيا آهن. يعني شهر ڪهڙا جي اعليٰ علمي درسگاهن جا استاد شريعت جا روشن ستارا شهر ڪهڙا جا هاشمي مخدوم صاحبان ۽ قادري طريقه ۾ علم و عرفان واري اهم درگاه پاڳارا پير صاحبان. هن ڪتاب ۾ انهن ٻنهي سلسلن تي روشني وڌي وئي آهي. جناب پاڳارن صاحبن جو مخدوم صاحب جن سان روحاني تعلق جو سلسلو دائر قائم آهي. وڏي پير صاحب پاڳاري شمس العلماء شاه مردان شاه صاحب جن مخدوم صاحب جن جي مزار ۽ مسجد شريف جي عمارت اڏائي مخدوم صاحب سان روحاني محبت جو اظهار فرمايائون.

ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ

Maktabah.org

This book has been digitized by www.maktabah.org.

Maktabah.org does not hold the copyrights of this book. All the copyrights are held by the copyright holders, as mentioned in the book.

Digitized by Maktabah.org, 2011

Files hosted at Internet Archive [www.archive.org]

We accept donations solely for the purpose of digitizing valuable and rare Islamic books and making them easily accessible through the Internet. If you like this cause and can afford to donate a little money, you can do so through Paypal. Send the money to ghaffari@maktabah.org, or go to the website and click the Donate link at the top.

www.maktabah.org